

**DRUHÁ PERIODICKÁ ZPRÁVA O PLNĚNÍ ZÁVAZKŮ
PLYNOUCÍCH Z MEZINÁRODNÍHO PAKTU
O HOSPODÁŘSKÝCH SOCIÁLNÍCH A KULTURNÍCH
PRÁVECH**

Obsah:

Obsah:	1
A. Obecná část:	4
1.1. Přijímání mezinárodních závazků	5
1.2. Změny systémového charakteru	5
1.3. Podpora a spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi	8
B. Zvláštní část	9
Čl. 2. Uskutečňování uznaných práv	9
2.1. Zákonná opatření k uskutečnění uznaných práv	9
Čl. 3 Rovná práva mužů a žen	11
3.1. Vzdělávací programy – výchova k lidským právům	11
3.2. Politika rovnosti mužů a žen	12
3.3. Senioři	13
3.4. Romové	14
Čl. 4 Omezení uznaných práv	16
Čl. 6 Právo na práci	17
6.1. Rovné zacházení	17
6.2. Kontrolní činnost a zprostředkování zaměstnání	19
6.3. Podpora v nezaměstnanosti	20
6.4. Zaměstnávání cizinců	21
6.5. Zaměstnávání osob se zdravotním postižením	22
6.6. Zaměstnanost	23
6.7. Ekonomická aktivita obyvatel	25
6.8. Doprava	27
Odstavec 2. Zaškolení a výcvik k dosažení práva na práci	28
Čl. 7 Spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky	30
(a) Odměna, která se poskytuje jako minimum všem pracovníkům:	30
7.1. Životní minimum a příjmy domácností	30
(b) Bezpečné a zdravotně nezávadné pracovní podmínky	30
7.2. Dozor nad bezpečností a ochranou zdraví při práci	31
(d) Odpočinek, volný čas, omezení pracovní doby	32
7.3. Odpočinek a zotavení	32
7.4. Rozumné vymezení pracovních hodin	32
7.5. Pravidelná placená dovolená, jakož i odměna ve dnech veřejných svátků	33
7.6. Vymezení pracovních hodin	33
Čl. 8 Odborové organizace	35
8.1. Kolektivní vyjednávání a právo na informace	35
8.2. Právo odborů hájit své členy	36
Čl. 9 Sociální zabezpečení	37
9.1. Sociální pojištění	37
9.2. Státní sociální podpora	39
9.3. Sociální péče	40
9.4. Životní minimum	40
Čl. 10 Ochrana a pomoc rodině, matkám a dětem	41
10.1. Finanční pomoc rodinám s dětmi	41
10.2. Ochrana dětí	43
10.3. Zaměstnávání dětí a mladistvých	45
10.4. Národní koncepce rodinné politiky	45
Odstavec 2. Zvláštní ochrana matek	46

Čl. 11 Právo na přiměřenou životní úroveň	47
11.1. Příjmová situace domácností	47
11.2. Bydlení.....	47
Odstavec 2. Opatření k osvobození od hladu	51
11.3. Podpora regionálního rozvoje	51
11.4. Ekologické zemědělství	52
Čl. 12 Právo na fyzické a duševní zdraví	54
12.1. Opatření legislativní povahy	54
12.2. Opatření nelegislativní povahy	55
12.3. Věková struktura a standardizovaná úmrtnost.....	56
12.4. Zdravotnická zařízení	57
Odstavec 2. Opatření k dosažení zdraví	57
(a) Opatření ke snížení počtu potratů a kojenecké úmrtnosti.....	57
12.5. Opatření ke snížení potratů	58
12.6. Kojenecká úmrtnost.....	58
12.7. Opatření ke zdravému vývoji dítěte	59
(b) Zlepšení všech stránek vnějších životních podmínek a průmyslové hygieny	60
12.8. Ekologie	60
(c) Prevence, léčení a kontrola nemocí	62
12.9. Opatření přijatá na místní úrovni	62
(d) Lékařská pomoc všem	63
12. 10. Neoprávněné provádění sterilizací žen.....	63
Čl. 13 Právo na vzdělání.....	65
13.1. Obecná právní úprava.....	65
13.2. Dokumenty nelegislativního charakteru - Programy	67
Odstavec 2. Opatření k dosažení práva na vzdělání	68
(a) Základní vzdělání povinné a svobodně přístupné pro všechny	68
(b) středoškolské vzdělání přístupné pro všechny	69
(c) vyšší vzdělání přístupné pro všechny	69
(d) podpora vzdělání osob bez základního vzdělání.....	70
Odstavec 3. Svoboda zvolit pro dítě školu	70
Odstavec 4. Právo zřizovat a řídit výchovné instituce.....	70
Čl. 15 Právo na kulturní život a vědecký pokrok	72
(a) Právo účastnit se kulturního života.....	72
Informace o plnění závěrečných doporučení k Úvodní periodické zprávě.....	74
Doporučení č. 25:.....	75
Doporučení č. 26:.....	76
Doporučení č. 27:.....	77
Doporučení č. 28:.....	78
Doporučení č. 29:.....	79
Doporučení č. 30:.....	83
Doporučení č. 31:.....	84
Doporučení č. 33:.....	85
Doporučení č. 34:.....	87
Doporučení č. 35:.....	89
Doporučení č. 36:.....	91
Doporučení č. 37:.....	93
Doporučení č. 38:.....	96
Doporučení č. 39:.....	105
Doporučení č. 40:.....	106

Doporučení č. 41:.....	107
Doporučení č. 44:.....	110
Doporučení č. 45:.....	116

A. Obecná část:

1. Druhou periodickou zprávu o plnění závazků plynoucích z Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (dále jen „Pakt“), včetně informace o opatřeních směřujících k naplňování Závěrečných doporučení, předkládá Česká republika v souladu s čl. 16 a 17 Paktu a v souladu se Závěrečnými doporučeními Výboru pro hospodářská, sociální a kulturní práva (dále jen „Výbor“) jako kontrolního orgánu Paktu, která vyplynula z projednání Úvodní zprávy České republiky (E/1990/5/Add.47) na 3., 4. a 5. schůzi Výboru ve dnech 30. dubna a 1. května 2002 (E/C. 12/2001/SR. 3-5) a na 23. schůzi, konané dne 15. května 2002, kde Výbor přijal Závěrečná doporučení (E/C.12/1/Add.76).
2. Druhá periodická zpráva je vypracována v souladu s obecnými pokyny Výboru pro vypracovávání periodických zpráv a pokrývá období od 1. ledna 2000 do 31. prosince 2006. Ve zprávě se proto Česká republika soustředí na změny související s ochranou práv garantovaných Paktem a na reakci na výše uvedená Závěrečná doporučení Výboru.
3. Zpráva uvádí přijatá právní, správní a jiná opatření, která dokumentují pokrok dosažený při plnění závazků plynoucích z Paktu. Vlastní tabulky se statistickými údaji jsou obsaženy v příloze, text zprávy na ně pouze odkazuje. Pokud jde o informace o přijatých opatřeních na místní úrovni (viz 1.2.1), zpráva uvádí ilustrativní příklady z praxe jednotlivých krajů.

Sčítání lidu

4. Poslední sčítání lidu proběhlo v ČR v roce 2001. K 31. prosinci 2002 měla ČR podle bilance navazující na definitivní zpracování výsledků sčítání lidu v roce 2001 celkem 10 204 000 obyvatel. K 30. září 2006 měla Česká republika 10 280 968 obyvatel.¹
5. V ČR tradičně a dlouhodobě žijí tyto národnostní menšiny: bulharská, chorvatská, maďarská, německá, polská, romská, rusínská, ruská, řecká, slovenská, srbská a ukrajinská. K romské národnosti se při posledním sčítání přihlásilo pouze 11 716 osob. Podle kvalifikovaných odhadů však na území ČR žije přibližně 200 000 Romů, kteří jsou za Romy obecně považováni a sami se k této komunitě při různých příležitostech hlásí.
6. Tyto menšiny mají též své zástupce v Radě vlády pro národnostní menšiny, stálém poradním a iniciativním orgánu vlády pro otázky týkající se národnostních menšin a jejich příslušníků.² O postavení a situaci uvedených národnostních menšin vypovídají každoroční hodnotící zprávy projednávané vládou a předkládané pro informaci Parlamentu ČR.³ Významnou informační hodnotu mají také zprávy předkládané vládě Radou vlády pro záležitosti romské komunity.⁴

Tabulka č. 1.a: Obyvatelstvo podle druhu pobytu a pohlaví (k 1.březnu 2001)

Tabulka č. 1.b: Obyvatelstvo podle národnosti (k 1.březnu 2001)

Tabulka č. 1.c: Ženy podle národnosti (k 1.březnu 2001)

---

¹ Údaje Českého statistického ústavu.

² zřízena zákonem č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů

³ Tyto zprávy jsou dostupné širší veřejnosti na webových stránkách Rady vlády pro národnostní menšiny (http://wtd.vlada.cz/pages/rvk_rnm.htm), rovněž i v tištěné podobě jako publikace vydávané Úřadem vlády ČR.

⁴ V roce 2005 vzala vláda na vědomí (usnesení vlády ČR ze dne 9. března 2005 č. 276) Zprávu o situaci romských komunit v ČR v roce 2004. Zpráva je publikována na stránkách Úřadu vlády (www.vlada.cz).

1.1. Přijímání mezinárodních závazků

7. Česká republika nadále zastává stanovisko, že přistoupit k ratifikaci mezinárodních dokumentů (instrumentů, smluv) lze až poté, co se podaří vytvořit základní právní, organizační a další podmínky pro dodržování požadavků v nich stanovených. V letech 2000 až 2006 Česká republika ratifikovala či přistoupila k následujícím mezinárodním smlouvám souvisejícím s dodržováním práv zaručených Paktem:

8. Všechny požadavky Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 138 o minimálním věku pro vstup do zaměstnání jsou po přijetí nového zákoníku práce⁵, který vstupuje v platnost 1. ledna 2007, naplněny. Vláda schválila návrh na ratifikaci této úmluvy⁶, který byl k 31. prosinci 2006 projednáván Parlamentem ČR.⁷

9. Dne 1. května 2004 ČR přistoupila k Evropským společenstvím (dále jen „ES“).⁸ Cíle ES plně korespondují se závazky vyplývajícími z Paktu a přistoupení ČR tak ještě více napomáhá dosažení plného uskutečnění práv uznaných tímto Paktem.

1.2. Změny systémového charakteru

1.2.1. Ustavení vyšších územně samosprávných celku (kraje)

10. V roce 2000 byly ustaveny vyšší územně samosprávné celky (kraje). V ČR je celkem 14 krajů; včetně hlavního města Prahy, které má postavení kraje. Zákonem o krajích (č. 129/2000 Sb.)⁹ byly upraveny základní otázky jejich postavení, pravomoci, organizace a působnosti. Zároveň byly zrušeny dosavadní místní orgány vykonávající státní správu - okresní úřady. Podstatná část jejich kompetencí byla přenesena na obce s rozšířenou působností, některé agendy byly přeneseny na krajské úřady a na další správní úřady. Kraj je podobně jako obec veřejnoprávní korporací, která má vlastní majetek, vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývající.

11. Kraje vykonávají stejně jako obce samosprávu a státní správu v přenesené působnosti. Samospráva obecně zahrnuje záležitosti spjaté s rozvojem územního celku a jeho funkčnosti. Státní správa v přenesené působnosti je dotována státem a zahrnuje opatření, která zpravidla souvisejí s mandatorními výdaji státního rozpočtu.

12. Kraj je spravován zastupitelstvem kraje. Kraj může k plnění svých úkolů zakládat právnické osoby a organizační složky (organizace). Orgány kraje jsou rada kraje, hejtman kraje a krajský úřad.

---

5 zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce ve znění pozdějších předpisů

6 usnesení vlády ČR č. 871 ze dne 19. července 2006

7 Možnost ratifikace dalších úmluv bude předmětem diskuse se sociálními partnery v rámci zvláštní Pracovní skupiny Rady hospodářské a sociální dohody pro spolupráci s Mezinárodní organizací práce v dalších letech.

8 Dle článku 2 Smlouvy o založení ES je posláním Společenství vytvořením společného trhu a hospodářské a měnové unie a prováděním společných politik nebo činností podporovat harmonický, vyvážený a udržitelný rozvoj hospodářských činností, vysokou úroveň zaměstnanosti a sociální ochrany, rovné zacházení pro muže a ženy, trvalý a neinflační růst, vysoký stupeň konkurenceschopnosti a konvergence hospodářské výkonnosti, vysokou úroveň ochrany a zlepšování kvality životního prostředí, zvyšování životní úrovně a kvality života, hospodářskou a sociální soudržnost a solidaritu mezi členskými státy.

9 zákon č. 129/2000 Sb., o krajích ve znění pozdějších předpisů

13. Rada je výkonným orgánem kraje v oblasti samostatné působnosti a při výkonu své působnosti odpovídá zastupitelstvu. Stanoví-li tak zákon, může Rada rozhodovat ve věcech přenesené působnosti. Radu tvoří hejtman, náměstek hejtmana (náměstci hejtmana) a další členové rady. Rada vydává v přenesené působnosti na základě a v mezích zákona nařízení kraje (právní předpisy), je-li k tomu kraj zákonem zmocněn. Hejtman zřizuje pro výkon přenesené působnosti zvláštní orgány, pokud tak stanoví zvláštní zákon. Krajský úřad plní v samostatné působnosti úkoly uložené mu zastupitelstvem a Radou a také kontroluje činnost orgánů obcí při výkonu přenesené působnosti.

14. Příjmy rozpočtu obce jako územního samosprávného celku tvoří především příjmy z vlastního majetku a majetkových práv, dále pak příjmy z výsledků vlastní hospodářské činnosti a z hospodářské činnosti právnických osob. Dalším příjmem jsou dotace ze státního rozpočtu a ze státních fondů.

1.2.2. Veřejný ochránce práv

15. V roce 2000 byl zákonem o Veřejném ochránci práv (č. 349/1999 Sb.)¹⁰ ustaven veřejný ochránce práv (dále jen „ochránce“), který působí k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností, a tím přispívá k ochraně základních práv a svobod.

16. Působnost ochránce se vztahuje na ministerstva a jiné správní úřady s působností pro celé území státu, správní úřady jim podléhající a některé další orgány. Působnost ochránce se nevztahuje na Parlament, prezidenta republiky a vládu, Nejvyšší kontrolní úřad, zpravodajské služby České republiky, orgány činné v trestním řízení, státní zastupitelství a na soudy, s výjimkou orgánů státní správy soudů.

17. Za období od zřízení institutu ochránce do současné doby prošel zákon o Veřejném ochránci práv několika novelami, z nichž lze za zásadní považovat novelu provedenou zákonem č. 381/2005 Sb., která nabyla účinnosti k 1. lednu 2006, kterým se ochránce stal národním preventivním mechanismem podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.¹¹

18. Povinnosti ochránce se citovanou novelou rozšířily o úkol provádět systematické návštěvy všech míst (zařízení), v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě. Je lhostejno, zda jsou tyto osoby omezené na svobodě na základě rozhodnutí či příkazu orgánu veřejné moci, nebo v důsledku faktické situace, v níž se nacházejí.¹² Výsledkem jeho práce by mělo být vytvoření a následné prosazování určitých standardů zacházení s osobami, které by měly být jednotlivými typy zařízení dodržovány. K tomuto účelu jsou zprávy z návštěv vhodným způsobem zveřejňovány. V rámci dosažení co nejvyšší odbornosti výsledků jsou k návštěvám zařízení přizváni odborníci z praxe.

19. Ochránce a zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv jsou oprávněni (i bez předchozího ohlášení) navštívit zařízení (státní či soukromé), v nichž se nacházejí osoby

---

10 zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

11 Českou republikou byl podepsán dne 13. září 2004 a ratifikován v červnu roku 2006 (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 78/2006 Sb.m.s.).

12 Tedy i např. azylová zařízení Ministerstva vnitra, tj. přijímací, pobytová a integrační azylová střediska, zařízení sociální péče, tj. zejména ústavy sociální péče a domovy důchodců, zdravotnická zařízení, tj. zejména léčebné ústavy a zařízení sociálně-právní ochrany dětí, tj. zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

omezené na svobodě, hovořit o samotě s osobami, které si vyberou, prohlédnout si jakýkoliv prostor v zařízení, studovat spisy a jiné písemnosti, klást otázky, hodnotit či kritizovat. Po provedení návštěvy vypracuje ochránce zprávu s doporučeními k provedení konkrétních opatření k nápravě, kterou zařízení (případně jeho zřizovateli) zašle k vyjádření a postupně se ho snaží přimět k aktivitě vedoucí ke zlepšení stavu. V případě názorové neshody může ochránce informovat nadřízený úřad či svoje stanovisko zveřejnit.

1.2.4 Poradní a pracovní orgány vlády

20. Vládě ČR napomáhají v činnosti specializované poradní a pracovní orgány. Ve sledovaném období 2000 - 2006 došlo ke zřízení těchto následujících nových poradních orgánů, které působí rovněž v oblastech pokrytých Paktem.

21. Na podpoře především kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin se podílí Rada vlády pro národnostní menšiny. Rada je poradním a iniciativním orgánem vlády pro otázky týkající se národnostních menšin a jejich příslušníků.¹³

22. V roce 2001 vláda ustavila Radu vlády pro rovné příležitosti žen a mužů, která připravuje návrhy směřující k prosazování a dosažení rovných příležitostí pro ženy a muže. Rada zejména projednává a doporučuje vládě základní koncepční směry postupu vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže.¹⁴

23. Dále vláda zřídila v roce 2003 Radu vlády pro udržitelný rozvoj jako stálý poradní, iniciační a koordinační orgán pro oblast udržitelného rozvoje a strategického řízení.¹⁵

24. V roce 2006 byla zřízena Rada vlády pro seniory a stárnutí populace.¹⁶ Rada usiluje o vytvoření podmínek pro zdravé, aktivní a důstojné stárnutí a o rovnoprávné postavení seniorů ve všech oblastech života, ochranu jejich lidských práv a o rozvoj mezigeneračních vztahů v rodině a ve společnosti.

25. Rada vlády pro záležitosti romské komunity se spolupodílí na plném požívání práv přiznaných Paktem pokud jde o Romy, kteří jsou výrazněji než jiné etnické minority ohroženi diskriminací, sociálním vyloučením a chudobou.¹⁷ V Radě zasedají vedle zástupců odpovědných státních úřadů také reprezentanti romských komunit (někteří z nich jsou současně aktivisté významných romských nestátních neziskových organizací).

26. Smyslem a cílem Rady je napomáhat integraci romské komunity do společnosti, tj. zajišťovat, aby její příslušníci požívali rovné příležitosti. Rada spolupracuje s nestátními neziskovými organizacemi a zabývá se též rámcovým rozdělováním finančních prostředků určených na podporu projektů integrace romské komunity. Příjemcem těchto dotací jsou nestátní neziskové organizace. Kancelář Rady rovněž administruje program Podpory terénní sociální práce, příjemci těchto dotací jsou obce.

---

13 Rada byla zřízena zákonem o právech příslušníků národnostních menšin (č. 273/2001 Sb.).

14 Rada dále koordinuje základní směry resortních koncepcí v oblasti rovných příležitostí pro ženy a muže, stanovuje okruh priorit pro projekty resortů na podporu realizace rovných příležitostí pro ženy a muže a identifikuje ve společnosti aktuální problémy v rovných příležitostech.

15 usnesení vlády ČR č. 778 ze dne 30.července 2003. Statut Rady byl schválen usnesením vlády ČR č. 836 ze dne 6.srpna 2003.

16 usnesení vlády ČR č. 288 ze dne 22. března 2006

17 Rada byla zřízena usnesením vlády ČR č. 581 ze dne 17. září 1997, tehdy jako Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity, v roce 2001 byla přejmenovaná na Radu. Její činnost je upravena Statutem, který byl přijat usnesením vlády ČR č. 10 ze dne 28. ledna 2004.

1.3. Podpora a spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi

27. Prostřednictvím Nadačního investičního fondu¹⁸ poskytuje Česká republika finanční prostředky Nadaci rozvoje občanské společnosti (NROS), která podporuje neziskové organizace, které poskytují pomoc ohroženým a znevýhodněným skupinám, hájí lidská práva, demokratické hodnoty, přispívají k vzájemnému soužití a toleranci menšin ve společnosti nebo jinak oživují zájem občanů o místní rozvoj a veřejný život. Hlavním předmětem činnosti nadace je poskytování nadačních příspěvků v rámci jednotlivých grantových programů na konkrétní projekty nestátních neziskových organizací registrovaných v ČR, jakými jsou občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti a účelová zařízení církví.¹⁹ V letech 1999-2004 byly z Nadačního investičního fondu rozděleny 2,382 mld. Kč celkem 73 nadacím.

28. Důležitým mechanismem pro spolupráci se státní správou v oblasti lidských práv a zapojení subjektů občanské společnosti je Rada vlády pro lidská práva a její výbory, především Výbor pro hospodářská, sociální a kulturní práva. V srpnu 2006 byly vyzvány nejen jednotlivé resorty, ale i odborové organizace, zástupci akademické obce a celkem 60 nevládních organizací, aby Sekretariátu Rady vlády pro lidská práva zaslaly podklady pro zpracování druhé periodické zprávy. *Rada vlády ČR pro lidská práva projednala zprávu dne – bude doplněno.*

---

18 Fond národního majetku ČR založil v roce 1993 akciovou společnost Nadační investiční fond (tento úkol mu byl uložen usnesením vlády ze dne 29. července 1992 č. 510 o projednávání a schvalování privatizačních projektů).

19 Jedním z aktuálních programů je např. program Lidská práva, který si klade za cíl podporovat aktivity nevládních neziskových organizací zaměřených na podporu rozvoje a ochrany lidských práv a základních svobod vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v dalších mezinárodních konvencích, zlepšovat vztahy mezi menšinami a majoritní společností a podporovat práva a rovnoprávné postavení menšin v České republice, jakož i nediskriminační postupy, včetně opatření v boji proti rasismu a xenofobii.

B. Zvláštní část

Čl. 2. Uskutečňování uznaných práv

29. Ústava České republiky²⁰ (dále jen „Ústava“) stanoví v čl. 4, že základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci. Soudy poskytují zákonem stanoveným způsobem ochranu práv účastníků právních vztahů a rozhodují o jejich právech a povinnostech.

30. Listina základních práv a svobod²¹ (dále jen „Listina“) upravuje právo každého domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. V článku 3 zakotvuje obecný zákaz diskriminace, který se vztahuje na všechny právní vztahy, zaručuje tedy ochranu před diskriminací všem subjektům těchto vztahů bez rozdílu.²²

31. ČR je po vstupu do EU vázána rozsudky Soudního dvora ES a Soudu prvního stupně.

2.1. Zákonná opatření k uskutečnění uznaných práv

32. V této kapitole jsou uvedena pouze zákonná opatření k uskutečnění uznaných práv přiznaných jednotlivými právními normami, tedy ty, které upravují možnosti účastníků domáhat se u soudu a jiných orgánů ochrany práva nebýt diskriminován, které bylo ohroženo nebo porušeno.

33. Vzhledem k tomu, že český právní řád upravuje podrobně zákaz diskriminace pro oblast pracovního práva, uvádí zpráva informace o jednotlivých zákonech, vymezujících oblasti, ve kterých se zakazuje diskriminace, v čl. 6.

34. Obecně (ve vztahu k jiným oblastem, než je oblast pracovní, lze podat žalobu na ochranu osobnosti podle občanského zákoníku (č. 40/1964 Sb.)²³, podle něhož fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.

35. Postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení upravuje občanský soudní řád (č. 99/1963 Sb.)²⁴, který stanovuje každému právo domáhat se u soudu ochrany práva, které bylo ohroženo nebo porušeno. Ve věcech ochrany před diskriminací na základě pohlaví, rasového nebo etnického původu, náboženství, víry, světového názoru, zdravotního postižení, věku anebo sexuální orientace se účastník může dát v řízení zastupovat též právnickou osobou vzniklou na základě zvláštního právního předpisu, k jejímž činnostem uvedeným ve stanovách patří ochrana před takovou diskriminací. Za právnickou osobu jedná k tomu pověřený její zaměstnanec nebo člen. Oběti diskriminace mohou být zastupovány nevládními organizacemi.

36. Pokud jde o vztah občan a stát, správní soudy provádějí soudní kontrolu správních rozhodnutí. Soudní řád správní (č. 150/2002 Sb.)²⁵ upravuje pravomoc a příslušnost soudů a

---

20 ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb.

21 usnesení č. 2/1993 Sb. předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod

22 „základní práva a svobody všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení“

23 zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

24 zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

25 zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

další související otázky jako organizace soudů a postavení soudců, postup soudů, účastníků řízení a dalších osob ve správním soudnictví.

37. Domáhá-li se podle soudního řádu správního soudní ochrany účastník, který tvrdí, že jej diskriminoval správní orgán z výše vymezených důvodů, může být zastoupen též právnickou osobou, vzniklou na základě zvláštního zákona, k jejímž činnostem, uvedeným ve stanovách, patří ochrana před takovou diskriminací. Oběti diskriminace tak mohou i v tomto typu řízení zastupovat nestátní neziskové organizace.

38. Každý má také právo obrátit se s podnětem na veřejného ochránce práv (viz výše bod 1.2.2.).

39. Před přijetím zákona o inspekci práce (č. 251/2005 Sb.)²⁶ působily jako kontrolní orgány na úseku dodržování pracovněprávních předpisů pouze úřady práce. Zákon dále integroval kontrolní činnosti v oblasti bezpečnosti práce a pracovních podmínek v působnosti resortu práce a sociálních věcí do jednoho systému kontrolních orgánů, kterými je Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce. Současně vytváří podmínky pro spolupráci orgánů inspekce práce s ostatními kontrolními orgány v této oblasti. Nově vzniklý Státní úřad inspekce práce (SÚIP) a jemu podřízené oblastní inspektoráty práce (OIP) převzaly část jejich agendy, konkrétně kontrolu nad dodržováním zákazu diskriminace vyplývajícího z pracovně právních vztahů včetně odměňování a náhrad mzdy a platu, tedy oblast upravenou zákoníkem práce (oblast zaměstnanosti zůstala v působnosti úřadů práce). Pokud je diskriminovaný členem odborové organizace, má právo obrátit se též na odborový orgán, který má právo účastnit se řešení sporů z pracovněprávních vztahů.

40. Úřady práce (viz též čl. 6) provádějí kontrolu dodržování pracovněprávních předpisů na úseku zaměstnanosti. V případě porušení zákazu diskriminace mohou uložit sankci zaměstnavateli.

41. Kontrolní činnost v oblasti ochrany spotřebitele vykonává Česká obchodní inspekce. Převážná většina kontrol vychází z podání občanů a občanských iniciativ. Problematice diskriminace se věnují též četné další kontroly vždy jako součást celkové prověrky na obchodních provozovnách. Inspekce spolupracuje i s Policií ČR a živnostenskými úřady. Zjištění jsou evidována v celkové databázi, na jejímž základě jsou prováděny i opakované kontroly provozoven, na které bylo směřováno podání.

Tabulka č. 2.1.: Počet podání v oblasti ochrany spotřebitele

---

26 zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů.

Čl. 3 Rovná práva mužů a žen

42. Právo na rovné zacházení a ochranu před diskriminací je v právním řádu České republiky považováno za právo nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné (čl. 1 Listiny).²⁷ Podrobněji je o jednotlivých zákonech přijatých k odstranění diskriminace žen, Romů a postižených osob pojednáno v člancích, které upravují jednotlivé oblasti možného nerovného zacházení. Tato kapitola uvádí pouze informace o opatřeních, které byla přijata pouze na ochranu těchto osob a která přesahují oblast jednotlivých článků.

3.1. Vzdělávací programy – výchova k lidským právům

3.1.1. Základní a střední školy

43. Výchova k lidským právům je obsažena ve všech platných učebních dokumentech pro výchovu k občanství.²⁸ Průběh a výsledky činnosti jednotlivých škol v krajích průběžně sleduje a hodnotí Česká školní inspekce.

44. Při procesu udělování schvalovacích doložek učebnicím (seznam učebnic se schvalovací doložkou vede Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „Ministerstvo školství“) je věnována značná pozornost respektování rovných příležitostí žen a mužů. Má-li učebnice získat schvalovací doložku, musí mimo jiné důsledně vyjadřovat soulad s principem rovných příležitostí mužů a žen. Problematika rovnosti mužů a žen včetně nepřijatelnosti násilí páchaného na ženách byla začleněna do vzdělávacích programů základních a středních škol (viz bod 13.2).

3.1.2. Učitelé

45. Každoročně (celkem 13 let) probíhá Letní škola pro učitele občanské výchovy a společenských věd. V programu je obsažena problematika terorismu, násilí a šikany, multikulturní výchova, právo a odpovědnost občana v multikulturní společnosti, problematika romské menšiny žijící v ČR. Každoročně se letního vzdělávání účastní cca 120 učitelů základních a středních škol.

46. Památník Terezin a Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze obdržely akreditaci Ministerstva školství „Vzdělávání učitelů o holocaustu, antisemitismu a rasismu“ a mohou nyní organizovat semináře pro učitele základních a středních škol pod názvem „Jak vyučovat o holocaustu“. K 30. červnu 2006 bylo proškoleny cca 1 500 učitelů, kteří se po absolvování semináře stanou vyškolenými metodiky pro výuku o holocaustu v základních a středních školách v ČR.

---

27 Pokud jde o zákaz diskriminace ve vzdělávání, tento se pak v České republice uplatňuje i na základě článku 3 odst. 1 Listiny, kde je stanoveno, že „Základní práva a svobody“ (tj. i právo na vzdělání zakotvené v čl. 33 Listiny) „se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.“

28 Nejčastější název tohoto vyučovacího předmětu, který nejvíce výchovu k občanství v odborném školství zajišťuje, je občanská nauka. Problematika postavení mužů a žen a národnostních menšin ve společnosti je zastoupena rovněž tématickými okruhy nejen v předmětech občanská nauka a dějepis, ale rovněž v odborných předmětech (psychologické, právní a ekonomické souvislosti oborů).

3.1.3. Programy podpory menšin

47. V roce 2002 vstoupilo v platnost nařízení vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace romské komunity, ve znění pozdějších předpisů. Na základě tohoto nařízení příslušné resorty navrhnou na každý rozpočtový rok ve své kapitole státního rozpočtu specifický závazný ukazatel na aktivity příslušníků národnostních menšin nebo na činnost národnostních menšin, včetně specifického ukazatele na podporu integrace příslušníků romské komunity.

48. Od roku 2002 je každoročně vyhlašován Program podpory vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy²⁹, kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace Romů. Program je tematicky zaměřen na jazykové, společenské, kulturní a další vzdělávací aktivity pro děti a mládež příslušníků národnostních menšin.

49. Ministerstvo školství podporuje projekty orientované na školy s významným zastoupením žáků z etnických minorit a na tvorbu a realizaci vzdělávacích programů, na výchovu k lidským právům, demokratickému občanství, na multikulturní výchovu a vzdělávání, na problematiku migrace, holocaustu a vzdělávání asistentů pro děti žáky a studenty se sociálním znevýhodněním. Každoročně jsou podpořeny projekty ve výši cca 12 mil. Kč a tyto finanční prostředky jsou každoročně navyšovány. Pracovníci Ministerstva školství se účastní Evropské Kampaně mládeže na podporu lidských práv, rozmanitosti mezi národy a participace - „Každý jsme jiný – všichni rovnoprávní“- „All Different – All Equal“. Cílem Kampaně je motivovat mladé lidi aktivně se účastnit budování mírové společnosti založené na rozmanitosti mezi národy a sociálním začlenění, a to v duchu tolerance a vzájemném respektu a porozumění.

3.2. Politika rovnosti mužů a žen

50. Koncepce státní politiky rovnosti mužů a žen je zformulovaná ve vládním dokumentu „Priority a postupy při prosazování rovnosti mužů a žen“ (dále jen „Priority“), který obsahuje základní opatření a úkoly, jejichž plnění je vládou každoročně vyhodnocováno. Opatření v nich obsažená jsou aktualizována podle dosažených výsledků a změn.

51. Dokument se zaměřuje na prosazování principů rovnosti mužů a žen, právního zabezpečení předpokladů rovnosti mužů a žen a zvyšování úrovně právního vědomí, zajištění rovných příležitostí v přístupu ke vzdělání a ekonomické aktivitě, potlačování násilí páchaného na ženách. O plnění Priorit je každoročně zpracovávána Souhrnná zpráva, předkládaná vládě a jí schvalovaná. Podrobnější informace o dokumentu Priority obsahuje Druhá periodická zpráva o plnění Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW/C/CZE/2) (bod 7 a informace k článku 3).

52. Jednotlivým ministerstvům jsou v rámci programu „Priority“ uloženy mj. následující úkoly: podporovat konkrétními opatřeními výběr vhodných kandidátek do funkcí ve vládních orgánech a na vedoucí místa jak na ministerstvech, tak i v jimi řízených správních úřadech a institucích; při jednání Rady hospodářské a sociální dohody a v jejich pracovních týmech a

---

29 nařízení vlády č. 98/2002 Sb.

skupinách prosazovat zásadu rovného postavení žen a mužů, zejména v otázkách odměňování a pracovních podmínek; podporovat vzdělávací, kvalifikační a rekvalifikační programy, usnadňujících ženám nalezení vhodného pracovního uplatnění.

53. Podrobněji je o jednotlivých zákonech přijatých k zajištění rovnoprávné účasti žen na pracovním trhu a stejné mzdy za stejnou práci pojednáno v bodě 6.1.1.

3.3. Senioři

54. Podle průzkumů Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen „Ministerstvo práce“) je věková diskriminace nejčastější formou diskriminace. Svou roli zde hrají hluboce zakořeněné stereotypy a předsudky o stárnutí a starších lidech.

55. V roce 2002 byl přijat Národní program přípravy na stárnutí na období let 2003 až 2007" (dále jen "Program").³⁰ Tento strategický dokument klade důraz na zabránění diskriminace a ochranu lidských práv starších osob v různých oblastech života a vytvoření společnosti pro osoby každého věku. Program zahrnuje opatření v oblasti trhu práce a zaměstnanosti, reformy penzijního systému, bydlení, zdravotní péče, sociálních služeb, vzdělávání, dopravy a dalších. V roce 2006 byla v návaznosti na první zprávu o plnění Programu a s ohledem na potřebu zajištění spolupráce zainteresovaných subjektů zřízena Rada vlády pro seniory a stárnutí populace. Program bude aktualizován v roce 2007.

56. Program vychází z Mezinárodního akčního plánu stárnutí přijatého v Madridu v dubnu 2002 a dalších dokumentů OSN a klade důraz na ochranu a naplnění hospodářských, sociálních, kulturních, občanských a politických práv starších osob.

57. Priority a cíle stanovené v Programu se odrazily i v aktivitách jednotlivých ministerstev, jak v legislativních opatřeních, tak v podpoře projektů realizovaných prostřednictvím dotačních a dalších programů, reflexi priorit v rámci vlastní personální politiky a dalších činnostech.

58. Ministerstvo práce v listopadu 2005 uspořádalo mezinárodní konferenci na téma „Postavení a diskriminace seniorů v České republice“, které se zúčastnili přední odborníci a zástupci významných neziskových organizací z České republiky a zahraničí. Na zkušenosti z této oblasti by měla navázat doporučení a návrhy Rady vlády pro seniory a stárnutí populace.

59. Řada aktivit a iniciativ, které přispívají ke koncepčnímu řešení některých specifických otázek seniorské problematiky, probíhá na regionální a místní úrovni. Podpora regionálních a místních aktivit v této oblasti a problematika demografického stárnutí byly zahrnuty do příslušných koncepčních dokumentů, neboť samostatné regionální a místní programy přípravy na stárnutí vypracovány nebyly.

60. Česká republika se podílí na mezinárodním projektu „Od izolace k začlenění“, který se zaměřuje na integraci sociálně vyloučených seniorů. V rámci projektu je zpracováván regionální plán sociálního začleňování starších osob, včetně metodiky jeho tvorby a realizace, a je vytvářena databáze inovativních opatření a příkladů dobré praxe.³¹

---

30 usnesení vlády ČR ze dne 15. května 2002 č. 485.

31 www.i2i-project.net.

61. Pro formulaci adekvátní politiky v kontextu stárnutí populace má značný význam výzkumná činnost. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí publikoval výzkumnou zprávu „Věková diskriminace - ageismus: úvod do teorie a výskyt diskriminačních přístupů ve vybraných oblastech s důrazem na pracovní trh.“ který se tímto problémem zabývá teoreticky i empiricky. Výzkumný ústav také pracuje na projektu „Age mainstreaming“, který by měl přispět k zohledňování demografického vývoje a potřeb starších lidí při tvorbě politiky a koncepcí v různých oblastech a úrovních.

62. V oblasti zdravotnictví se problematika diskriminace dotýká řady systémových prvků zdravotnictví. Rada vlády pro seniory a stárnutí populace zřídila „Pracovní skupinu pro zdravotní a sociální politiku, zdravotní a sociální služby“, která se bude mimo jiné zaměřovat na rozvoj diferencované geriatrické péče a služeb, uplatňování moderních gerontologických principů ve zdravotních a sociálních službách, včetně problematiky důstojnosti a ochrany lidských práv starších lidí v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb.

3.4. Romové

63. K romské národnosti se při Sčítání lidu v roce 2001 přihlásilo 11 746 osob, což tvoří 0,1148 % z celkového počtu obyvatel (6 149 mužů, 5 597 žen). Ve srovnání s rokem 1991 je to téměř trojnásobně nižší počet. Uvedený údaj je odbornou veřejností považován za podhodnocený. Kombinaci české a romské národnosti uvedlo 698 osob, 77 slovenské a romské a 9 osob moravské a romské. Osoby hlásící se k romské národnosti mají nejméně příznivou vzdělanostní strukturu, kdy pouze 6,6 % osob této národnosti má úplné střední, vyšší nebo vysokoškolské vzdělání a osob se základním vzděláním je mezi Romy 65,4%.

64. Ministerstvo práce v roce 2005 zadalo zpracování „Analýzy sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti“. Hlavním cílem analýzy bylo získání základních informací o situaci sociálně vyloučených romských lokalit prostřednictvím plošného zmapování situace v jednotlivých oblastech jejich výskytu a porozumění procesům, které ovlivňují životní podmínky v různých typech těchto lokalit. Zároveň analýza zjišťovala také možnosti a míru absorpční kapacity subjektů působících a poskytujících služby v této oblasti.³²

65. Hlavním výstupem z projektu je elektronická interaktivní mapa obsahující popisné informace o životních podmínkách ve zkoumaných sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalitách v ČR s kontakty na subjekty působícími v této oblasti. Dalším výstupem je pak souhrnná analytická brožura obsahující nutné doprovodné informace především s ohledem na analýzu současného stavu a možné směry strategického vývoje v budoucnosti.³³

66. Ze závěrů vyplývá, že zamezit sociálnímu vyloučení Romů žijících v České republice je možné především úzkou spoluprací jednotlivých resortů a dalších partnerů na regionální a místní úrovni (obce, kraje, školy, NNO apod.) a systémovými změnami v oblasti bydlení, podporou zaměstnanosti, vzdělání či rozšířením působnosti sociálních pracovníků v terénu.

---

32 Jedná se především o nestátní neziskové organizace, organizace zřizované obcemi a kraji, obce, kraje, úřady práce, podnikatelské subjekty, fyzické osoby apod.

33 www.mpsv.cz/files/clanky/3043/Analyza_romskych_lokalit.pdf

Tabulka č. 3.4.a.: Obyvatelstvo hlásící se k romské národnosti podle vzdělání – Sčítání lidu 2001

Tabulka č. 3.4.b.: Obyvatelstvo hlásící se k romské národnosti podle ekonomické aktivity podle věku – Sčítání lidu 2001

Tabulka č. 3.4.c.: Obyvatelstvo hlásící se k romské národnosti podle ekonomické aktivity podle pohlaví – Sčítání lidu 2001

Čl. 4 Omezení uznaných práv

67. Možnost omezení některých lidských práv v situacích všeobecného ohrožení je dvojí – v krizových situacích vojenských a v krizových situacích nevojenských – civilních. V možnosti omezení některých lidských práv ve vojenských situacích nedošlo, na rozdíl od možnosti omezení některých lidských práv v civilních situacích, ve sledovaném období ke změně.

68. Podrobnosti uvádí Druhá periodická zpráva o plnění závazků vyplývajících z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech v čl. 4.

Čl. 6 Právo na práci

6.1. Rovné zacházení

6.1.1. Právní úprava

69. Základní právní předpisy, které upravují právo na práci, jsou zákon o zaměstnanosti a zákoník práce. Kromě těchto dvou základních předpisů obsahuje právní řád i další speciální zákony jako např. služební zákon (č. 218/2002 Sb.)³⁴.

70. Rovné zacházení a zákaz diskriminace při uplatnění práva na zaměstnání jsou upraveny v novém zákoně o zaměstnanosti (č. 435/2004 Sb.)³⁵, který ukládá účastníkům právních vztahů povinnost zajišťovat rovné zacházení se všemi fyzickými osobami uplatňujícími právo na zaměstnání. Zakazuje přímou i nepřímou diskriminaci na základě řady důvodů.³⁶ Zákon rovněž zakazuje činit diskriminační nabídky a vyžadovat určité informace, které odporují dobrým mravům, a osobní údaje, které neslouží k plnění povinností zaměstnavatele stanovených zvláštním právním předpisem.

71. Přímou diskriminaci definuje jako jednání, kdy je, bylo nebo by bylo na základě rozlišování podle vymezených diskriminačních důvodů s fyzickou osobou zacházeno méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci.

72. Nepřímou diskriminací je jednání, kdy zdánlivě neutrální rozhodnutí, rozlišování nebo postup znevýhodňuje či zvýhodňuje fyzickou osobu vůči jiné na základě rozlišování podle vymezených diskriminačních důvodů. Za nepřímou diskriminaci z důvodu zdravotního stavu považuje i odmítnutí nebo opomenutí přijmout opatření, která jsou v konkrétním případě nezbytná, aby fyzická osoba se zdravotním postižením měla přístup k zaměstnání.

73. Za obtěžování se považuje jednání, které je druhou fyzickou osobou oprávněně vnímáno jako nevídané, nevhodné nebo urážlivé a jehož záměr nebo důsledek vede ke snížení důstojnosti fyzické osoby nebo k vytváření nepřátelského, ponižujícího nebo zneklidňujícího prostředí. Obtěžování z vymezených diskriminačních důvodů se považuje za diskriminaci. Sexuálním obtěžováním se rozumí jakákoliv forma nežádoucího ústního nebo jiného než ústního projevu sexuální povahy, jehož cílem nebo výsledkem je narušení důstojnosti osoby, zejména když se vytváří zastrašující, nepřátelské, ponižující, pokořující nebo urážející prostředí.

74. Pokud jde o cizince, stanoví zákon o zaměstnanosti, že státní příslušník jiného členského státu Evropské unie a jeho rodinný příslušník mají stejné právní postavení v právních vztazích upravených tímto zákonem jako občan České republiky, pokud tento

---

34 zákon č. 218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech.

35 Zákon č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon nahradil původní zákon o zaměstnanosti č. 1/1991 Sb.

36 Pohlaví, sexuální orientace, rasového nebo etnického původu, národnosti, státního občanství, sociálního původu, rodu, jazyka, zdravotního stavu, věku, náboženství či víry, majetku, manželského a rodinného stavu nebo povinností k rodině, politického nebo jiného smýšlení, členství a činnosti v politických stranách nebo politických hnutích, v odborových organizacích nebo organizacích zaměstnavatelů; diskriminace z důvodu těhotenství nebo mateřství se považuje za diskriminaci z důvodu pohlaví. Za diskriminaci se považuje i jednání zahrnující podněcování, navádění nebo vyvolávání nátlaku směřujícího k diskriminaci.

zákon nestanoví jinak.³⁷ Stejná právní úprava platí i pro občany ze třetích zemí, kteří ovšem musejí splnit podmínky pro zaměstnávání stanovené tímto zákonem, zejména se jedná o povolení k zaměstnání. (Viz též bod 6.4.)

75. Přijetím zákona o inspekci práce (viz níže) jsou podle zákona o zaměstnanosti stíhány pouze přestupky a správní delikty na poli zaměstnanosti, kterých se může dopustit fyzická nebo právnická osoba tím, že poruší zákaz diskriminace nebo nezajistí rovné zacházení.

76. Vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli, které vznikají nejdříve od uzavření pracovní smlouvy, upravuje zákoník práce (č. 65/1965 Sb.).³⁸ Do jeho působnosti spadají také dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti a dále pracovněprávní vztahy, zakládá-li se pracovní poměr zaměstnance volbou nebo jmenováním, nejdříve od jeho zvolení nebo jmenování. Definice obsažené v zákoníku práce se shodují s těmi, které používá zákon o zaměstnanosti, pokud jde o zákaz přímé i nepřímé diskriminace na základě řady důvodů zákaz obtěžování a sexuálního obtěžování.³⁹ Za diskriminaci považuje i jednání zahrnující podněcování, navádění nebo vyvolávání nátlaku směřujícího k diskriminaci. Za diskriminaci se nepovažuje rozdílné zacházení, pokud z povahy pracovních činností nebo souvislostí vyplývá, že tento důvod představuje podstatný a rozhodující požadavek pro výkon práce, kterou má zaměstnanec vykonávat, a který je pro výkon této práce nezbytný; cíl sledovaný takovou výjimkou musí být oprávněný a požadavek přiměřený.

77. Za diskriminaci se rovněž nepovažuje dočasné opatření zaměstnavatele směřující k tomu, aby při přijímání zaměstnanců do pracovněprávního vztahu, při odborné přípravě a příležitosti dosáhnout funkčního nebo jiného postavení v zaměstnání bylo dosaženo rovnoměrného zastoupení mužů a žen, pokud k takovému opatření existuje důvod spočívající v nerovnoměrném zastoupení mužů a žen u zaměstnavatele. Postup zaměstnavatele však nesmí směřovat v neprospěch zaměstnance opačného pohlaví, jehož kvality jsou vyšší než kvality současně s ním přijímaných zaměstnanců do pracovněprávního vztahu. Pokud dojde k porušování práv a povinností vyplývajících z rovného zacházení nebo k diskriminaci, stanoví zákoník práce právo zaměstnanec domáhat se, aby bylo upuštěno od tohoto porušování, aby byly odstraněny následky tohoto porušování a aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

78. Novela zákona o vojácích z povolání (č. 221/1999 Sb.)⁴⁰ přinesla ustanovení zavazující všechny služební orgány k rovnému zacházení se všemi uchazeči o povolání do služebního poměru a se všemi vojáky při vytváření podmínek výkonu služby, zejména pokud jde o odbornou přípravu a dosažení služebního postupu, odměňování, jiná peněžitá plnění a plnění peněžité hodnoty. Tímto ustanovením byla zakázána diskriminace uchazečů a vojáků z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, sexuální orientace, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu, manželského a rodinného stavu a povinností k rodině, těhotenství nebo mateřství anebo proto, že vojákyně kojí.

79. Zákon o inspekci práce (zákon č. 251/2005 Sb.) přinesl také dílčí změnu v právní úpravě přestupků a správních deliktů v oblasti rovného zacházení. Tyto přestupky jsou nyní definovány ve dvou právních předpisech, a to ve zmíněném zákoně o inspekci práce a v zákoně o zaměstnanosti. Kromě porušení obecného zákazu diskriminace stanoveném v zákoníku práce považuje zákon o inspekci práce za diskriminaci také nerovné zacházení se

---

37 Nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o svobodě pohybu pracovníků v rámci Společenství

38 zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

39 Obtěžování z důvodu pohlaví, sexuální orientace, rasového nebo etnického původu, zdravotního postižení, věku, náboženství či víry a sexuální obtěžování se považuje za diskriminaci.

40 zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů

zaměstnanci z hlediska odměňování za práci a poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, odbornou přípravu, možnost funkčního postupu, pronásledování zaměstnanců, kteří se zákonným způsobem domáhají svých práv a skutečnost, že se zaměstnancem není projednána jeho stížnost.

80. Rozkazem ministra obrany „Prosazování principu rovnosti mužů a žen v působnosti Ministerstva obrany“ (č. 29/2002 Věstníku Ministerstva obrany) byla zavedena opatření v oblasti organizace, situační prevence a vzdělávání při prosazování principu rovnosti a zákazu diskriminace na základě pohlaví.

6.1.2. Opatření nelegislativní povahy

81. Ministerstvo průmyslu a obchodu v opatření ministra „Zásady postupu při získávání výběru a přijímání zaměstnanců ministerstva“⁴¹, který upravuje zásady při přijímání zaměstnanců, zakazuje jakoukoliv diskriminaci v resortu. Ministerstvo doposud neřešilo žádnou stížnost související s rasovou, etnickou, či jinou diskriminací v oblasti přijímání zaměstnanců. Podobné vnitřní normy upravující zásady postupu při získávání výběru a přijímání zaměstnanců přijala naprostá většina resortů.

82. Ministerstvo práce přijalo řadu opatření na podporu rovného zacházení s osobami v „Národním akčním plánu zaměstnanosti na léta 2004–2006“ a dále v materiálu nazvaném „Harmonogram institucionálního, věcného a časového zabezpečení na léta 2005-2006“. V souvislosti s Národním akčním plánem byla vytvořena Komise pro řízení prací na Národním akčním plánu, jejímiž členy jsou i sociální partneři (např. Českomoravská konfederace odborových svazů).

83. Jednou z priorit Rady pro stárnutí populace je zlepšit postavení starších lidí na trhu práce. Rada proto zřídila „Pracovní skupinu pro trh práce, celoživotní učení a hmotné zabezpečení“ a také „Pracovní skupinu pro podporu informovanosti, společenské participace a odstraňování diskriminace starších lidí“. Jedním z hlavních cílů práce těchto skupin je připravit opatření k zabránění diskriminaci starších osob a zajištění jejich rovnoprávného postavení na trhu práce a respektování specifických potřeb a rizik, kterým jsou starší lidé vystaveni.

6.2. Kontrolní činnost a zprostředkování zaměstnání

84. Kontrolní činnost nad dodržováním předpisů v rámci pracovněprávních vztahů, což je oblast, kterou ve sledovaném období upravuje zákoník práce (zákon č. 65/1965 Sb.) vykonává od 1. července 2005 Státní úřad inspekce práce (viz bod 7.3).⁴² Do této doby tuto činnost prováděly úřady práce. Podle zákona o inspekci práce (č. 251/2005 Sb.) lze v případě porušení zákazu diskriminace nebo rovného zacházení uložit pokutu až do výše 400 tis. Kč.

85. V oblasti zaměstnanosti, kterou upravuje zákon o zaměstnanosti (č. 435/2004 Sb.) provádí kontrolní činnost i nadále úřady práce. Podle zákona o zaměstnanosti je za porušení zákazu diskriminace nebo rovného zacházení možné uložit pokutu až 1 mil. Kč.

---

41 opatření ministra č. 9/2005

42 Od 1.ledna 2007 vstoupil v účinnost nový zákoník práce (zákon č. 262/2006 Sb.), který z větší části přebírá stávající úpravu.

86. Zprostředkování práce je především úkolem úřadů práce - veřejných zprostředkovatelen zaměstnání, které zřizuje, metodicky řídí a financuje ze svého rozpočtu Ministerstvo práce prostřednictvím Správy služeb zaměstnanosti.⁴³ V současné době je postavení úřadů práce upraveno v zákoně o zaměstnanosti (č. 435/2004 Sb.).

87. V souladu s Úmluvou Mezinárodní organizace práce č. 181 z roku 1997, o soukromých agenturách práce, byly zřízeny agentury práce (nestátní subjekty), které také zprostředkovávají zaměstnání. K 15. září 2006 na území České republiky působilo 1 477 soukromých agentur práce, které poskytují služby zaměstnanosti za úhradu.

88. Zprostředkované zaměstnání musí odpovídat zdravotní způsobilosti fyzické osoby a pokud možno její kvalifikaci, schopnostem, dosavadní délce doby zaměstnání, možnosti ubytování a dopravní dosažitelnosti zaměstnání.

89. Osobám pocházejícím ze sociokulturně znevýhodněného prostředí zákon o zaměstnanosti při zprostředkování zaměstnání věnuje zvýšenou péči. Na významu nabývají služby bezprostředně nesouvisející s nalezením zaměstnání, ale širší snaha o posílení postavení takovýchto osob na trhu práce, především v oblasti vzdělávání a sociálního začleňování.

90. Údaje o porušení pracovněprávních předpisů v důsledku diskriminace sleduje od třetího čtvrtletí roku 2004 Ministerstvo práce.

91. Stížnosti⁴⁴, které ochránce v roce 2005 obdržel z v oblasti správy a kontroly na úseku zaměstnanosti a práce, přímo souvisí s legislativními změnami, které přinesl rok 2004, z nichž za nejvýznamnější lze považovat přijetí nového zákona o zaměstnanosti (č. 435/2004 Sb.). Rozšíření aplikace pravidel správního řízení na doposud faktické úkony úřadů práce (zařazení do evidence, ukončení evidence) a zrušení kritéria prokazaného úmyslu maření součinnosti pro vyřazení z evidence s sebou přineslo významný nárůst podnětů na neoprávněné vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání.⁴⁵

Tabulka č. 6.2.: Údaje o porušení pracovněprávních předpisů v důsledku diskriminace

6.3. Podpora v nezaměstnanosti

92. Způsoby a podmínky pro poskytování podpory v nezaměstnanosti upravuje zákon o zaměstnanosti (č. 435/2004 Sb.). Uchazeč o zaměstnání má při splnění podmínky počtu odpracovaných alespoň 12 měsíců v posledních třech letech před podáním žádosti o zprostředkování zaměstnání nárok na podporu v nezaměstnanosti. Procentní sazba podpory v nezaměstnanosti činí po dobu prvních tří měsíců 50 procent a po zbývajících podpůrčí dobu 45 procent průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu. Pokud žadatel tuto podmínku nesplňuje, jako tzv. náhradní doba zaměstnání se započítává i celá další řada aktivit a činností.⁴⁶

---

43 Úřady práce byly zřízeny zákonným opatřením předsednictva České národní rady ze dne 20. července 1990 o zřízení úřadů práce č. 306/1990 Sb.

44 V roce 2005 bylo z této oblasti doručeno 60 podnětů.

45 Nezanedbatelná část obdržených podnětů, rovněž jako v roce 2004, napadala ustanovení zákona o zaměstnanosti, jenž neumožňuje vedení v evidenci osobám studujícím v denním studiu po dosažení věku 26 let.

46 Doba přípravy osoby se zdravotním postižením k práci, pobírání plného invalidního důchodu, výkon vojenské základní (náhradní služby) služby, osobní péče o dítě ve věku do čtyř let nebo o dítě ve věku do 18 let, je-li dlouhodobě těžce zdravotně postižené vyžadující mimořádnou péči, osobní péče o převážně nebo úplně bezmocnou fyzickou osobu nebo částečně bezmocnou fyzickou osobu starší 80 let, pokud s uchazečem o zaměstnání trvale žije a společně uhrazují náklady na své potřeby, výkon dlouhodobé dobrovolnické služby

93. Uchazeči o zaměstnání, který současně nastoupil rekvalifikaci, se stanoví po dobu rekvalifikace podpora při rekvalifikaci ve výši 60 procent průměrného čistého měsíčního výdělku nebo vyměřovacího základu. Pokud ani tehdy nenastoupí do vhodného zaměstnání, úřad práce jej i nadále vede jako uchazeče o zaměstnání a nabízí mu volné pracovní příležitosti. Po vyčerpání podpůrné doby je taková osoba finančně zabezpečena v rámci systému sociálního zabezpečení, dokud nenalezne uplatnění na trhu práce.

6.4. Zaměstnávání cizinců

94. Povinnosti zaměstnavatelů při zaměstnávání cizinců a zájemců o zaměstnání z ciziny upravuje zákon o zaměstnanosti (č. 435/2004 Sb.). Viz též bod 6.1.

95. Vstupem České republiky do Evropské unie (dále jen „EU“) dne 1. května 2004 se změnily podmínky zaměstnávání cizinců na území ČR. Občané členských států Evropské unie a jejich rodinní příslušníci nejsou z hlediska zákona o zaměstnanosti považováni za cizince a v souladu s tímto zákonem mají stejné právní postavení jako občané České republiky a mají tak v ČR volný přístup na trh práce.⁴⁷

96. Ostatní cizinci mohou vykonávat práci na území ČR za předpokladu, že obdrželi povolení k zaměstnání a povolení k pobytu, pokud zákon o zaměstnanosti nestanovuje jinak. Vydané povolení k zaměstnání může úřad práce cizinci prodloužit, a to i opakovaně, vždy však nejdéle na dobu 1 roku. V některých případech se povolení k zaměstnání nevyžaduje.⁴⁸ Naplňování těchto povinností sledují úřady práce.

97. Od roku 2003 probíhá po dobu pěti let pilotní projekt Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků s cílem přivést do ČR zahraniční odborníky, vyplnit mezery na trhu práce a se svými rodinami se integrovat do české společnosti. Od roku 2003 do konce roku 2006 bylo na realizaci projektu vynaloženo 21,3 mil. Kč.

98. Po vstupu České republiky do EU se na úřadech práce zaregistrovalo v období od května do konce roku 2004 celkem 1 996 uchazečů o zaměstnání z ostatních zemí EU a Švýcarska. Jedná se jak o osoby, které ztratily práci v ČR (bez ohledu na to, zda zde žily již před vstupem ČR do EU, tak i o ty, které jako nezaměstnané přišly z jiné země EU hledat zaměstnání v ČR.⁴⁹ K 31. prosinci 2005 bylo v ČR zaměstnáno celkem 151 736 cizích státních

---

v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu na základě smlouvy dobrovolníka s vysílající stanicí, které byla udělena akreditace ministerstva vnitra a doba soustavné přípravy na budoucí povolání v rozsahu maximálně 6 měsíců.

47 Stejně právní postavení jako občané ČR mají též občané Norska, Lichtenštejnska a Islandu, jejich rodinní příslušníci a dále občané Švýcarska a jejich rodinní příslušníci. Jejich zaměstnavatel má pouze povinnost písemně informovat úřad práce příslušný podle místa výkonu práce o nástupu těchto osob k výkonu práce. Při ukončení zaměstnání jsou zaměstnavatel nebo právnická nebo fyzická osoba povinni tuto skutečnost oznámit příslušnému úřadu práce nejpozději do 10 kalendářních dnů od skončení zaměstnání nebo vyslání.

48 Jsou to mimo jiné cizinci s povoleným trvalým pobytem, cizinci, kteří jsou rodinnými příslušníky člena diplomatické mise, konzulárního úřadu nebo rodinnými příslušníky zaměstnance mezinárodní vládní organizace se sídlem na území České republiky, pokud je mezinárodní smlouvou sjednanou jménem vlády zaručena vzájemnost, nebo cizinci, kterým byl udělen azyl.

49 K 31. prosinci 2004 jich bylo evidováno 2 886. V průběhu roku 2005 se zaevidovalo celkem 3 610 osob (za srovnatelné období květen – prosinec 2005 to bylo 2 436, tj. o 440 osob více). Stav evidovaných ke konci roku 2005 byl 3 230, tj. meziročně o 348 osob vyšší. Dynamika nárůstu počtu nově hlášených uchazečů ze zemí EU se mírně zvýšila. Za celý rok 2006 se do evidence přihlásilo 4 080 těchto uchazečů o zaměstnání a zároveň z evidence odešlo 4 329 uchazečů, z nichž 2 574 našlo pracovní uplatnění. K 31. prosinci 2006 byl počet uchazečů o zaměstnání z EU registrovaných na úřadech práce 3 309. Ve srovnání s prosincem 2005 vzrostl jejich počet o 79 osob. Dynamika nárůstu počtu uchazečů ze zemí EU se mírně zvýšila, zatímco celková

příslušníků. Z tohoto počtu bylo zaměstnáno na základě platného povolení k zaměstnávání 55 210 cizinců, dále 2 659 cizinců bez povinnosti pracovního povolení a 93 867 občanů EU včetně jejich rodinných příslušníků.⁵⁰ V ČR pracují cizinci rovněž jako podnikatelé na základě živnostenského oprávnění.⁵¹

6.5. Zaměstnávání osob se zdravotním postižením

99. Nový zákon o zaměstnanosti (č. 435/2004 Sb.) přinesl řadu změn oproti předchozí úpravě. Jedná se zejména o zvýšení výše maximální částky, kterou může úřad práce poskytnout na zřízení chráněného pracovního místa⁵² nebo chráněné pracovní dílny⁵³ (ze 100 tis. Kč na cca 140 tis. Kč) a diferenciaci výšky příspěvku v případě osoby s těžším zdravotním postižením (cca 200 tis. Kč).⁵⁴ Zákon stanovuje možnost poskytnutí příspěvku na částečné krytí provozních nákladů na chráněné pracovní místo v případě osoby se zdravotním postižením samostatně výdělečně činné, tj. je zvýrazněna snaha podpořit samostatně výdělečnou činnost.

100. Osoby se zdravotním postižením řadí zákon o zaměstnanosti mezi skupiny, jimž je při zprostředkování zaměstnání úřady práce věnována zvýšená pozornost. Tyto osoby jsou podporovány v rámci pracovní rehabilitace, dále jsou zaměstnávány v rámci chráněného pracovního místa a chráněné pracovní dílny a jsou jim poskytovány tzv. příspěvky na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Zdravotní stav se rovněž řadí mezi důvody pro něž je zakázána diskriminace, zároveň je za nepřímou diskriminaci označeno i odmítnutí nebo opomenutí přijmout opatření, která jsou v konkrétním případě nezbytná, aby fyzická osoba se zdravotním postižením měla přístup k zaměstnání.

101. Novela zákona o důchodovém pojištění (č. 155/1995 Sb.)⁵⁵ v roce 2005 zrušila dosavadní právní úpravu souběhu částečného invalidního důchodu s příjmem z výdělečné činnosti. V důsledku toho již nemá výše příjmu z výdělečné činnosti vliv na výši a výplatu částečného invalidního důchodu. Podle dosavadní právní úpravy byl tento důchod při překročení stanovených hranic příjmů krácen, nebo byla jeho výplata zastavena.

---

nezaměstnanost klesá. Přesto uchazeči o zaměstnání z EHP představují pouze cca 0,74 % celkového počtu uchazečů o zaměstnání).

50 Podle klasifikace zaměstnání byla nejpočetnější skupina cizích státních příslušníků zaměstnána v 7. třídě KZAM (klasifikace zaměstnání vypracovaná na podkladě mezinárodního standardu ISCO-88). KZAM plně respektuje principy ISCO-88) - řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři (28 %), dále v 9. třídě - pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (téměř 27 %). Podle OKEČ (Odvětvová klasifikace ekonomických činností) zaměstnavatele bylo nejvíce zahraničních pracovníků ve zpracovatelském průmyslu (téměř 35 %) a ve stavebnictví (téměř 22 %). Nejvíce osob bylo ve věkové skupině 25 – 39 let (více než 46 %) a dále ve skupině 40 – 54 let (téměř 28 %).

52 K 31. prosinci 2006 činil počet cizinců - podnikatelů 65,7 tisíc, proti stejnému období roku 2005 došlo k poklesu o 1,5 tisíc osob. Vydávání živnostenských oprávnění je v kompetenci Ministerstva průmyslu a obchodu. Chráněné pracovní místo je pracovní místo vytvořené zaměstnavatelem pro osobu se zdravotním postižením na základě písemné dohody s úřadem práce

53 Chráněná pracovní dílna je pracoviště zaměstnavatele, vymezené na základě dohody s úřadem práce a přizpůsobené pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením, kde je v průměrném ročním přepočteném počtu zaměstnáno nejméně 60 % těchto zaměstnanců

54 Dále došlo ke zvýšení výše maximální částky, kterou může úřad práce poskytnout na částečnou úhradu provozních nákladů chráněného pracovního místa (ze 40 tis. Kč na cca 50 tis. Kč) nebo chráněné pracovní dílny (na cca 70 tis. Kč) a diferenciaci výšky příspěvku v případě osoby s těžším zdravotním postižením (na cca 100 tis. Kč).

55 zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění zákona č. 168/2005 Sb.

102. Důležitým nástrojem v oblasti zaměstnávání osob se zdravotním postižením je příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením (zákon o zaměstnanosti, č. 435/2004 Sb.). Dalším nástrojem je i „Program na podporu obnovy nebo technického zhodnocení hmotného investičního majetku“,⁵⁶ který slouží k pracovnímu uplatnění osob se zdravotním postižením. V roce 2006 tak bylo podpořeno 93 zaměstnavatelů v celkové výši 103 815 tis. Kč. V této souvislosti bylo udrženo 3 159 pracovních míst a vytvořeno 310 nových pracovních míst vhodných pro osoby se zdravotním postižením.

103. Dále byl v roce 2005 ukončen Národní plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením, který probíhal od roku 1998, který měl za cíl zlepšit podmínky života občanů se zdravotním postižením.

104. V roce 2002 byl vyhlášen Program zvyšování bezpečnosti dopravy a jejího zpřístupňování osobám se sníženou schopností pohybu a orientace. Tento Program byl později přejmenován na Národní rozvojový program mobility pro všechny. Podporuje zpřístupňování dopravy a odstraňuje bariéry při vstupu do budov státních a veřejných institucí a služeb.

105. Dalším takovým opatřením je Operační program Rozvoj lidských zdrojů 2004-2006, který si mimo jiné klade za cíl integraci specifických skupin ohrožených sociálním vyloučením (zdravotně postižení, Romové).

106. Česká republika se v roce 2001 zapojila do 1. kola programu Iniciativy EQUAL, který je zaměřen na boj se všemi formami diskriminace a nerovnostmi na trhu práce.

107. Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání se zdravotním postižením v evidenci úřadů práce 2001 – 2006 zobrazuje tabulka (údaje viz tabulky v bodu 6.7.1.1.). Oproti roku 2005, kdy počet osob se zdravotním postižením v evidenci úřadů práce se mimo sezónní výkyvy pohyboval přibližně na stejné úrovni, byl v roce 2006 zaznamenán pozitivní trend s mírnou klesající tendencí.

108. Přesto však podíl zdravotně postižených na celkovém počtu uchazečů v evidenci ÚP v roce 2005 podstatně vzrostl, a to zejména díky výraznému poklesu celkového počtu nezaměstnaných. Průměrný podíl osob se zdravotním postižením na celkové nezaměstnanosti se zvýšil z 13,6 % na 14,6 %.

6.6. Zaměstnanost

6.6.1. Politika zaměstnanosti

109. K přípravě, formulování a realizaci politiky zaměstnanosti vláda ČR vytvořila soustavu veřejných služeb zaměstnanosti. Tu tvoří Ministerstvo práce a úřady práce, jejich povinnosti jsou vymezeny zákonem o zaměstnanosti (č. 435/2004 Sb.).⁵⁷

110. Hlavním cílem politiky zaměstnanosti je docílit co nejpříznivějšího vývoje zaměstnanosti a zvýšení motivace a aktivace pro hledání, nalezení a udržení zaměstnání.

---

56 usnesení vlády ze dne 23. března 2005 č. 341

57 Úřady práce jsou správní úřady, správní obvody úřadů práce jsou shodné s územními obvody okresů, tj. je 77 úřadů práce. Zákon dále stanovuje 14 vymezených úřadů práce, které mají zákonem o zaměstnanosti stanoveny další povinnosti, vztahující se k zabezpečení a koordinaci politiky zaměstnanosti na úrovni území krajů.

Zvláštní důraz se klade na oblasti s nadprůměrnou mírou nezaměstnanosti (severní, střední a jižní Morava, severozápadní Čechy). S ohledem na vstup ČR do EU a k situaci na trhu práce se při provádění národní politiky zaměstnanosti respektují principy a cíle Evropské strategie zaměstnanosti. Výrazná podpora je poskytována projektům, které předpokládají vytvořit zejména v ohrožených regionech významný počet nových pracovních míst, a podpořit další rozvoj drobného a středního podnikání.

111. Politika zaměstnanosti používá aktivní a pasivní nástroje. Aktivní politika zaměstnanosti napomáhá uchazečům o zaměstnání na trhu práce získat zaměstnání nebo zvýšit jejich zaměstnatelnost. Aktivní politiku zaměstnanosti realizují v České republice úřady práce řízené Správou služeb zaměstnanosti Ministerstva práce. Pasivní politiku zaměstnanosti lze definovat jako výdaje na hmotné zabezpečení (podporu) v nezaměstnanosti, zvýšení ke hmotnému zabezpečení na manželku a děti osobám se změněnou pracovní schopností a poštovné související s výplatou podpory v nezaměstnanosti.

112. Základem pro realizaci politiky zaměstnanosti na jednotlivých úřadech práce jsou „Programy realizace aktivní politiky zaměstnanosti“, které jsou zpracovávány na základě analýzy trhu práce v jednotlivých okresech a v souladu s cíli stanovenými Správou služeb zaměstnanosti pro příslušný rok. Úřady práce vycházejí ze specifík vyplývajících z regionálního trhu práce, struktury uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce a z objemu přidělených finančních prostředků v rámci schváleného státního rozpočtu. Nedílnou součástí politiky zaměstnanosti jsou také programy hospodářské politiky vlády.⁵⁸

113. Již před vstupem do EU se ČR začala realizovat politiku zaměstnanosti s maximálním využitím evropské strategie zaměstnanosti. Od roku 1999 se realizovaly roční Národní plány zaměstnanosti, později Národní akční plány zaměstnanosti, jejichž cílem bylo především překonat úzké rezortní přístupy a koordinovat jednotlivé politiky ovlivňující úroveň zaměstnanosti na národní úrovni. Tyto plány se rovněž projednávaly se sociálními partnery v Radě hospodářské a sociální dohody, s cílem zapojit do řešení problémů zaměstnanosti. Po vstupu do EU byl zpracován Národní akční plán zaměstnanosti na léta 2004-2006. Jeho opatření ale přestala být hodnocena v r. 2005 v důsledku revize Lisabonského procesu a přijetí nových dokumentů EU k hospodářské politice a politice zaměstnanosti.

114. Dalším důležitým koncepčním dokumentem v oblasti zaměstnanosti je „Národní program reforem České republiky“, který se zaměřuje na reformy potřebné ke zvýšení růstového potenciálu a zaměstnanosti. Přijatá opatření Národního programu reforem ČR by měla přispět k dosažení následujících indikativních cílů zaměstnanosti do roku 2008: celková míra zaměstnanosti 66,4 %, míra zaměstnanosti žen 57,6 % a míra zaměstnanosti starších zaměstnanců (55 - 64 let) 47,5 %.

6.6.1.1. Výdaje na politiku zaměstnanosti

115. Nejvíce prostředků na aktivní politiku zaměstnanosti bylo ve sledovaném období směřováno do regionů s nejvyšší mírou nezaměstnanosti; z celkového objemu finančních prostředků úřadů práce bylo nejvíce použito v Ústeckém kraji (21,1 %), v Moravskoslezském kraji (18,4 %) a v Jihomoravském kraji (13,5 %).

---

58 Směřují do růstu výkonnosti ekonomiky a do posilování konkurenceschopnosti firem, programy průmyslové politiky, sledující podporu investic, vytváření příznivého prostředí pro podnikání, pokračování privatizace a dokončení restrukturalizace, programy rozpočtové politiky, zejména reforma veřejných rozpočtů a daní, vzdělávací programy škol ve struktuře absolventů škol apod.

116. Dalšími nástroji státní politiky zaměstnanosti, které nejsou součástí aktivní politiky zaměstnanosti, je příspěvek zaměstnavatelům zaměstnávajícím více než 50 % osob se zdravotním postižením (podle zákona o zaměstnanosti, č. 435/2004 Sb.) a výplata mzdových nároků zaměstnancům při platební neschopnosti zaměstnavatele.

Tabulka č. 6.6.1.1.a: Srovnání výdajů na státní politiku zaměstnanosti v r. 2004 a 2005

6.7. Ekonomická aktivita obyvatel

117. Výrazný pokles zaměstnanosti z druhé poloviny 90. let se po roce 2000 zmírnil, v roce 2002 zaměstnanost (podle ročních hodnot) mírně vzrostla. Současný rostoucí trend vývoje zaměstnanosti je patrný od roku 2004.

6.7.1. Nezaměstnanost

118. Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadů práce z dlouhodobého hlediska zobrazuje uvedená tabulka, ze které je patrné, že v období 2001-2003 počet uchazečů o zaměstnání postupně narůstal. Až v roce 2004 došlo k obratu ve vývoji, docházelo k poklesu počtu uchazečů v evidenci úřadů práce, v roce 2005 měl vývoj počtu nezaměstnaných nadále klesající tendenci.

119. Od července 2004 byla zavedena nová metodika výpočtu míry nezaměstnanosti, která vychází z tzv. dosažitelných uchazečů o zaměstnání (uchazeči o zaměstnání, kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa, tj. evidovaní nezaměstnaní, kteří nemají žádnou objektivní překážku pro přijetí do zaměstnání).

Tabulka č. 6.7.1.: Míra nezaměstnanosti podle krajů v %

6.7.1.1. Struktura uchazečů o zaměstnání

Tabulka č. 6.7.1.1.: Vývoj vybraných skupin uchazečů o zaměstnání

6.7.1.1.1. Struktura uchazečů o zaměstnání - věk

120. Důvodem nezaměstnanosti uchazečů nad 50 let je zejména ztráta zaměstnání v období, kdy ještě nesplňují podmínky pro přiznání starobního důchodu, ale většina zaměstnavatelů již o ně nemá zájem z důvodů jejich nízké přizpůsobivosti změnám na trhu práce. Rostoucí podíl uchazečů této věkové kategorie souvisí též s každoročně se prodlužující věkovou hranicí pro odchod do starobního důchodu.

121. Mladí lidé, zejména absolventi škol a mladiství po ukončení základní školy, nacházejí obtížně uplatnění především z důvodu chybějících praktických dovedností. Nejrizikovější

skupinou vstupující na trh práce jsou mladiství bez vzdělání, s neúplným nebo dokončeným základním vzděláním a praktickou školou, kde vedle praxe chybí i kvalifikace.

122. Vysoká míra nezaměstnanosti věkové kategorie do 25 let je však i důsledkem nízkého počtu ekonomicky aktivních mladých lidí (jsou ekonomicky neaktivní z důvodu studia či přípravy na povolání). Míra nezaměstnanosti je v případě mladých do 25 let u žen vyšší. Rovněž u uchazečů ve věku 50 - 54 let převyšuje specifická míra nezaměstnanosti (celková, žen i mužů) celkovou míru nezaměstnanosti.

123. Pokles počtu uchazečů u věkové skupiny do 25 let je částečně důsledkem demografického vývoje, souvisí také s lepšími podmínkami pro uplatnění mladých lidí na trhu práce v důsledku postupného zlepšování ekonomické situace v ČR, lepší adaptabilitou mladých lidí na měnící se podmínky a částečně i se zpřísněním podmínek pro přiznání podpory v nezaměstnanosti absolventům škol. Nemalou úlohu měl také zvyšující se podíl věkově starších osob odcházejících do důchodu nebo do evidence úřadu práce.

Tabulka č. 6.7.1.1.1a: Věková struktura uchazečů o zaměstnání celkem

Tabulka č. 6.7.1.1.1b: Věková struktura uchazečů o zaměstnání podíly v %

Tabulka č. 6.7.1.1.1b: Věková struktura uchazečů o zaměstnání – ženy - celkem

Tabulka č. 6.7.1.1.1c: Věková struktura uchazečů o zaměstnání – ženy - podíly v %

Tabulka č. 6.7.1.1.1d: Věková struktura uchazečů o zaměstnání – muži - celkem

Tabulka č. 6.7.1.1.1e: Věková struktura uchazečů o zaměstnání – muži - podíly v %

6.7.1.1.2. Struktura uchazečů o zaměstnání – kvalifikace

Tabulka č. 6.7.1.1.2.a: Struktura uchazečů o zaměstnání podle dosaženého vzdělání - celkem

Tabulka č. 6.7.1.1.2.b: Struktura uchazečů o zaměstnání podle dosaženého vzdělání - podíly v %

Tabulka č. 6.7.1.1.2.c: Struktura uchazečů o zaměstnání podle dosaženého vzdělání – ženy - celkem

Tabulka č. 6.7.1.1.2.d: Struktura uchazečů o zaměstnání podle dosaženého vzdělání – ženy - podíly v %

Tabulka č. 6.7.1.1.2.e: Struktura uchazečů o zaměstnání podle dosaženého vzdělání – muži - celkem

Tabulka č. 6.7.1.1.2.f: Struktura uchazečů o zaměstnání podle dosaženého vzdělání – muži - podíly v %

6.7.1.1.3. Struktura uchazečů o zaměstnání – délka nezaměstnanosti

124. Dlouhodobá nezaměstnanost je jak absolutně, tak i relativně vyšší v okresech s vyšší mírou nezaměstnanosti. Je výrazně podmíněna úrovní vzdělání. Tendence k dlouhodobé nezaměstnanosti se zvyšují u zdravotně postižených osob a ve vyšších věkových kategoriích.

125. Pokles počtu osob v evidenci úřadů práce déle než 6 měsíců v letech 2004 a 2005 byl podstatně větší než u osob nad 12 měsíců. Jejich podíl v evidenci dlouhodobě (od r. 2001) mírně roste, Počet i podíl nezaměstnaných, kteří jsou v evidenci úřadů práce déle než 12 měsíců z dlouhodobého hlediska nepřetržitě roste, výjimkou byl přechodný pokles na konci roku 2001.

- 6.7.1.1.3.a: *Struktura uchazečů o zaměstnání podle délky evidence na úřadu práce*
 6.7.1.1.3.b: *Struktura uchazečů o zaměstnání podle délky evidence na úřadu práce – ženy celkem*
 6.7.1.1.3.c: *Struktura uchazečů o zaměstnání podle délky evidence na úřadu práce – ženy podíl v %*
 6.7.1.1.3.d: *Struktura uchazečů o zaměstnání podle délky evidence na úřadu práce – muži celkem*
 6.7.1.1.3.e: *Struktura uchazečů o zaměstnání podle délky evidence na úřadu práce – muži podíl v %*

6.7.1.3. Struktura uchazečů o zaměstnání – regiony

126. Nezaměstnanost v ČR má především strukturální charakter. V jednotlivých regionech je dlouhodobě nedostatek určité profese, v jiných naopak přebytek. Nedostatečná mobilita a flexibilita pracovní síly brání sladění nabídky a poptávky po pracovních silách, proto ani vývoj ekonomiky zatím nepřispívá k výraznějšímu zlepšení situace na trhu práce. K vyřešení těchto strukturálních problémů trhu práce je třeba dát důraz především na řešení problémů trhu s byty, dopravní dostupnosti a na podporu celoživotního vzdělání.

127. Nadále pokračují strukturální změny, tj. změny v sektorové (odvětvové) struktuře hospodářství na základě restrukturalizace či útlumu a v kvalifikační a profesní struktuře pracovní síly. V jednotlivých regionech se projevují s různou intenzitou. Nejvíce je postižen Ústecký a Moravskoslezský kraj, tj. regiony s velkou koncentrací těžkého průmyslu - těžba uhlí, hutnictví, strojírenství, a chemického průmyslu.

128. Na léta 2004-2006 vyhlásilo Ministerstvo průmyslu a obchodu spolu s Ministerstvem práce Program pro podporu tvorby nových pracovních míst v regionech nejvíce postižených nezaměstnaností. Tento program byl pro pozitivní účinky prodloužen do roku 2005. Do konce roku 2005 bylo zřízeno a obsazeno 1 079 nových pracovních míst a vyškoleno 293 pracovníků. Ze 60 procent byla zřízená místa obsazena uchazeči z evidence úřadů práce. V letech 2006 a 2007 vznikne dalších cca 1 705 míst ročně.

129. Dalším nástrojem ke snižování nezaměstnanosti v oblastech s vyšší mírou nezaměstnanosti je Nařízení vlády, o hmotné podpoře na vytváření nových pracovních míst a hmotné podpoře rekvalifikace nebo školení zaměstnanců v rámci investičních pobídek (č. 515/2004 Sb.), kde jsou zohledněni i zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají zdravotně postižené a začátkem roku 2006 byly schváleny projekty k řešení nezaměstnanosti ohrožených skupin v regionech s nejvyšší mírou nezaměstnanosti.

Tabulka č. 6.7.1.3.: Uchazeči o zaměstnání podle krajů

6.8. Doprava

6.8.1. Zdravotně postižení

130. Zákon o drahách (č. 266/1994 Sb.)⁵⁹ upravuje podmínky pro stavbu drah, provozování drah a drážní dopravy na drahách, podmínky pro přepravu osob, požadavky na drážní vozidla a jejich technické podmínky, a v uvedených oblastech vytváří také podmínky pro zpřístupnění této dopravy osobám s omezenou schopností pohybu a orientace.⁶⁰

131. To v praxi například znamená, že při stavbách železničních staveb nebo jejich rekonstrukci se budují bezbariérové přístupy na nástupiště a do prostor pro cestující veřejnost. Při rekonstrukcích, modernizacích a obnově vozidlového parku veřejné drážní osobní dopravy jsou uplatňovány požadavky na výšku podlah tak, aby bylo usnadněno nastupování a vystupování osob s omezenou schopností pohybu a orientace do těchto dopravních prostředků.⁶¹

132. Informace o dopravním spojení jsou zveřejňovány prostřednictvím internetových stránek. Pro nevidomé a jinak těžce zrakově postižené občany jsou informace přístupné na adrese <http://www.jizdnirady.cz/blind>.⁶²

133. V oblasti civilního letectví došlo k významnému posílení a zajištění práv osob se zdravotním postižením přijetím nařízení Evropského parlamentu a Rady o právech osob se zdravotním postižením a osob s omezenou schopností pohybu a orientace v letecké dopravě.⁶³

134. V rámci programu „Podpora obnovy vozidel městské hromadné dopravy a veřejné linkové autobusové dopravy“ se stát finančně podílí na pořizovacích nákladech obnovy vozového parku nízkopodlažními vozidly nebo vozidly se zabudovaným zařízením umožňujícím přístup osob se zdravotním postižením.

Tabulka č. 6.8.1.a: Počty nakoupených nízkopodlažních a ostatních vozidel městské hromadné dopravy od roku 2000

Tabulka č. 6.8.1.b.: Výše podpory na jednotlivá vozidla městské hromadné dopravy z pravidel pro rok 2006

Odstavec 2. Zaškolení a výcvik k dosažení práva na práci

135. Nový školský zákon (č. 561/2004 Sb.)⁶⁴ zavedl několik nových nástrojů, které zvyšují propustnost vzdělávacího systému. Jedná se především o posílení role nastavbového studia a

---

59 zákon č. 266/1994 Sb., o drahách, ve znění pozdějších předpisů

60 Podrobné podmínky jsou stanoveny v prováděcích předpisech k tomuto zákonu, zejména ve vyhlášce o obecných technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace (č. 369/2001 Sb.).

61 České dráhy vlastní celkem 16 vozů se zdvihací plošinou a 49 bez zdvihací plošiny. Jednotlivé železniční stanice se proto podle potřeby postupně vybavují mobilní plošinou pro naložení vozíku do vlaku. V současnosti je mobilními plošinami vybaveno celkem 56 železničních stanic. Kromě toho slouží pro veřejnou přepravu osob s omezenou schopností pohybu a orientace elektrické jednotky pro předměstskou dopravu v počtu 45 souprav a řady 471 v počtu 19 souprav a dále bezbariérové motorové vozy v počtu 31 kusů a nové sedmivozové jednotky pendolino v počtu 7, které jsou již doplněné navigačním systémem pro nevidomé.

62 Tato aplikace je tak v souladu s projektem Blind Friendly Web a se standardy vydanými mezinárodním konsorciem W3C, vydávajícím normy v oblasti internetových technologií.

63 Nařízení stanovuje pravidla pro ochranu a poskytování pomoci osobám se zdravotním postižením a osobám s omezenou schopností pohybu a orientace v letecké dopravě tak, aby se zabránilo jejich diskriminaci a bylo zajištěno, že se jim dostane pomoci, která odpovídá jejich zvláštním potřebám. Takto poskytovaná služba je pro osoby se zdravotním postižením a osoby s omezenou schopností pohybu a orientace poskytována bez dodatečných poplatků pro tyto osoby.

zvýšení jeho kvality, dále o zavedení zkráceného studia k získání výučního listu a zkráceného studia k získání středního vzdělání s maturitní zkouškou (poskytujícího druhou šanci pro uchazeče, kteří mají např. problémy s umístěním na trhu práce).

136. Zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání (č. 179/2006 Sb.)⁶⁵ podporuje účast dospělých na dalším vzdělávání, vytváří prostředí motivující k účasti na dalším vzdělávání zejména pro osoby s nízkou kvalifikací, které svoji kvalifikaci potřebují rychle a efektivně změnit, zvýšit či rozšířit. Základním cílem zákona je především podpora dalšího vzdělávání, zejména prostřednictvím nastavení motivačních nástrojů jak pro účastníky dalšího vzdělávání, tak i pro zaměstnavatele. Zákon chce podpořit účast na vzdělávání u všech věkových kategorií.

137. Zákon o zaměstnanosti (č. 435/2004 Sb.) za rekvalifikaci považuje např. i obnovení dosavadní kvalifikace (viz čl. 6). Tato úprava je určena např. ženám, které se vracejí z rodičovské dovolené a potřebují si svoji kvalifikaci obnovit.

138. Účast Romů v různých programech není sama o sobě sledována a také jejich míra nezaměstnanosti je pouze odhadována. Úřady práce stejně jako jiné instituce nejsou oprávněny sledovat Romy jakožto specifickou skupinu odděleně. Neexistující informace znesnadňují přípravu cílených programů.

---

64 zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

65 zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání)

Čl. 7 Spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky

(a) Odměna, která se poskytuje jako minimum všem pracovníkům:

7.1. Životní minimum a příjmy domácností

139. V České republice je zákonem stanoven institut životního minima (zákon o životním minimu č. 463/1991 Sb.⁶⁶) jako společensky uznaná hranice minimálních příjmů, pod níž nastává stav hmotné nouze. Životní minimum vymezuje výši nezbytných finančních prostředků pro domácnost k dočasnému zajištění základních životních potřeb jejích členů na velmi skromné úrovni.⁶⁷ (viz též článek 9)

140. V roce 2000 nabyl účinnosti zákon o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele (č. 118/2000 Sb.)⁶⁸. Tento zákon zajišťuje právo zaměstnanců na uspokojení splatných mzdových nároků nevyplacených zaměstnavatelem v platební neschopnosti. Zaměstnanci mohou v takovém případě požádat o uspokojení svých mzdových nároků kterýkoliv úřad práce. Na úřad práce přechází zároveň mzdový nárok zaměstnance, který má vůči zaměstnavateli, a to do výše vyplacených a odvedených peněžních prostředků.

141. Mzdové nároky může zaměstnanec uplatnit nejvýše v rozsahu odpovídajícím splatným mzdovým nárokům za 3 měsíce rozhodného období.⁶⁹ Úřad práce může uspokojit mzdové nároky zaměstnance uplatněné vůči jednomu a témuž zaměstnavateli v období 1 roku pouze jednou.⁷⁰

Tabulka č. 7.1a: Údaje o životním minimu pro 4člennou domácnost (2 dospělí a 2 děti ve věku 8 a 12 let):

Tabulka č. 7.1b: Údaje o průměrné čisté měsíční mzdě:

Tabulka č. 7.1c: Údaje o procentním podílu životního minima pro 4člennou domácnost (2 dospělí a 2 děti ve věku 8 a 12 let) na průměrné čisté mzdě:

(b) Bezpečné a zdravotně nezávadné pracovní podmínky:

142. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci je upravena celou řadou právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.⁷¹ Základní povinnosti zaměstnanců

66 zákon č. 463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů

67 Naposledy byly částky životního minima valorizovány od 1.ledna 2006 nařízením vlády č. 505/2005 Sb., kterým se zvyšují částky životního minima.

68 zákon č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

69 Tato doba se počítá zpětně od prvního dne kalendářního měsíce, ve kterém byl podán návrh na prohlášení konkursu.

70 Celková výše mzdových nároků vyplacených 1 zaměstnanci nesmí překročit za 1 měsíc jeden a půl násobek rozhodné částky. Tu vyhláší a zveřejní Ministerstvo práce ve Sbírce zákonů vždy s účinností od 1. května kalendářního roku na dobu 12 kalendářních měsíců, a to ve výši průměrné mzdy v národním hospodářství za předchozí kalendářní rok.

71 Jsou to předpisy na ochranu života a zdraví, předpisy hygienické a protiepidemické, předpisy o bezpečnosti technických zařízení a normy, stavební předpisy, dopravní předpisy, předpisy o požární ochraně a předpisy o zacházení s hořlavinami, výbušninami, zbraněmi, radioaktivními látkami, chemickými látkami a chemickými přípravky a jinými látkami škodlivými zdraví, pokud upravují otázky týkající se ochrany života a zdraví.

v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci stanoví zákoník práce, který upravuje i povinnosti vedoucích pracovníků v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví.

143. Zákoník práce dále stanoví odpovědnost zaměstnavatele za škodu zaměstnance, který je u něho v pracovním poměru, a která vznikla tomuto zaměstnanci při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním a v důsledku pracovního úrazu u něho došlo k poškození zdraví nebo k jeho smrti.

7.2. Dozor nad bezpečností a ochranou zdraví při práci

144. Kromě zákona o státním odborném dozoru nad bezpečností práce (č. 174/1968 Sb.) je účinný i nový zákon o inspekci práce (č. 251/2005 Sb.), který vytváří předpoklady pro efektivní výkon státního dozoru v dozoru nad bezpečností práce upravuje oblast bezpečnosti práce. Oblast ochrany zdraví při práci upravuje zákon o ochraně veřejného zdraví (č. 258/2000 Sb.).⁷²

145. V roce 2006 byl schválen nový zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (č. 309/2006 Sb.), a rovněž nový zákon o prevenci závažných havárií (č. 59/2006 Sb.),⁷³ který transponuje směrnici Rady 96/82/ES o kontrole nebezpečí závažných havárií s přítomností nebezpečných látek do národního práva. Tato směrnice obsahuje i požadavky stanovené v Úmluvě Mezinárodní organizace práce č. 174 z roku 1993.

146. Státní dozor nad bezpečností práce, pracovními podmínkami a ochranou zdraví při práci vykonává především Ministerstvo práce a Státní úřad inspekce práce spolu s jeho organizačními jednotkami, kterými jsou příslušné oblastní inspektoráty práce.⁷⁴ Působnost úřadu a inspektorátů se nevztahuje na právnické nebo fyzické osoby uvedené taxativně v zákoně o inspekci práce, kde je státní dozor vykonáván v souladu se zvláštními právními předpisy, např. se jedná o činnosti spadající do věcné působnosti Českého báňského úřadu, nebo u vojáků v činné službě nebo vojáků z povolání.

147. Dále vykonávají státní dozor Ministerstvo zdravotnictví a krajské hygienické stanice v oblasti ochrany zdraví při práci, Český báňský úřad a Státní úřad pro jadernou bezpečnost. Dozor nad bezpečností a ochranou zdraví při práci vykonávají i odborové orgány.

148. Dalším subjektem působícím v této oblasti je příspěvková organizace státního odborného dozoru nad bezpečností vyhrazených technických zařízení Institut technické inspekce Praha. Institut podává odborná a závazná stanoviska, provádí prohlídky, organizuje a vyhodnocuje zkoušky vyhrazených technických zařízení, vydává oprávnění organizacím a podnikajícím fyzickým osobám po prověření jejich odborné způsobilosti.

⁷² zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů

⁷³ Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a o změně zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií). Do zákona byly zapracovány požadavky Úmluvy OSN o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států, která byla uveřejněna ve Sbírce mezinárodních smluv (č. 58/2002 Sb. m. s.) a také požadavky Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 174 schválené v roce 1993, kterou ČR dosud neratifikovala.

⁷⁴ Se vznikem Státního úřadu inspekce práce byl zrušen Český úřad bezpečnosti práce a jeho inspektoráty bezpečnosti práce. Současně výkon práv a povinností z pracovněprávních vztahů zaměstnanců v úřadech práce, k jejichž pracovním úkolům patří kontrola nad dodržováním povinností vyplývajících z pracovněprávních předpisů, s výjimkou pracovněprávních předpisů o zaměstnanosti a pracovněprávních předpisů o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele, přešel od 1. července 2005 z úřadů práce na inspektoráty.

Tabulka č. 7.3.a.: Zjištěná porušení právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení a právních předpisů upravujících pracovněprávní vztahy.

Tabulka č. 7.3.b.: Časové řady ukazatelů pracovní úrazovosti v ČR v letech 2000 – 2005

Tabulka č. 7.3.c.: Časové řady ukazatelů smrtelné pracovní úrazovosti v ČR v roce 2000 – 2000

Tabulka č. 7.3.d.: Celkový přehled hlášených onemocnění od roku 2000 do roku 2005

(d) Odpočinek, volný čas, omezení pracovní doby

149. Vzhledem k tomu, že zpráva pokrývá období 2000-2006, popisuje následující text právní úpravu zákoníku práce (č. 65/1965 Sb.). Nový zákoník práce (č. 262/2006 Sb.) účinný od 1. ledna 2007 tato ustanovení s drobnými změnami přebírá.

7.3. Odpočinek a zotavení

150. Právo na odpočinek stanovuje především zákonná úprava maximální týdenní pracovní doby a placené dovolené. Pokud jde o nepřetržitý odpočinek mezi dvěma směny, zaměstnavatel je povinen podle zákoníku práce rozvrhnout pracovní dobu tak, aby zaměstnanec měl mezi koncem jedné směny a začátkem následující směny takový odpočinek po dobu alespoň dvanáct hodin během dvaceti čtyř hodin po sobě jdoucích.

151. Tento odpočinek může být zkrácen až na osm hodin během dvaceti čtyř hodin po sobě jdoucích zaměstnanci staršímu osmnácti let za podmínky, že následující odpočinek bude prodloužen o dobu zkrácení tohoto odpočinku v celé řadě odvětví a situacích.⁷⁵

152. Zaměstnavatel je povinen rozvrhnout pracovní dobu tak, aby zaměstnanec měl nepřetržitý odpočinek v týdnu během každého období sedmi po sobě jdoucích kalendářních dnů v trvání alespoň třicet pět hodin. Nepřetržitý odpočinek v týdnu nesmí činit u mladistvého zaměstnance méně než čtyřicet osm hodin. Pokud to umožňuje provoz zaměstnavatele, stanoví se nepřetržitý odpočinek v týdnu všem zaměstnancům na stejný den a tak, aby do něho spadala neděle. V zemědělství může být v kolektivní smlouvě sjednáno nebo se zaměstnancem dohodnuto poskytnutí nepřetržitého odpočinku tak, že za období tří týdnů bude tento odpočinek činit celkem alespoň sto pět hodin.

7.4. Rozumné vymezení pracovních hodin

153. Zaměstnavatel může po projednání s příslušným odborovým orgánem rozvrhnout pracovní dobu zaměstnanců starších 18 let tak, že doba nepřetržitého odpočinku v týdnu bude činit nejméně 24 hodin, s tím, že zaměstnancům bude poskytnut nepřetržitý odpočinek

---

⁷⁵ V nepřetržitých provozech, při nerovnoměrně rozvržené pracovní době a při práci přesčas; v zemědělství; ve veřejném stravování, v kulturních zařízeních a při poskytování jiných služeb obyvatelstvu; u naléhavých opravných prací, jde-li o odvrácení nebezpečí pro život nebo zdraví zaměstnanců; při živelních událostech a jiných podobných mimořádných případech.

v týdnu tak, aby za období dvou týdnů činila délka tohoto odpočinku celkem alespoň 70 hodin za splnění určitých podmínek.⁷⁶

7.5. Pravidelná placená dovolená, jakož i odměna ve dnech veřejných svátků

154. Zákoník práce stanoví, že svátky jsou dnem pracovního klidu, ve kterých lze práci nařídít jen výjimečně. Jsou to práce, které nemohou být provedeny v pracovních dnech, např. pokud se jedná o práci k odvrácení hrozícího nebezpečí pro život nebo zdraví nebo při živelních událostech a v jiných obdobných mimořádných případech nebo o práci nutné se zřetelem na uspokojování životních, zdravotních a kulturních potřeb obyvatelstva.

155. Na dovolenou má nárok zaměstnanec, který za nepřetržitého trvání pracovního poměru k témuž zaměstnavateli odpracoval v kalendářním roce alespoň 60 dnů. Základní výměra dovolené činí čtyři týdny v kalendářním roce. Zaměstnancům zaměstnavatelů, kteří neprovozují podnikatelskou činnost, přísluší dovolená v délce 5 týdnů v kalendářním roce. Dovolená pedagogických pracovníků a akademických pracovníků vysokých škol činí 8 týdnů v kalendářním roce. V kolektivní smlouvě nebo ve vnitřním předpisu lze zaměstnancům zaměstnavatelů, kteří provozují podnikatelskou činnost, prodloužit dovolenou o další týdny nad výše uvedenou výměru.

156. Za práci ve svátek poskytne zaměstnavatel zaměstnanci náhradní volno nebo po dohodě s ním příplatek ve výši průměrného výdělku. Ve veřejných službách a správě se plat zaměstnance, který z důvodů svátku nepracuje nebo čerpá náhradní volno za práci ve svátek, nekrátí. V podnikatelské sféře přísluší zaměstnanci za ušlou mzdu náhrada mzdy ve výši průměrného výdělku.

7.6. Vymezení pracovních hodin

157. Délka pracovní doby činí nejvýše 40 hodin týdně. Délka pracovní doby zaměstnanců se může lišit.⁷⁷ O rozvržení týdenní pracovní doby rozhoduje zaměstnavatel po projednání s příslušným odborovým orgánem. Při rovnoměrném rozvržení pracovní doby na jednotlivé týdny se stanovená týdenní pracovní doba rozvrhuje tak, aby délka směny nepřesáhla devět hodin.

158. Nedovoluje-li to povaha práce nebo podmínky provozu, aby byla pracovní doba rozvržena rovnoměrně na jednotlivé týdny, může zaměstnavatel po projednání s příslušným odborovým orgánem rozvrhnout pracovní dobu odchýlně; přitom týdenní pracovní doba bez práce přesčas nesmí u nerovnoměrného rozvržení pracovní doby překročit v průměru

---

76 Nutnost podstatně zvýšit stav zaměstnanců na přechodnou dobu nepřesahující pět měsíců po sobě jdoucích v kalendářním roce; prací ve spojích, v kulturních zařízeních, ve zdravotnických zařízeních, v zařízeních sociální péče a v nepřetržitých provozech; prací, u nichž je pracovní doba nerovnoměrně rozvržena, a prací, které jsou konány k odvrácení následků živelních událostí, v důsledku havárií stavebních objektů nebo při technologických procesech, které nemohou být přerušeny.

77 U pracujících v podzemí při těžbě uhlí, rud a nerudných surovin, v důlní výstavbě a na báňských pracovištích geologického průzkumu činí nejvýše 37,5 hodiny týdně, v provozu s třisměnným a nepřetržitým pracovním režimem činí nejvýše 37,5 hodiny týdně, zatímco v provozu s dvousměnným pracovním režimem činí nejvýše 38,75 hodiny týdně. U mladších 16 let činí nejvýše 30 hodin týdně s tím, že pracovní doba v jednotlivých dnech nesmí přesáhnout šest hodin.

stanovenou týdenní pracovní dobu za období, které může činit nejvýše 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích.

159. Práci přesčas je práce konaná zaměstnancem na příkaz zaměstnavatele nebo s jeho souhlasem nad stanovenou týdenní pracovní dobu vyplývající z předem stanoveného rozdělení pracovní doby, a konaná mimo rámec rozvrhu pracovních směn. Zaměstnavatel může nařídít zaměstnanci práci přesčas jen ve výjimečných případech, jde-li o vážné provozní důvody.

160. Nařízená práce přesčas nesmí u zaměstnance činit více než 8 hodin v jednotlivých týdnech. V kalendářním roce lze zaměstnanci nařídít práci přesčas v rozsahu nejvýše 150 hodin. Konat práce nad výše uvedený rámec lze pouze výjimečně, pokud k výkonu takové práce dá souhlas zaměstnanec. Celkový rozsah práce přesčas nesmí činit v průměru více než osm hodin týdně; v podnikové kolektivní smlouvě lze stanovit nižší rozsah práce přesčas, k jejímuž výkonu dá souhlas zaměstnanec, než stanoví zákon.

161. Těhotné ženy, ženy pečující o dítě mladší jednoho roku a mladiství (do 18 let věku) nesmějí být zaměstnávány prací přesčas.

Čl. 8 Odborové organizace

162. Ve sledovaném období byla největší odborovou organizací Českomoravská konfederaci odborových svazů (dále jen „ČMKOS“), která sdružuje 33 odborových svazů. V roce 2006 vykazovaly odborové svazy sdružené v ČMKOS celkem přes 541 tisíc členů.

163. Největším členským svazem ČMKOS je Odborový svaz Kovo, který vykazoval v roce 2006 více než 360 tisíc členů. Přes 130 tisíc členů má Českomoravský odborový svaz pracovníků školství. Mezi silné svazy, co do počtu členů, dále patří Odborový svaz pracovníků hornictví, geologie a naftového průmyslu (90 tisíc členů), odborový svaz STAVBA ČR (téměř 80 tisíc členů), Odborový svaz zdravotnictví a sociální péče ČR a Odborový svaz státních orgánů a organizací (oba přes 65 tisíc) a Odborový svaz pracovníků dřevozpracujících odvětví, lesního a vodního hospodářství (téměř 65 tisíc).⁷⁸

164. Jedna z dalších odborových centrál, Asociace samostatných odborů, sdružuje celkem 170 tisíc členů. Členy této centrály jsou: Odborový svaz pracovníků zemědělské výživy – Asociace svobodných odborů České republiky (přibližně 95 tisíc členů), Odborové sdružení železničářů (72 tisíc aktivních členů), Český odborový svaz energetiků, Jednotný svaz soukromých zaměstnanců České republiky a Odborový svaz plochého skla.

8.1. Kolektivní vyjednávání a právo na informace

165. Zákon o kolektivním vyjednávání (č. 2/1991 Sb.)⁷⁹, upravuje kolektivní vyjednávání mezi příslušnými orgány odborových organizací a zaměstnavateli, za případné součinnosti státu, jehož cílem je uzavření kolektivní smlouvy. Kolektivní smlouvy mohou uzavřít příslušné odborové orgány a zaměstnavatelé, popřípadě jejich organizace, ty upravují právní vztahy kolektivní povahy mezi zaměstnavateli a zaměstnanci a práva a povinnosti smluvních stran.

166. Zákoník práce (č. 65/1965 Sb.) dává odborovým orgánům právo účastnit se pracovněprávních vztahů včetně kolektivního vyjednávání. Zároveň ukládá zaměstnavateli povinnost informovat příslušný odborový orgán a projednat s příslušným odborovým orgánem celou řadu skutečností. Informuje zejména o vývoji mezd, platů, průměrné mzdy a jejich jednotlivých složek včetně členění podle jednotlivých profesních skupin, pokud není dohodnuto jinak. Příslušné státní orgány také projednávají s odborovými orgány otázky týkající se pracovních a životních podmínek zaměstnanců a poskytují odborovým orgánům potřebné informace.

167. Služební zákon (č. 218/2002 Sb.) ukládá služebnímu orgánu zajistit, aby odborová organizace působící ve služebním úřadu mohla uskutečňovat oprávnění, která jim jsou tímto zákonem stanovena. Přiznává odborové organizaci působící ve služebním úřadu právo na informace a na projednávání a zaujetí stanoviska a řadu dalších oprávnění.

---

78 Naopak nejmenší členskou základnu má trvale Unie podnikových právníků ČR (kolem 400 členů), Odborový svaz námořníků (kolem 550 členů) a další odborové svazy, u nichž nedosahuje členská základna dvou tisíc členů: Odborový svaz zaměstnanců letectví, Odborová organizace pracovníků radiokomunikací, Odborový svaz zaměstnanců výrobních a účelových organizací kultury a odborový svaz Projekt.

79 zákon č. 2/1991 Sb., o kolektivní vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů

168. Zákon o služebním poměru příslušníků Policie České republiky (č. 186/1992 Sb.)⁸⁰ ukládá služebnímu funkcionáři, je-li při útvaru policie ustaven odborový orgán, řadu povinností, zejména projednávat s odborovým orgánem návrhy rozhodnutí ve věcech služebního poměru a zabývat se iniciativními návrhy odborových orgánů na právní úpravu služebního poměru a její změny.

169. Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (č. 361/2003 Sb.) ruší zákon o služebním poměru příslušníků Policie České republiky a současně přebírá celou řadu relevantních ustanovení tohoto zákona. Navíc upravuje právo příslušníků na informace a na projednání záležitostí, které se týkají výkonu služby, pokud u bezpečnostního sboru nepůsobí odborová organizace.

8.2. Právo odborů hájit své členy

170. Podle občanského soudního řádu (č. 99/1963 Sb.) může odborová organizace, s výjimkou věcí obchodních, v řízení zastupovat účastníka, který je jejím členem. Takto může odborová organizace zastupovat i svého člena, který žaluje zaměstnavatele (nebo i jiný subjekt) ve věci diskriminace.

171. Navrhovatel může být zastoupen odborovou organizací, jejímž je členem též v řízení podle soudního řádu správního (č. 150/2002 Sb.) Odborovým organizacím je tímto dána široká možnost hájit práva svých členů ve věcech ochrany před diskriminací.

---

⁸⁰ zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Čl. 9 Sociální zabezpečení

172. Systém sociálního zabezpečení tvoří soubor právních norem, finančních a organizačních opatření, jejichž cílem je zabezpečit základní sociální práva každého v nepříznivé finanční a sociální situaci. Celý systém sociálního zabezpečení spočívá na třech základních pilířích, z nichž každý má svůj specifický význam. Jsou to: sociální pojištění (důchodové, nemocenské a v nezaměstnanosti), státní sociální podpora a sociální péče. Sociální zabezpečení se uskutečňuje výplatou dávek sociálního pojištění, dávek státní sociální podpory, dávek pomoci v hmotné nouzi a dávek sociální péče pro zdravotně postižené nebo poskytováním sociálních služeb.

Tabulka č. 9.a: Výdaje na státní sociální podporu

Tabulka č. 9.b: Poměr výdajů na státní sociální podporu k hrubému domácímu produktu (v %)

Tabulka č. 9.c: Procentní podíl výdajů na státní sociální podporu na HDP - výdaje na důchody

Tabulka č. 9.d: Procentní podíl výdajů na státní sociální podporu na HDP - výdaje nemocenské

Tabulka č. 9.e: Procentní podíl výdajů na státní sociální podporu na HDP - podíl výdajů na sociální ochranu

173. Podněty stěžovatelů ochránci se týkají především opakovaných a jednorázových dávek sociální péče, dávek státní sociální podpory a příspěvků určených zdravotně postiženým osobám.⁸¹ Ochránce shledává pochybení správních úřadů rozhodujících o dávkách zejména v nedostatečném zjištění skutkového stavu a v nesprávném posouzení majetkových poměrů žadatelů o dávku sociální péče z titulu sociální potřeby (vlastnictví nemovitostí, motorového vozidla, spoření). Při šetření individuálních podnětů se ochránce setkává se sporným výkladem některých právních institutů. Ochránce proto zaměřuje svou pozornost zejména na problematiku metodického vedení nadřízenými úřady, které by mělo sjednocení výkladu zajistit.

9.1. Sociální pojištění

9.1.1. Důchodové pojištění

174. Zákon kterým se mění zákon o důchodovém pojištění⁸² (č. 264/2002 Sb.) změnil způsob zvyšování důchodů a to tak, že vyplácené důchody se zvyšují (s účinností od 1.7.2002) pravidelně každý rok v lednu; odchýlně se postupuje pouze při velmi nízké inflaci (zvýšení by činilo méně než 2%) a při vysoké inflaci (přes 10%).⁸³ Další novela zákona o důchodovém pojištění zákon č. 24/2006 Sb. zrušila s účinností od 1. února 2006 institut krácení částečného invalidního důchodu v souběhu s příjmem z výdělečné činnosti, příp.

81 V roce 2005 bylo z této oblasti ochránci doručeno 143 podnětů.

82 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

83 Zvýšení důchodu se stanoví tak, aby u průměrného starobního důchodu činilo nejméně 100% růstu cen a dále též nejméně jednu třetinu růstu reálné mzdy. Konkrétní výši zvýšení stanoví vláda nařízením, přičemž zvýšení může být vyšší než uvedené zvýšení stanovené zákonem jako minimální.

zastavení výplaty tohoto důchodu, při překročení stanovené hranice příjmu. Novela dále zavedla změnu týkající se částečných invalidních důchodů spočívající v tom, že výše příjmu z výdělečné činnosti poživatelů uvedených důchodů nebude mít na jejich výši ani výplatu vliv.

175. Přijetím zákona č. 425/2003 Sb.⁸⁴ došlo k zásadním změnám v úpravě důchodového pojištění spočívajícím v/ve:

- zvyšování věkové hranice pro nárok na starobní důchod stejným tempem i po roce 2007 s cílem postupného dosažení jednotné hranice 63 let pro muže a bezdětné ženy v roce 2013. Důchodový věk ostatních žen bude i nadále diferencovaný podle počtu vychovaných dětí, a to v rozmezí 59 až 62 let;
- omezení možnosti předčasného odchodu do starobního důchodu zrušením dočasně kráceného předčasného starobního s tím, že tato možnost zůstane dočasně zachována (do 31. prosince 2006) při splnění stanovených podmínek pro poživatele částečného invalidního nebo bývalé poživatele plného invalidního důchodu. Pokud jde o možnost přiznání druhého typu předčasného starobního důchodu, a to trvale kráceného, zůstává současná právní úprava beze změny;
- redukci hodnocení doby studia pro účely důchodového pojištění znamenající, že se bude doba studia na střední a vysoké škole před 1. lednem 1996 získaná po dosažení věku 18 let hodnotit nejvýše v rozsahu šesti let s tím, že se bude považovat za náhradní dobu pojištění, a tedy pro výši důchodů bude hodnocena pouze v rozsahu 80% (tím dojde ke sjednocení s hodnocením doby tohoto studia získaného po 31. prosinci 1995). Doba studia před 1. lednem 1996 získaná před dosažením věku 18 let se však bude i nadále hodnotit jako doba pojištění (tedy "plnohodnotně");
- ve zrušení podmínky umožňující nárok na výplatu starobního důchodu vedle příjmu z výdělečné činnosti v období dvou let po vzniku nároku na tento důchod pouze při nepřekročení stanovené hranice (dvojnásobek částky životního minima pro jednotlivce), a to jak pro zaměstnance, tak i pro osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ). Současně se stanoví, že pro nárok na výplatu starobního důchodu vedle příjmu z výdělečné činnosti musí být pracovněprávní vztah uzavřen nejdéle na dobu jednoho roku;

176. Schválená úprava naplňuje ustanovení Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 128 o invalidních, starobních a pozůstalostních dávkách, která mj. požaduje, aby podíl výše nově přiznaného starobního důchodu po 30 letech pojištění k průměrné čisté mzdě kvalifikovaného dělníka v roce, který předchází roku odchodu do důchodu, činil alespoň 45 %.

Tabulka č. 9.1.1. Počty a výše vyplácených důchodů

9.1.2. Nemocenské pojištění

---

⁸⁴ zákon č. 425/2003 Sb. kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

177. Nemocenského pojištění se účastní jak zaměstnanci⁸⁵ tak osoby samostatně výdělečně činné. Zaměstnanci jsou povinně účastní nemocenského pojištění, na rozdíl od osob samostatně výdělečně činných, jejichž nemocenské pojištění je dobrovolné. Rozdílný je i rozsah dávek, které se poskytují. Z nemocenského pojištění zaměstnanců se poskytují 4 dávky: nemocenské, podpora při ošetřování člena rodiny, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství a peněžitá pomoc v mateřství. Z nemocenského pojištění osob samostatně výdělečně činných se poskytují 2 dávky: nemocenské a peněžitá pomoc v mateřství.⁸⁶

178. Výše nemocenského závisí zejména na dosahovaném výdělku. Při stanovení výpočtového základu se berou v potaz také tzv. redukční hranice, které od roku 2000 do roku 2002 vláda každoročně valorizovala k 1. lednu svým nařízením v souladu s vývojem mezd.⁸⁷

179. Zákon kterým se mění zákon o nemocenském pojištění (č. 421/2003 Sb.)⁸⁸ s účinností od 1. ledna 2004 stanoví rozhodným obdobím pro stanovení vyměřovacího základu pro výši nemocenských dávek období dvanácti kalendářních měsíců před kalendářním měsícem, ve kterém vznikla pracovní neschopnost.⁸⁹ Za první tři kalendářní dny pracovní neschopnosti náleží nemocenské ve výši 25 % denního vyměřovacího základu, od čtvrtého dne pracovní neschopnosti pak ve výši 69 % denního vyměřovacího základu, který se vypočítává stejně, jako u nemocenské. Viz též bod. 10.1.

180. V březnu 2006 přijala Poslanecká sněmovna zákon o nemocenském pojištění (č. 187/2006 Sb.), který měl nabýt účinnosti dne 1.1.2007, nicméně zákonem č. 585/2006 Sb. došlo k odložení účinnosti o jeden rok na 1.1.2008.

9.2. Státní sociální podpora

181. Systém státní sociální podpory, resp. dávek státní sociální podpory zabezpečuje pomoc zejména rodinám s dětmi ve stanovených sociálních situacích. Dávky státní sociální podpory zohledňují jak příjmovou tak sociální situaci rodiny (společně posuzovaných osob).⁹⁰ Podle zákona o státní sociální podpoře (č. 117/1995 Sb.)⁹¹ jsou poskytovány dva druhy dávek státní

---

85 popř. další osoby jim postavené na roveň - kdo se považuje za zaměstnance, je taxativně uvedeno v § 2 zákona o nemocenském pojištění (č. 54/1956 Sb.)

86 Nemocenského pojištění mohou být účastny jen osoby, které pracují v České republice pro zaměstnavatele se sídlem na území České republiky. Zaměstnanci, kteří jsou činní pro zaměstnavatele, kteří nemají na území ČR sídlo, jsou v ČR pojištěni, pokud má zaměstnavatel sídlo na území státu EU nebo na území státu, s nímž ČR uzavřela mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení.

87 Pro rok 2003 v souvislosti s úspornými opatřeními v důsledku povodní a pro roky 2004 a 2005 v rámci reformy veřejných rozpočtů se valorizace redukčních hranic neprovedla a až od 1. ledna 2006 byly redukční hranice zvýšeny na částku 510 Kč a 730 Kč.

88 zákon č. 421/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 54/1956 Sb. , o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 88/1968 Sb. , o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavicích na děti z nemocenského pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 32/1957 Sb. , o nemocenské péči v ozbrojených silách, ve znění pozdějších předpisů

89 Pro první až čtrnáctý kalendářní den pracovní neschopnosti se denní vyměřovací základ započítává jen z 90 % u částky do první redukční hranice. Od patnáctého dne pracovní neschopnosti se denní vyměřovací základ do první redukční hranice započítává plně. Mezi první a druhou redukční hranicí se denní vyměřovací základ počítá jen 60 % a k částce nad druhou redukční hranicí se nepřihlíží.

90 Společně posuzované osoby jsou: rodiče a nezletilé nezaopatřené děti, manželé, rodiče a děti nezletilé zaopatřené nebo zletilé, pokud tyto děti s rodiči užívají byt a nejsou posuzovány s jinými osobami, jiné osoby společně užívající byt, pokud písemně neprohlásí, že spolu trvale nežijí a společně neuhrazují náklady na své potřeby. Společně posuzovanými osobami jsou i osoby, které se přechodně, z důvodů soustavné přípravy na budoucí povolání, zdravotních nebo pracovních (včetně dobrovolnické služby), zdržují mimo byt.

91 zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

sociální podpory: a) dávky poskytované v závislosti na výši příjmu, kterými jsou: přídavek na dítě, sociální příplatek, příspěvek na bydlení, příspěvek na školní pomůcky a b) ostatní dávky jako: rodičovský příspěvek, dávky péstounské péče (příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna péstouna, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla), porodné a pohřebné.

182. Zákon podmiňuje nárok na dávky státní sociální podpory mimo jiné hlášením k trvalému pobytu oprávněné osoby i osob společně posuzovaných.⁹² Splnění podmínky přihlášení k trvalému pobytu nebo dlouhodobému pobytu pro vznik nároku na dávku se nevyžaduje u nezletilých dětí svěřených na území České republiky do péče nahrazující péči rodičů nebo do ústavní péče. Navíc Magistrát hlavního města Prahy nebo krajský úřad příslušný podle místa pobytu osoby může prominout podmínku trvalého pobytu. Prominutí podmínky se týká i osob společně posuzovaných. (viz bod 9.4.) Občanům členského státu Evropské unie a jejich rodinným příslušníkům vyplývá po vstupu ČR do EU nárok na dávky státní sociální podpory také z předpisů Evropských společenství.

Tabulka č. 9.2.a: Dávky státní sociální podpory v mil. Kč

9.3. Sociální péče

183. Ve sledovaném období došlo pouze k dílčím změnám v úpravě sociální péče a současně byla připravována zásadní změna, které nabyla účinnosti 1. lednu 2007.

184. Kvalita sociálních služeb je zjišťována souborem měřitelných a ověřitelných kritérií, obsažených v metodickém materiálu tzv. Standardy kvality sociálních služeb, které vznikly v r. 2002.

9.4. Životní minimum

185. Ve sledovaném období nedošlo k zásadním změnám v úpravě životního minima.

186. S ohledem na vývoj životních nákladů je výše životního minima pravidelně upravována od 1. ledna nařízením vlády, pokud vzroste úhrnný index spotřebitelských cen alespoň o dvě procenta ve stanoveném rozhodném období. Poslední úpravu provedla vláda svým nařízením zvyšujícím částky životního minima v roce 2005.⁹³

Tabulka č. 9.4.a.: Vývoj životního minima domácností a jeho vztah k průměrné (čisté) nominální mzdě v letech 2000 a 2005

---

92 Za trvalý pobyt se považuje též pobyt cizince na území ČR hlášeného k pobytu podle zvláštních právních předpisů upravujících pobyt cizinců na území ČR s výjimkou žadatele o udělení azylu ubytovaného v pobytovém středisku Ministerstva vnitra, a to ode dne, kterým uplynulo 365 dnů ode dne hlášení. Podmínka uplynutí 365 dnů ode dne hlášení se nezkoumá u dětí cizinců hlášených k pobytu na území ČR a narozených na území ČR, do jednoho roku jejich věku (zákon o evidenci obyvatel a rodných číslech (č. 133/2000 Sb.) a zákon o pobytu cizinců na území ČR (č. 326/1999 Sb.).

93 Nařízení vlády č. 505/2005 Sb., kterým se zvyšují částky životního minima. Od prvního stanovení životního minima v roce 1991 byly jeho částky valorizovány pojednácté.

Čl. 10 Ochrana a pomoc rodině, matkám a dětem

187. V roce 2006 nabyl účinnosti zákon o registrovaném partnerství (č. 115/2006 Sb.)⁹⁴ kterým se rozumí trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví. Registrované partnerství vzniká souhlasným prohlášením osob vstupujících do partnerství učiněným před matričním úřadem. Do partnerství nemůže vstoupit osoba, která nedosáhla věku 18 let, nemá způsobilost k právním úkonům nebo která již dříve uzavřela platné manželství nebo vstoupila do registrovaného partnerství.

188. V registrovaném partnerství mají oba partneři stejná práva a povinnosti, o záležitostech partnerského soužití rozhodují oba partneři společně. Partneři se mohou zastupovat v běžných záležitostech a mají také vzájemnou vyživovací povinnost. Pokud jeden z partnerů vyživovací povinnost neplní, určí soud na návrh některého z nich rozsah vyživovací povinnosti tak, aby hmotná a kulturní úroveň obou partnerů byla zásadně stejná. Existence registrovaného partnerství neumožňuje partnerům společně osvojit dítě. Jestliže však jeden z partnerů pečuje o dítě a oba partneři žijí ve společné domácnosti, podílí se na výchově dítěte i druhý partner, na kterého se obdobně vztahují povinnosti týkající se ochrany vývoje a výchovy dítěte.

10.1. Finanční pomoc rodinám s dětmi

189. Péči o rodinu s dětmi upravují předpisy o sociálním zabezpečení. Finanční pomoc rodinám s dětmi je poskytována zejména podle zákona o státní sociální podpoře (č. 117/1995 Sb.) a zákona o nemocenském pojištění (č. 421/2003) a v menší míře též zákonem o sociální potřebnosti (č. 482/1991 Sb.).

Tabulka č. 10.1. Finanční pomoc rodinám s dětmi (v mil. Kč)

10.1.1. Rodičovský příspěvek

190. Zatímco původním cílem rodičovského příspěvku bylo udržet resp. podpořit stávající populační trend a zmírnit napětí na trhu práce, účelem dalších postupných změn podmínek poskytování je ulehčit rodičům sloučení profesních a rodičovských rolí. Oproti původním podmínkám mohou rodiče pobírající rodičovský příspěvek mít neomezený příjem z výdělečné činnosti, pokud po dobu výdělečné činnosti zajistí péči o dítě jinou zletilou osobou. Na omezenou dobu lze umisťovat děti do předškolních zařízení.

191. Rodičovský příspěvek podle zákona o státní sociální podpoře (č. 117/1995 Sb.) je poskytován tomu z rodičů, který osobně, celodenně a řádně pečuje o alespoň jedno dítě do 4 let věku (popřípadě do 7 let věku, jde-li o dítě, které je dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené) bez ohledu na to, zda jde o ženu nebo muže. Uvedené řešení vychází z principu rodičovského příspěvku jako určitého příspěvu státu k zmírnění nepříznivé sociální situace – poklesu příjmu rodiny kvůli přerušení nebo omezení výdělečné činnosti v době, kdy dítě vyžaduje stálou osobní péči.

---

94 zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů

192. Výše rodičovského příspěvku určuje zákon o státní sociální podpoře. Příspěvek se poskytuje vždy na kalendářní měsíc a jako všechny dávky státní sociální podpory nepodléhá dani a nevyplácí se do ciziny⁹⁵. Příjem rodiče není rozhodující pro nárok nebo výši dávky.

10.1.2. Další příspěvky

193. Okruh subjektu, které mají nárok na pobírání peněžité pomoci v mateřství, se rozšířil novelou zákona o prodloužení materské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění⁹⁶ tak, že bylo umožněno pobírání peněžité pomoci v mateřství zaměstnankyni nebo zaměstnanci, kteří převzali do své trvalé péče dítě na základě rozhodnutí příslušného orgánu, nebo dítě, jehož matka zemřela. Nárok na tuto pomoc vznikne pouze v případě, že k převzetí dítěte došlo do 7 let jeho věku, pomoc se poskytuje po dobu 22 týdnů ode dne převzetí dítěte.

194. Přídavek na dítě je vyplácen v rámci státní sociální podpory jako dávka pro rodiny s dětmi, napomáhající hradit náklady spojené s výchovou a výživou rodiny. Nárok na přídavek má dítě žijící v rodině s příjmem nižším, než je stanovený násobek životního minima rodiny. Výše přídávku závisí na věku dítěte a na výši celkových příjmů v rodině a je odvozena od částek životního minima potřebných k zajištění výživy a ostatních základních potřeb dítěte.

195. Sociální příplatek je dávka na pomoc rodinám s nízkými příjmy jako příspěvek na náklady spojené se zabezpečováním potřeb jejich dětí. Nárok na dávku vzniká, pokud rodič pečující o dítě a příjem rodiny nepřesahuje stanovený násobek životního minima rodiny.

196. V životě rodin pečujících o osobu se zdravotním postižením se příznivě projevila novela zákona o sociálním zabezpečení (100/1988 Sb.)⁹⁷, kterou byl zvýšen příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu.⁹⁸ Zároveň byl zvýšen limit příjmu z výdělečné činnosti při pobírání příspěvku.⁹⁹ Nyní je také umožněn souběh pobírání příspěvku při péči o blízkou nebo jinou osobu s vdovským nebo vdoveckým důchodem a rodičovským příspěvkem z důvodu péče o jiné dítě.

10.1.3. Dotační řízení na podporu rodiny

197. Dotační řízení pro nestátní neziskové subjekty v oblasti podpory rodiny, které vyhláší Ministerstvo práce, je zaměřeno od svého prvního vyhlášení pro rok 2005 zejména na podporu fungující rodiny, tedy na organizace zaměřené na podporu rodin v péči o děti a prevenci sociálního vyloučení rodičů, které o ně pečují, na zkvalitňování fungování rodin, rodičovských a partnerských vztahů a soudržnost rodin. Tyto služby mají preventivní podpůrný charakter. Od roku 2005 je každoročně součástí dotačního řízení také podpora poradenství pro ženy a dívky v situaci tzv. nechtěného těhotenství. V roce 2006 bylo předmětem dotační podpory také

---

95 Ve sledovaném období byla výše příspěvku určena ve výši stanoveného násobku životního minima na osobní potřeby pečujícího rodiče, od 1. ledna 2007 výše rodičovského příspěvku za kalendářní měsíc činí částku odpovídající 40% průměrné měsíční mzdy v nepodnikatelské sféře.

96 zákon č. 362/2003 Sb.

97 zákon č. 100/1998 Sb., o sociálním zabezpečení ve znění pozdějších předpisů

98 Zákon č. 218/2005 Sb. Při péči o jednu osobu z původního 1,6násobku částky životního minima na osobní potřeby na 2,25násobek a při péči o dvě nebo více osob z původního 2,75násobku na 3,85násobek

99 Z 1,5násobku částky životního minima na osobní potřeby na 2,5násobek

rodinné a manželské poradenství, sanace rodin s dětmi ohrožených dysfunkcí a podpora a pomoc dětem opouštějícím ústavní nebo pěstounskou péči.

198. V roce 2005 byla vypsána řada programů:

199. „Program podpory zařízení služeb prevence sociálního vyloučení pro rodiče pečující o dítě do 6 let věku“ byl určen na podporu projektů zaměřených na poskytování služeb rodičům pečujícím o děti do 6 let věku za účelem prevence proti sociálnímu vyloučení způsobenému déletrvající sociální izolací. Preference byla dána těm službám, které podporovaly sociální kohezi místních společenství (obcí a krajů) a byly součástí komunitních a jiných regionálních plánů sociálních služeb.¹⁰⁰

200. „Program podpory výchovy k harmonickému manželství a odpovědnému rodičovství“ byl určen na podporu projektů zaměřených na výchovu mladých lidí k harmonickému manželství a odpovědnému rodičovství.¹⁰¹ Preferována byla zařízení poskytující přednášky pro děti a mládež (do 26 let) a kurzy přípravy na manželství pro mladé lidi. Dále pak přednášky a přednáškové kurzy pro manžele a rodiče na podporu zkvalitňování manželských vztahů a rodinného života (jako prevence rozvodovosti) či zaměřené na výchovu dětí. Rovněž bylo podporováno vzdělávání školitelů v dané oblasti.

201. „Program podpory poradenství pro ženy a dívky v situaci tzv. nechtěného těhotenství“ byl určen na podporu projektů zaměřených na poradenskou činnost pro ženy a dívky nacházející se v situaci tzv. nechtěného těhotenství.¹⁰² Preferována byla stálá zařízení zaměřená ve své hlavní činnosti na tuto oblast. Cílem bylo poskytnout těhotným ženám a dívkám kvalifikovanou odbornou pomoc a dostatek informací pro skutečnou možnost svobodného rozhodnutí o vlastní budoucnosti.

Tabulka č. 10.1.3.: Dotační řízení v oblasti podpory rodiny

10.2. Ochrana dětí

202. Od 1. dubna 2000 nabyt účinnosti nový zákon o sociálně-právní ochraně dětí (č. 359/1999 Sb.), který komplexně upravil soustavu orgánů sociálně-právní ochrany, způsoby spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi a jednotlivé okruhy činností na úseku sociálně-právní ochrany dětí.

203. Pojem sociálně-právní ochrany dětí vymezil zákon tak, že se jí rozumí zejména ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. Jako základní princip bylo v zákoně zakotveno, že předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte.

---

100 V roce 2005 bylo podpořeno 105 projektů částkou 26 369 800 Kč a v roce 2006 bylo podpořeno 97 projektů částkou 22 560 600 Kč. Podmínkou bylo, že klienti tráví čas v zařízeních poskytujících tyto služby společně a současně se svými dětmi. Žadatelé mohli být například mateřská centra, komunitní centra poskytující služby rodičům s dětmi na mateřské a rodičovské dovolené a obdobná zařízení.

101 V roce 2005 bylo podpořeno 33 projektů částkou 8 270 300 Kč a v roce 2006 bylo podpořeno 40 projektů částkou 12 883 400 Kč (včetně 5ti projektů v oblasti poradenství pro ženy a dívky v situaci tzv. nechtěného těhotenství).

102 V roce 2005 bylo podpořeno 7 projektů částkou 3 017 700 Kč, v roce 2006 5 projektů částkou 2 601 100 Kč.

204. V roce 2006 prošel zákon o sociálně-právní ochraně dětí (č. 359/1999 Sb.)¹⁰³ zásadní novelou a jeho úplné znění bylo znovu publikováno ve Sbírce zákonů pod č. 373/2006 Sb. Novela reaguje na některé sociálně-patologické jevy ve společnosti a vznikla na základě snahy naplňovat principy Úmluvy OSN o právech dítěte. Nová úprava dále rozšiřuje okruh dětí, na něž se sociálně-právní ochrana zaměřuje, a to o děti, které jsou svědky násilí mezi rodiči nebo jinými fyzickými osobami, a děti, které jsou svými rodiči opakovaně nebo dlouhodobě umístovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči.

205. Ve vztahu k prevenci týrání, zanedbávání a zneužívání dětí stanoví novela zákona povinnost lékaře zajistit záznam o vzniku úrazu provedený přímo dítětem nebo osobou dítě doprovázející k lékaři, a jestliže charakter zranění neodpovídá popisu úrazu uvedenému v záznamu, je lékař povinen zaslat záznam příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

206. Zákon dále posiluje práci s biologickou rodinou dětí. Došlo ke zvýšení četnosti návštěv pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí u dětí umístěných do ústavní péče a zároveň zavedení návštěv rodičů těchto dětí tak, aby byly vytvářeny podmínky pro jejich návrat domů. Společně s úpravou návštěv rodičů byla orgánům sociálně-právní ochrany dětí stanovena také povinnost poskytnout rodičům potřebnou pomoc s uspořádáním jejich rodinných poměrů.

207. V oblasti náhradní rodinné péče dochází novelizací zákona k zefektivnění přípravy žadatelů o náhradní rodinnou péči, a to v tom smyslu, že tato příprava bude předcházet zařazení žadatelů do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči. Budoucí náhradní rodiče jsou tak předem podrobně seznámeni se všemi specifiky převzetí dítěte do rodiny.

208. V souvislosti s přijetím zákona o sociálně-právní ochraně dětí byla do zákona o rodině s účinností od 1. dubna 2000 začleněna rovněž úprava pěstounské péče, která byla dříve obsažena v samostatném zákoně. Právní úprava pěstounské péče byla integrována do zákona o rodině mezi ostatní formy náhradní rodinné péče. Nezměněny zůstaly základní podmínky pro výkon pěstounské péče, jimiž jsou zájem dítěte na svěřeni do této péče a záruka řádné výchovy dítěte v osobě pěstouna, avšak došlo k vypuštění podmínky, že dítě nemůže být ve výchově svých rodičů z příčin dlouhodobé povahy. To znamená, že pěstounská péče může být využívána k zajištění náhradní péče o děti i v těch případech, kdy rodičům brání v péči o dítě pouze dočasné překážky a není vyloučen návrat dítěte do péče rodičů.

209. V souvislosti s velkou novelizací zákona o sociálně-právní ochraně dětí byla s účinností od 1. června 2006 významně zvýšena odměna pěstouna, když tato dávka vzrostla na dvojnásobek dosud vyplácené částky. Již o rok dříve byla do zákona s účinností od 1. června 2005 doplněna úprava zvláštní odměny pěstouna náležející pěstounům, kteří pečují alespoň o 3 děti nebo o jedno dítě těžce zdravotně postižené. Tato zvláštní odměna dosahuje několikanásobně vyšší úrovně oproti částce běžné odměny pěstouna.

210. S účinností od 1. června 2006 byl navíc do zákona o rodině doplněn speciální institut pěstounské péče na přechodnou dobu, do níž může být dítě svěřeno rozhodnutím soudu na dobu, než budou splněny zákonné podmínky pro osvojení dítěte, nebo na dobu, po kterou rodiče nemohou ze závažných důvodů o dítě přechodně pečovat. Pěstouni zajišťující pěstounskou péči na přechodnou dobu musí projít speciální přípravou a odborným posouzením.

211. V rámci podpory spolupráce státních a nestátních subjektů jsou novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí přesněji vymezeny podmínky výkonu ochrany dětí osobami pověřenými k jejímu výkonu. Mimo jiné jsou zvýšeny a specifikovány požadavky na vzdělání

---

103 zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

a kvalifikaci pověřených osob. Současně byl rozšířen okruh činností, které mohou nestátní subjekty v sociálně-právní ochraně dětí vykonávat, zejména v oblasti náhradní rodinné péče.

10.2.1. Spolupráce s neziskovými organizacemi při výkonu sociálně-právní ochrany dětí

212. O udělení pověření NNO k výkonu sociálně-právní ochrany dětí rozhoduje na základě žádosti krajský úřad příslušný podle místa sídla NNO (do 31. prosinci 2001 rozhodovalo Ministerstvo práce).¹⁰⁴

213. Krajské úřady a Ministerstvo práce spolupracují s NNO také v oblasti zprostředkování náhradní rodinné péče. Zástupci NNO jsou členy poradních sborů zřízených na úrovni krajských úřadů a Ministerstva práce, které z evidence žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče vybírají vhodné osvojitele a pěstouny pro konkrétní děti. Pověřené NNO rovněž dávají poradním sborům podněty ke zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče v jednotlivých případech. Krajské úřady dále sjednávají s pověřenými NNO dohody o zajištění povinné přípravy budoucích osvojitelů a pěstounů k přijetí dítěte do rodiny.

10.3. Zaměstnávání dětí a mladistvých

214. Způsobilost k právům a povinnostem a způsobilost k právním úkonům dětí a mladistvých, pokud jde o zaměstnávání, upravuje zákoník práce (č. 65/1965 Sb.). Od 1. ledna 2007 byla tato úprava převzata novým zákoníkem práce (č. 262/2006 Sb.). Způsobilost fyzické osoby mít v pracovněprávních vztazích práva a povinnosti a způsobilost vlastními právními úkony nabývat těchto práv a brát na sebe tyto povinnosti vzniká, pokud není dále stanoveno jinak, dnem, kdy fyzická osoba dosáhne 15 let věku; zaměstnavatel však s ní nesmí sjednat jako den nástupu do práce den, který by předcházel dni, kdy tato fyzická osoba ukončí povinnou školní docházku.

215. Práce fyzických osob ve věku do 15-ti let nebo starších 15-ti let do skončení povinné školní docházky je zakázána. Tyto osoby mohou vykonávat jen uměleckou, kulturní, reklamní nebo sportovní činnost za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem.¹⁰⁵ Dítě může komerčně vykonávat jen činnosti přiměřené jeho věku, které pro ně nejsou nebezpečné, nebrání jeho vzdělávání nebo docházce do školy a účasti na výukových programech, nepoškozují zdravotní, tělesný, duševní, duchovní, mravní nebo sociální rozvoj, a to výhradně na základě povolení úřadu práce, které se vydává pro každou jednotlivou činnost.

10.4. Národní koncepce rodinné politiky

216. V říjnu 2005 schválila vláda „Národní koncepci rodinné politiky“ (dále jen „Koncepce“).¹⁰⁶ Po roce 1989 se jedná o první materiál svého druhu, jehož cílem je posílit pozici rodiny v české společnosti, vytvořit všestranně příznivější společenské klima i

---

104 Celkem bylo v období od 1. dubna 2000 do 31. prosince 2006 vydáno 183 pověření NNO k výkonu sociálně-právní ochrany dětí, z toho 51 pověření vydalo Ministerstvo práce v období od 1. dubna 2000 od 31. prosince 2001 a 132 krajské úřady v období od 1. ledna 2002 do 31. prosince 2006.

105 zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb.

106 usnesení vlády ČR ze dne 12. října 2005 č. 1305.

podmínky pro rodinu. Účelem Koncepce je vymezit priority, určit principy rodinné politiky a vytvořit komplexní systém opatření státu v oblasti podpory rodiny.¹⁰⁷ Koncepce obsahuje mimo jiné opatření na podporu pečující rodiny a pečujících osob a vychází z „Národní zprávy o rodině“.¹⁰⁸

Odstavec 2. Zvláštní ochrana matek

217. Zaměstnavatel je nově povinen poskytnout zaměstnankyni a zaměstnanci na jejich žádost rodičovskou dovolenou (dříve další mateřská dovolená), která se poskytuje nejdéle do 3 let věku dítěte. Poskytnutí rodičovské dovolené při svěřením dítěte do výchovy bylo až do konce dubna 2005 omezeno na děti do věku 3 let. Novela zákoníku práce¹⁰⁹ zvýšila věk dítěte, do kterého lze poskytovat rodičovskou dovolenou, na 7 let. Muži sice na rozdíl od žen nemají nárok na mateřskou dovolenou, mohou však čerpat rodičovskou dovolenou od narození dítěte až do 3 let jeho věku.

218. Nový zákoník práce (č. 262/2006 Sb.), tuto úpravu převzal.

219. Mezi právní předpisy řešící zvláštní ochranu matek v průběhu přiměřeného období před a po narození dítěte náleží také vyhláška, kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, a matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání (č. 288/2003 Sb.).¹¹⁰

---

107 ČR postrádá komplexní systém opatření v oblasti podpory rodiny. Množství relevantních údajů a dat v oblasti rodinné politiky je omezené nebo zcela chybí. Jednotlivá opatření byla dosud realizována v rámci působnosti různých resortů, často bez vzájemné návaznosti a protichůdně.

108 usnesení vlády ze dne 15. září 2004 č. 876

109 zákon č. 169/2005 Sb.

¹¹⁰ vyhláška č. 288/2003 Sb., kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, a matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání.

Čl. 11 Právo na přiměřenou životní úroveň

220. Minimální, zákonem uznanou, hranicí příjmů občana k zajištění výživy, základních osobních potřeb a nezbytných nákladů na domácnost je životní minimum, které je v ČR považováno za hranici chudoby. (viz též bod 9.4.)

11.1. Příjmová situace domácností

221. V ČR je podle šetření SILC 2005 ohroženo chudobou 10 % obyvatel, ČR tedy patří k zemím s nejnižší hodnotou míry ohrožení chudobou (po zahrnutí sociálních transferů) v rámci všech zemí EU (v zemích EU je průměrná míra chudoby 16 %).

222. Údaje za nízkopříjmové zaměstnané a důchodcovské domácnosti se od poslední revize propočtu indexu spotřebitelských cen v roce 1999 nesledují.

Tabulka č. 11.1.a: Vývoj indexů spotřebitelských cen zboží a služeb (průměr roku 1990= 100)

Tabulka č. 11.1.b: Struktura peněžních příjmů a výdajů domácností s minimálními příjmy v roce 2005 (v Kč na 1 člena domácnosti za rok)

Tabulka č. 11.1.c: Vybavenost domácností předměty dlouhodobého užívání

Tabulka č. 11.1.d: Struktura peněžních vydání domácností v roce 2005 (v %)

11.2. Bydlení

223. Český právní řád nemá obecný zákon o bydlení, problematiku bydlení řeší jednotlivé zákonné a podzákonné právní normy.¹¹¹ Právo na bydlení není v českém právním řádu přímo definováno. Česká republika chápe právo na bydlení jako právo deklaratorní, nenárokové, vyjadřující závazek vlády usilovat o zajištění rovného přístupu všech lidí k bezpečnému a jistému místu k životu - k obydlí; nikoli jako právo občanů požadovat na státu, aby jim obydlí poskytl.

224. Zákaz všech forem diskriminace vyplývá z Ústavy ČR a z Listiny základních práv a svobod, se kterými musí být v souladu všechny další normy nižší právní síly. Z tohoto důvodu žádná další zákonná úprava zakazující všechny formy diskriminace v bydlení neexistuje a ani se nepřipravuje. Ústava ČR zajišťuje nedotknutelnost obydlí, ochranu občana před násilným vystěhováním, zamezuje jakékoli diskriminaci v přístupu k bydlení apod., čímž naplňuje i ty části práva na bydlení, které mají vynutitelný charakter. Česká republika tak nepovažuje za nutné ani vhodné vytvářet v této věci závazky nárokového charakteru.

11.2.1. Bytový fond

---

111 K hlavním právním předpisům vztahujícím se k bydlení patří zejména: občanský zákoník (č. 40/1964 Sb.), zákon o jednostranném zvyšování nájemného z bytu (č. 107/2006 Sb.), zákon, kterým se upravují některé otázky související s vydáním zákona č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník (č. 102/1992 Sb.), zákon, kterým se upravují některé společnícké vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům (č. 72/1994 Sb.), zákon o cenách (č. 526/1990 Sb.), zákon o Státním fondu rozvoje bydlení (č. 211/2000 Sb.).

225. Bytový fond zahrnoval podle sčítání lidu k 1. březnu 2001 celkem 4 366 293 bytů; z toho 3 828 000 trvale obydlených bytů, tedy v průměru 427 bytů na 1 000 obyvatel a 374 trvale obydlených bytů na 1 000 obyvatel. Ukazatel celkového počtu bytů na 1 000 obyvatel se postupně zvyšuje, podle hrubých odhadů se v roce 2006 pohybuje kolem 438 bytů na 1 000 obyvatel.

Tabulka č. 11.2.1.a: Struktura bytového fondu v roce 2001 - základní sektory

226. Kromě výše uvedených trvale obydlených bytů bylo dále více než 117 000 bytů obydleno přechodně. Fakticky však jde o bydlení trvalého charakteru (ne o rekreační využití), přičemž většina obyvatel z těchto „přechodně obydlených bytů“ je hlášena k trvalému pobytu ve výše uvedených trvale obydlených bytech; tyto osoby pak mohou opticky zvyšovat údaj o soužití více censových domácností¹¹² v jednom trvale obydleném bytě.

227. Ve struktuře bytového fondu jsou zastoupeny dostatečně všechny typy bydlení z hlediska právního důvodu užívání bytu: 47 % bytů je užíváno vlastníkem domu či bytu, 17 % představuje družstevní bydlení, 29 % tvoří nájemní byty; z tohoto počtu však 17 % činí byty obecní, které jsou často privatizovány. Tak dochází k významným vlastnickým transferům a změnám ve skladbě bytového fondu (7 % jsou jiné, specifické, důvody užívání bytu). Průměrná velikost trvale obydleného bytu v roce 2001 činila 76 m² celkové plochy; počet obytných místností připadajících na 1 trvale obydlený byt byl 2,72.

228. Podíl bytů I. kategorie (tj. bytů s ústředním vytápěním, splachovacím WC a koupelnou) činil v roce 2001 88,5 %. Vybavenost obyvatelstva bytovým fondem se trvale zlepšuje a zvyšuje se rovněž kvalita bydlení. Počet každoročně dokončených bytů se pohybuje nyní kolem 30 tisíc; počet nově zahajovaných bytů kolem 40 tisíc ročně.

229. Rozložení domácností v jednotlivých typech bydlení je téměř totožné s podílem jednotlivých typů bydlení na trhu s byty, tj. se strukturou bytového fondu, která je uvedena v tabulce č. 11.2.1.a.

230. Vlastnický sektor sestává především z bytů v rodinných domcích (75 %) užívaných k bydlení svými majiteli; jen menší část vlastnického sektoru, rozvíjející se v procesu privatizace bytového fondu, je tvořena jednotlivými byty ve vlastnictví uživatelů.

231. Nájemní sektor je tvořen z cca 60 % bytovým fondem obcí, tj. dříve státním bytovým fondem. Přibližně 40 % tvoří nájemní byty v domech vlastněných či spoluvlastněných fyzickými osobami (především restituenty) a právníckými osobami.

232. Družstevní sektor je tvořen převážně byty stavebních bytových družstev vzniklých v období 1960 - 1990; menší část tvoří bytová družstva založená nájemci za účelem koupě domu od obce v rámci privatizace.

11.2.2. Nájemné a jeho regulace

---

112 Censová domácnost je vykonstruovaný pojem zavedený pro potřeby Sčítání lidu. Člení podle rodinných vztahů na rodinné, a to buď úplné (oba rodiče resp. manželé) nebo neúplné (jen jeden z rodičů s dítětem - dětmi bez zřetele k jejich věku) nebo na nerodinné a ty dělí na vícečlenné (např. společně žijící dvě sestry) a domácnosti jednotlivců (buď samostatně bydlící ve vlastních bytech, nebo bydlící společně s dalšími osobami v jednom bytě, ale samostatně hospodařící).

233. Dne 31. března 2006 vstoupil v účinnost zákon č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, jehož cílem je odstranění některých nedostatků fungování trhu s bydlením.

234. Občanský zákoník ve svém § 696 stanovil, že „*způsob výpočtu nájemného, úhrady za plnění poskytovaná s užíváním bytu, způsob jejich placení, jakož i případy, ve kterých je pronajímatel oprávněn jednostranně zvýšit nájemné, úhradu za plnění poskytovaná s užíváním bytu a změnit další podmínky nájemní smlouvy, stanoví zvláštní předpis.*“ Zvláštní předpisy, které byly vydávány k provedení tohoto ustanovení občanského zákoníku, byly opakovaně Ústavním soudem České republiky zrušeny jako neústavní s odůvodněním, že porušují práva pronajímatelů. Od roku 2003 potom v České republice taková norma zcela chybí. V důsledku toho jsou jak sjednávání nájemného při uzavírání nájemní smlouvy, tak jeho změna v průběhu trvání nájemního vztahu věci dohody smluvních stran. Pokud však k dohodě ve věci změny nájemného nedojde, není k dispozici žádný mimosoudní postup, prostřednictvím něhož by bylo možné takové změny dosáhnout.

235. Tato skutečnost nečiní problémy u svobodně uzavřených nových nájemních smluv, které jsou často sjednávány na dobu určitou a v nichž je způsob úpravy nájemného v průběhu trvání nájemního vztahu obvykle jednoznačně upraven. Neexistující mechanismus umožňující prosadit změnu výše nájemného však může způsobovat určité problémy v bytech, které jsou obsazeny nájemci, kteří získali právo užívat byt před rokem 1992, nebo na něž toto právo nájmu přešlo (jde asi o 17 % všech domácností). Nájemci užívající tyto byty nebývají vždy ochotni přistoupit na dohodu o zvýšení nájemného, jakkoli by toto zvýšení bylo vzhledem k měnícím se okolnostem (inflaci a dalším faktorům) spravedlivé. Nájemné v těchto bytech proto stagnuje na úrovni roku 2002 a jeho reálná hodnota, která ani v roce 2002 ne vždy umožňovala krýt alespoň reprodukční pořizovací náklady bytu, klesá.

236. To má negativní dopady na fungování nájemního sektoru, který je rozdělen na dvě části lišící se zejména úrovní nájemného, což omezuje hospodářskou soutěž na trhu s byty. Další negativní důsledek cenové deformace vyplývající z dříve uplatňované regulace nájemného dopadá na některé pronajímatele, kteří jsou v některých případech nuceni hradit ze svého alespoň část toho, co v zájmu naplnění článku 11 Mezinárodního paktu o hospodářských, kulturních a sociálních právech má zajišťovat stát.

237. Nový zákon umožní odstranit cenové deformace, které vznikly (jak konstatoval opakovaně Ústavní soud) v důsledku dřívějších neadekvátních zásahů státu do této oblasti, a následně umožní efektivně využít smluvní princip. Tímto způsobem budou vytvořeny podmínky pro skutečné fungování nájemního sektoru, kde bude výše nájemného výsledkem nabídky a poptávky na místním trhu s byty.

238. Základní principy zákona jsou tyto:

a) výše nájemného při uzavírání nové nájemní smlouvy a změna nájemného v průběhu trvání nájemní smlouvy se stanoví dohodou mezi nájemcem a pronajímatelem;

b) nedojde-li ve věci zvýšení nájemného v průběhu trvání nájemní smlouvy k dohodě, má pronajímatel právo jedenkrát ročně jednostranně zvýšit nájemné;

c) zvýšení nájemného v jednom roce je omezené (nesmí být vyšší než maximální přírůstek měsíčního nájemného stanovený pro každou konkrétní hodnotu aktuálního nájemného za 1 m² podlahové plochy bytu ve vztahu k odpovídající cílové hodnotě měsíčního nájemného za 1 m² podlahové plochy bytu; tabulky cílových hodnot měsíčního nájemného pro jednotlivé

velikostní skupiny obcí v jednotlivých krajích a maximálního růstu nájemného budou uvedeny v každoročně vydávaném sdělení Ministerstva pro místní rozvoj).

239. Zamýšlené odstranění deformací je usnadněno také novelou vybraných ustanovení občanského zákoníku upravujících práva a povinnosti nájemců a pronajímatelů bytů.

240. Cílem tohoto zákona v žádném případě není jakýmkoli způsobem poškodit pronajímatele; na druhou stranu je pravdou, že zákon přináší určitá, avšak dočasná – čtyřletá - omezení jejich práv. Činí tak nicméně pouze proto, že v minulosti byla rovnováha mezi právy a povinnostmi nájemců a pronajímatelů neúměrným způsobem vychýlena ve prospěch nájemců a na úkor pronajímatelů, kteří byli v některých případech do určité míry nuceni nést náklady zvýšené ochrany nájemců, na nichž se však měla podílet celá společnost, což opakovaně konstatoval Ústavní soud. Narovnáni těchto deformací bylo proto nutné rozložit do několika let. Zákon se snaží dosáhnout určitého narovnáni mezi těmito dvěma stranami smluvního vztahu, přičemž úroveň ochrany nájemců v České republice zůstává i nadále..

241. Je také třeba zohlednit, že nízká úroveň regulovaného nájemného zvyšuje zároveň hladinu tržního nájemného, a akcentuje tak ještě více nerovnost mezi některými skupinami nájemců. Zákon by měl proto přispět k povšechnému zlepšení fungování nájemního sektoru, poklesu tržního nájemného, zvýšení dostupnosti nájemního bydlení a tím i ke zlepšení postavení nájemců.

11.2.2.1. Sociální příspěvky na celkové výdaje na bydlení

242. V současné době existují dva typy adresných sociálních dávek zabezpečují sociální ochranu domácností v oblasti bydlení: příspěvek na bydlení (viz bod 9.2.) a dávky sociální péče (viz bod 9.3.).

243. Příspěvek na bydlení je nárokovou sociální dávkou, která je poskytována domácnostem s nízkými příjmy do 1,6 násobku životního minima k částečné úhradě nákladů na bydlení. Dávky sociální péče jsou poskytovány domácnostem s nízkými příjmy, které si je nemohou vzhledem k věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů zvýšit vlastním přičiněním. Tyto dávky dorovnávají skutečný příjem domácnosti zpravidla do úrovně životního minima.

244. Od 1. ledna 2007 budou uvedené dávky nahrazeny dávkami novými. Nová úprava dávek podporující dostupnost bydlení a kompenzující případné negativní dopady deregulace nájemného u nízkopříjmových skupin reaguje na opatření, které přináší zákon o jednostranném zvyšování nájemného z bytu (zákon č. 107/2006 Sb.).

Tabulka č. 11.2.3.a: Statistika rodinných účtů - nájemní bydlení (podíl výdajů na čistých měsíčních rodinných příjmech)

Tabulka č. 11.2.3.b: Podíl peněžních vydání domácností zpravodajského souboru statistiky rodinných účtů na čistých peněžních vydáních v 1. - 4. čtvrtletí 2005 (v %)

Tabulka č. 11.2.3.c: Stáří bytů podle stáří domu v letech 1980 - 2001

Tabulka č. 11.2.3. d: Počet příjemců příspěvku na bydlení

11.2.3. Přiměřené bydlení

245. Přestože právní řád pojem „přiměřené bydlení“ nedefinuje; lze však říci, že za bydlení neodpovídající současným požadavkům (nepřiměřené bydlení) je považováno bydlení v bytě bez vybavení základním příslušenstvím (WC, koupelna), s nevyhovujícím vytápěním. Údaje z posledního sčítání lidu ukazují, že v roce 2001 bylo v ČR cca 3,3 % bytů bez vhodného vytápění či bez úplného základního příslušenství či se společným základním příslušenstvím. V těchto bytech žilo celkem cca 2,5% obyvatel ČR.

Tabulka č. 11.2.3: Přehled vybavenosti bytů v roce 2001

11.2.4. Dostupnost bydlení

246. Naprostá většina domácností (80 %) je se svým současným bydlením spokojena. S vlastní bytovou situací není vůbec spokojeno pouze 6 % osob žijících ve městech a zhruba 4 % osob z venkova. Dostupnost bydlení se průběžně zvyšuje; jednak v důsledku trvale rostoucích reálných příjmů českých domácností a jednak v důsledku dynamicky se rozvíjející nové bytové výstavby masivně podporované státem v celkovém objemu 25 mld. Kč ročně, což představuje cca 2,5% objemu státního rozpočtu¹¹³.

247. Výdaje na bydlení pro průměrnou českou domácnost představují 17,8 % čistého příjmu rodiny – tato celková výdání zahrnují nájemné, běžnou údržbu a drobné opravy bytu, jiné služby související s bydlením, jako je vodné a stočné, sběr pevných odpadů apod. a výdání na elektrickou a tepelnou energii, plyn a paliva. V jednotlivých sociálních skupinách jsou tato data značně diferencovaná – domácnosti zaměstnanců s dětmi vydávaly na bydlení v průměru 14,6 % svých celkových čistých příjmů, zatímco důchodci 26,4 %. Čisté nájemné v nájemním (nedružstevním) bytě představuje zhruba jen třetinu celkových výdajů domácností na bydlení - v průměru se jedná o 7,6 % průměrných čistých příjmů domácnosti.

248. Podání žádosti o uzavření smlouvy k volnému nájemnímu bytu ve vlastnictví obce představuje jen jeden ze způsobů, jak řešit bytovou potřebu. Je plně v kompetenci jednotlivých obcí, jakým způsobem vybírají nájemce pro uvolněné byty, a řídí se přitom předpisy, které přijímají ve vlastní (tzv. samostatné) působnosti. Obvyklé je, že žádosti o uzavření nájemní smlouvy na byty, které jsou na základě rozhodnutí obce určeny vybrané skupině osob (sociálně slabé osoby, mladí lidé apod.), posuzují účelově zřízené komise obce. „Čekací doba“ je odvislá od lokality, kde žadatel o obecní byt žádá, a je tedy velmi diferencovaná. V důsledku stoupající nabídky volných bytů za tržní (tj. neregulované) nájemné trvale klesá výše volně sjednávaného (tržního) nájemného a čím dále více zejména mladých lidí v lokalitách s dobrou nabídkou práce (Praha a velká města) řeší svou bytovou potřebu tímto způsobem.

Odstavec 2. Opatření k osvobození od hladu

11.3. Podpora regionálního rozvoje

---

¹¹³ Jedná se pouze o přímé výdaje státního rozpočtu a rozpočtu Státního fondu rozvoje bydlení. Nepřímou podporu v objemu dalších několik mld. Kč ročně představují nejruznější daňové úlevy (z příjmové daně, z daně z nemovitostí apod.).

249. Zákon o podpoře regionálního rozvoje (č. 248/2000 Sb.)¹¹⁴ stanovil s účinností od 1. ledna 2001 podmínky pro poskytování podpory regionálnímu rozvoji. Zákon má za cíl dosáhnout vyváženého rozvoje státu nebo územního obvodu kraje a vytváří podmínky pro koordinaci a realizaci hospodářské a sociální soudržnosti.

250. Základním dokumentem regionální politiky je „Strategie regionálního rozvoje“ (dále jen „Strategie“), která vychází ze zákona o podpoře regionálního rozvoje a která obsahuje zejména analýzu stavu regionálního rozvoje, charakteristiku silných a slabých stránek v rozvoji jednotlivých krajů a okresů, strategické cíle regionálního rozvoje, vymezení státem podporovaných regionů, doporučení dotčeným ústředním správním úřadům a krajům pro zaměření rozvoje odvětví spadajících do jejich působnosti. První Strategie vytvořila základní rámec pro formování regionální politiky ČR komplementární s regionální politikou Evropské unie.¹¹⁵

251. V květnu 2006 byla schválena Strategie pro léta 2007- 2013.¹¹⁶ Aktualizovaná Strategie implementovala nová nařízení EU v oblasti politiky hospodářské a sociální soudržnosti.¹¹⁷ Jejím cílem je formulování témat a aspektů významných pro podporu regionálního rozvoje. Představuje tak výchozí orientaci pro budoucí programy regionálního rozvoje na centrální i regionální úrovni a to jak v rámci národních rozvojových programů nebo v rámci operačních programů s využitím prostředků strukturálních fondů Evropské unie.

11.4. Ekologické zemědělství

252. Zákon o ekologickém zemědělství (č. 242/2000 Sb.)¹¹⁸ stanoví podmínky hospodaření v ekologickém zemědělství a podmínky pro výrobu biopotravin. Dále upravuje systém osvědčování původu bioproduktů a biopotravin a jejich označování, jakož i výkon kontroly a dozoru nad dodržováním tohoto zákona.¹¹⁹ Viz též bod 12.7.1.

Tabulka č. 11.4.a.: Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR (ha)

Tabulka č. 11.4.b.: Vývoj struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR (%)

11.4.1. Státní podpora ekologického zemědělství

---

114 zákon č. 248/2006 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů

115 usnesení vlády ČR č. 682 ze dne 12. července 2000

116 usnesení vlády ČR č. 560 ze dne 17. května 2006

117 Dokument vychází ze „Strategie udržitelného rozvoje České republiky“ a „Strategie hospodářského růstu“ a navazuje také na „Národní rozvojový plán“, který představuje základní strategický dokument pro získání podpory ze strukturálních fondů a z Fondu soudržnosti EU a „Národní strategický referenční rámec“, který představuje základní programový dokument České republiky pro využívání fondů Evropské unie v období 2007-2013).

118 Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

119 Ze zákona byla vypuštěna ustanovení duplicitní s nařízením Rady (EHS) 2092/91 o ekologickém zemědělství a úplné znění zákona č. 242/2000 Sb. vyšlo ve Sbírce zákonů jako zákon č. 30/2006 Sb. Novelizace se dotkla také prováděcích vyhlášek.

253. Výše dotace na ekologické zemědělství je rozdílná v závislosti na pěstované kultuře a pro rok 2005 byla stejná jako v roce 2004.¹²⁰

254. Vláda přijala v roce 2004 Akční plán pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010 a v usnesení uložila ministroví zemědělství vytvořit meziresortní pracovní skupinu pro realizaci cílů Akčního plánu.¹²¹ Dále realizovalo Ministerstvo zemědělství řadu dalších projektů.¹²²

255. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva. Byla tak přijata filozofie „z farmy na stůl“, povinnosti stanovené nařízením se rozšířily na všechny účastníky obchodu s potravinami, byla jasně stanovena odpovědnost potravinářského podniku za uvádění na trh pouze zdravotně nezávadných potravin, přičemž účinná, přiměřená a cílená opatření musí být založena na analýze rizika.¹²³

256. V roce 2004 EU přijala soubor několika předpisů, které se obecně označují jako tzv. hygienický balíček. Jde o několik předpisů, které jsou přímo závazné pro všechny provozovatele potravinářských podniků a jejímž společným jmenovatelem je zejména hygiena potravin.¹²⁴ V průběhu roku 2005 vyšla další část předpisů, respektive nařízení, které doplňují výše uvedené předpisy vztahující se k hygieně potravin a které jsou přímo použitelné v každém členském státě a závazné ve všech svých částech.¹²⁵

---

120 3 520 Kč/ha při hospodaření na orné půdě, s výjimkou pěstování zeleniny nebo speciálních bylin, 1 100 Kč/ha při hospodaření na travních porostech, 12 235 Kč/ha při pěstování vinic, ovocných sadů nebo chmelnic 11 050 Kč/ha při pěstování zeleniny nebo speciálních bylin na orné půdě.

121 Tato pracovní skupina již zahájila svoji činnost prostřednictvím zástupců ministerstev životního prostředí, průmyslu a obchodu, zdravotnictví a školství a také prostřednictvím zástupců všech krajů. Na realizaci se podílí také expertní tým, který zpracoval pracovní verzi tohoto dokumentu.

122 Např. září 2005 bylo poprvé vyhlášeno jako Měsíc biopotravin, byla založena společnost Bioinstitut o.p.s., která zastřešuje aktivity týkající se výzkumu, vzdělávání a poradenství v ekologickém zemědělství, v roce 2004 byl zaveden dotační titul pro podporu poradenství v ekologickém zemědělství, probíhá řada vzdělávacích akcí a seminářů o ekologickém zemědělství, byla vydána také řada publikací.

123 Byl také zřízen Evropský úřad pro bezpečnost potravin, čímž na úrovni Evropských společenství došlo k oddělení dvou fází analýzy rizika, tzn. „hodnocení rizika“ a „řízení rizika“.

124 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 o hygieně potravin, č. 853/2004, kterým se stanoví specifické hygienické předpisy pro potraviny živočišného původu, č. 854/2004, kterým se stanoví specifická pravidla pro organizaci úředních kontrol výrobků živočišného původu určených k lidské spotřebě, směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/41/ES a dále nařízení č. 882/2004 o úředních kontrolách za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel o zdraví zvířat a dobrých životních podmínkách zvířat.

125 Jedná se o Nařízení Komise (ES) č. 2073/2005 o mikrobiologických kritériích pro potraviny; nařízení Komise (ES) č. 2074/2005, kterým se stanoví prováděcí opatření pro některé výrobky podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 a pro organizaci úředních kontrol podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 854/2004 a (ES) č. 882/2004, kterým se stanoví odchylka od nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 a kterým se mění nařízení (ES) č. 853/2004 a (ES) č. 854/2004; nařízení Komise (ES) č. 2075/2005 kterým se stanoví zvláštní předpisy pro úřední kontroly trichinel v mase; nařízení Komise č. 2076/2005, kterým se stanoví přechodná nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004, (ES) č. 854/2004 a (ES) č. 882/2004 a kterým se mění nařízení (ES) č. 853/2004 a (ES) č. 854/2004.“

Čl. 12 Právo na fyzické a duševní zdraví

257. Po roce 1990 se hlavní statistické ukazatele zdravotního stavu vyvíjejí pozitivně. Prodlužuje se střední délka života při narození, klesá celková úmrtnost a zvláště úmrtnost na kardiovaskulární onemocnění. V průběhu posledních 15 let došlo k poklesu standardizované úmrtnosti¹²⁶ o zhruba 46 % ve srovnání s hodnotami roku 1990, také střední délka života se v tomto období výrazně zvýšila, u mužů dokonce o více než 5 let.

258. Ve sledovaném období bylo provedeno pouze jedno šetření zaměřené na dospělou populaci v souladu s doporučeními WHO (rok 2002).¹²⁷ Průměrná hodnota indexu tělesné hmotnosti („BMI“) mužů byla 26,0 kg/m², průměrná hodnota BMI žen představovala 25,2 kg/m². Oproti předchozímu šetření se tak hodnota BMI u mužů příliš nezměnila (v roce 1999 hodnota 25,9), u žen byla v roce 2002 vyšší (v roce 1999 hodnota 24,8). Tato skutečnost byla potvrzena statistickým testem.

Tabulka č. 12: Podíl obézních osob v populaci s indexem tělesné hmotnosti převyšujícím 30 kg/m² odlišený podle pohlaví a věku za sledované období. Rozložení respondentů podle kategorií BMI

12.1. Opatření legislativní povahy

259. Základní právní normou v této oblasti je školský zákon (č. 561/2004 Sb.) a zákon o pedagogických pracovnících (č. 563/2004 Sb.). Zákon o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami (č. 379/2005 Sb.)¹²⁸ nahradil k 1. lednu 2006 zákon o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi (č. 37/1989 Sb.).

260. Cílem specifické primární prevence je předejít problémům a následkům sociálně patologických jevů, případně minimalizovat jejich negativní dopad. Pomoc v těchto případech poskytují pedagogicko-psychologické poradny a střediska výchovné péče. Pedagogicko-psychologické poradny jsou jako školská poradenská zařízení zřizovány podle školského zákona.¹²⁹ Podílejí se na řešení aktuálních situací souvisejících s rizikovým chováním žáků. Je-li dítě svěřeno na základě rozhodnutí soudu do ústavní péče, je eliminován bezprostřední vliv patogenního sociálního prostředí na jeho vývoj. V této fázi působí instituce ústavní péče, kterými jsou např.: diagnostické ústavy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy.¹³⁰

¹²⁶ Jedná se o specifický souhrnný ukazatel, který umožňuje nezkrácené srovnání dvou populací lišících se svou věkovou strukturou.

¹²⁷ Další šetření bude Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS) provádět v roce 2007.

¹²⁸ zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů

¹²⁹ V pedagogicko-psychologických poradnách pracují metodici prevence sociálně patologických jevů, kteří koordinují činnost školních metodiků prevence. Jak metodik prevence, tak školní metodik prevence se podílejí na přípravě koncepce primární prevence sociálně patologických jevů v regionu. Při své práci dále spolupracují se školními psychology a školními speciálními pedagogy, jejich úkolem je podílet se na zabezpečování podmínek vzdělávání žáků, podporovat inkluzivní prostředí třídy a budování atmosféry bezpečí a porozumění v rámci školy.

¹³⁰ V této oblasti je právní normou zákon č. 383/2005 Sb., kterým se mění zákon 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dále zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

12.2. Opatření nelegislativní povahy

261. Ve sledovaném období zpracovalo Ministerstvo školství řadu metodických materiálů pro oblast primární prevence sociálně patologických jevů ve školství.¹³¹

262. Základním koncepčním dokumentem protidrogové politiky ČR, který vytváří rámec standardů specifické primární prevence užívání návykových látek je Národní strategie protidrogové politiky¹³², která se vypracovává vždy pro určité období.¹³³

263. Ústav pro informace ve vzdělávání¹³⁴ provedl v roce 2004 šetření na 3 115 základních, středních, vyšších odborných a speciálních školách zaměřený na násilí a agresi na školách pod názvem „Rychlá šetření I/2004“.¹³⁵

264. Dalším důležitým krokem je zavedení tzv. Standardů odborné způsobilosti poskytovatelů primární prevence užívání návykových látek, které jsou určeny k hodnocení a certifikaci poskytovatelů specifických preventivních programů.¹³⁶

265. Základním materiálem v oblasti specifické primární prevence je koncepční dokument „Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti Ministerstva školství na období 2001-2004“, jehož principem je výchova dětí a mládeže ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a rozvoji osobnosti. Tento materiál vymezuje pojem minimální preventivní program a pozici školního metodika prevence, který zodpovídá za realizaci preventivních aktivit sociálně patologických jevů ve školách a školských zařízeních.

266. Na tento materiál navazuje „Strategii prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti Ministerstva školství na období 2005-2008“, který vychází ze zkušeností naplňování koncepcí prevence.¹³⁷

---

131 Jsou to např. Metodický pokyn k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, Metodický pokyn k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané

132 usnesení vlády ČR ze dne 22. prosince 2004 č. 1305

133 na období 2001 – 2004 a 2005 až 2009

134 Ústav pro informace ve vzdělávání (ÚIV) je příspěvkovou organizací, přímo řízenou Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR

135 Z výzkumu vyplynulo, že bodné nebo sečné zbraně byly ve škole zjištěny za poslední 3 roky: 1x (10% škol), 2x (4% škol) a ve více případech (3% škol); střelná zbraň byla ve škole u žáků zjištěna za poslední 3 roky ve třech případech; jiné nebezpečné předměty (boxery, řetězy, létající hvězdy aj.) byly žákům/studentům odebrány ve škole v uplynulých 3 letech alespoň jednou na 11% všech škol; verbální útoky na učitele - několikrát týdně (2,4 %), několikrát měsíčně (4,5 %), několikrát za pololetí (8,1 %), několikrát za rok (10,0 %), méně často (38,1 %), nikdy (36,9 %).

136 Za hlavní úkoly a cíle standardů se považuje: stanovení kritérií kvality programů specifické primární prevence užívání návykových látek, která se stanou závazná pro všechny poskytovatele těchto programů; nastavení ukazatelů kvality poskytovaných služeb, které umožní poskytovatelům vzájemně srovnatelné a opakovatelné nezávislé posuzování kvality preventivní práce; standardy jsou v rámci procesu certifikace odborné způsobilosti nástrojem pro odborné posouzení poskytovatele, který se k certifikaci přihlásil. Získání certifikace je známkou kvality pro zájemce o programy, klienty, veřejnost a správní orgány; Standardy a systém kontroly jejich naplňování poskytují orgánům státní a veřejné správy a jiným institucím poskytujícím finanční prostředky nástroj pro dohled nad odbornou úrovní poskytovaných programů; Vytvoření východisek k zabezpečení širší dostupnosti komplexního a kontinuálního preventivního působení v oblasti užívání návykových látek a dopadů s ním spojených.

¹³⁷ Výstupem bylo na základě usnesení vlády ČR č. 693/2006, k zavedení systému certifikací v oblasti primární protidrogové prevence, schválení metodických materiálů „Certifikační řád“ a „Metodika místního

267. Metodický pokyn ministra školství k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, č. j.: 14514/2000-51, ukotvuje realizaci tzv. „Minimálních preventivních programů“ na školách a ve školských zařízeních. Určuje hlavní aktivity škol a školských zařízení, uvádí kompetence a základní činnosti jednotlivých institucí, které zabezpečují účinné fungování systému prevence v resortu školství, mládeže a tělovýchovy.

12.2.1. Programy

268. Minimální preventivní program je základní nástroj v prevenci sociálně patologických jevů ve všech školách a školských zařízeních a podléhá kontrole České školní inspekce. Obsahuje aktivity prevence sociálně patologických jevů, včetně prevence alkoholismu, kouření a zneužívání dalších nelegálních drog. Program provádí zejména školní metodik prevence¹³⁸ ve spolupráci s dalšími pedagogy (výchovní poradce, třídní učitel) nebo s nestátním neziskovým sektorem (občanská sdružení apod.) a jeho průběh kontroluje Česká školní inspekce.¹³⁹

269. Programy na podporu aktivit v oblasti prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže jsou dotační řízení určená pro subjekty, které pracují na místní, regionální a celorepublikové úrovni. Ministerstvo školství v letech 2001 - 2005 vyčleňovalo ze svého rozpočtu průměrně ročně cca 20,5 mil. Kč ročně. Současně každý rok uvolňuje částku 5 milionů korun do rozpočtů krajů na zabezpečení činnosti metodiků prevence v pedagogicko-psychologických poradnách.

270. Ministerstvo školství poskytuje každoročně v rámci Programu státní podpory práce s dětmi a mládeží na oblast zabezpečení volného času dětí a mládeže finanční prostředky ve výši cca 170 mil. Kč.

Tabulka č. 12.2.1.. Přehled poskytnutých dotací resortu MŠMT v letech 2001 až 2006 v rámci vyhlášených dotačních programů na podporu aktivit v oblasti prevence sociálně patologických jevů (v Kč):

12.3. Věková struktura a standardizovaná úmrtnost

271. Zdravotní stav populace České republiky hodnocený na základě dat o úmrtnosti se zlepšuje. Standardizovaná úmrtnost dlouhodobě klesá jak u mužů, tak u žen, střední délka života roste, kojenecká úroveň dosahuje jedné z nejnižších úrovní v Evropě. Populace stárne a roste zastoupení starých a velmi starých osob

272. Obecně lze uvést, že zhruba polovina všech úmrtí připadá na nemoci oběhové soustavy (51 %), více než čtvrtina pak na novotvary (26 %), jejichž zastoupení na celkové úmrtnosti roste. Poměrně stabilní je zastoupení vnějších příčin smrti na celkové úmrtnosti (6 %). Standardizovaná úmrtnost je dlouhodobě klesající u nemocí oběhové soustavy, po dlouhodobé stagnaci lze zaznamenat klesající tendenci úmrtnosti i v případě novotvarů.

šetření hodnocení odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence užívání návykových látek“. Systém certifikací je nástrojem pro hodnocení kvality poskytovaných služeb v dané oblasti.

138 Spoluvytváří ucelený systém prevence sociálně nežádoucích jevů a stanovuje evaluační mechanismy pro vyhodnocení efektivity.

139 Správní úřad s celostátní působností, kterou zřizuje Ministerstvo školství.

Incidence zhoubných novotvarů se sice zvyšuje, díky včasnější diagnostice a modernějším léčebným postupům se však zlepšuje situace z hlediska přežívání pacientů s novotvarem.

Tabulka č. 12.3.a.: Údaje o příčinách úmrtí rozdělených podle věku

Tabulka č. 12.3.b.: Údaje o příčinách úmrtí rozdělených podle pohlaví muži

Tabulka č. 12.3.c.: Údaje o příčinách úmrtí rozdělených podle pohlaví ženy

Tabulka č. 12.3.d.: Vývoj střední délky života

Tabulka č. 12.3.e.: Vývoj počtu zemřelých podle pohlaví

12.4. Zdravotnická zařízení

273. Zdravotnická zařízení se dělí na státní, která jsou zřizována Ministerstvem zdravotnictví a některými ostatními ministerstvy (obranu, vnitra a spravedlnosti) a nestátní, což jsou zdravotnická zařízení zřizovaná kraji, městem nebo obcí, fyzickou nebo právnickou osobou (vč. církve).

274. Síť praktických lékařů pro dospělé, praktických lékařů pro děti a dorost, ambulantní gynekologové a stomatologové tvoří tzv. systém primární péče.¹⁴⁰

275. Zhruba polovina ambulantních lékařů zajišťuje primární péči o děti, dorost a dospělé, gynekologickou a zubní péči. Druhou polovinu představují ambulantní specialisté, z nichž 50 % pracuje v ambulantních částech lůžkových zařízení.

Tabulka č. 12.4.a: Státní zdravotnická zařízení (počty k 31. prosinci příslušného roku)

Tabulka č. 12.4.b: Nestátní zdravotnická zařízení (počty k 31. prosinci příslušného roku)

Tabulka č. 12.4.c: Celkem zdravotnická zařízení (počty k 31. prosinci příslušného roku)

Tabulka č. 12.4.d: Údaje o počtu lůžek na obyvatele za sledované období, Vývoj počtu lůžek včetně lůžek novorozeneckých; a včetně mimorezortních zařízení

Tabulka č. 12.4.e: Údaje o počtu lékařů, ambulantních lékařů a o počtu všech zdravotnických pracovníků nelékařů na obyvatele

Tabulka č. 12.4.f: Údaje o počtu praktických lékařů

Tabulka č. 12.4.g: Primární péče v ČR

Odstavec 2. Opatření k dosažení zdraví

(a) Opatření ke snížení počtu potratů a kojenecké úmrtnosti

276. V prenatálním období je žena vyšetřena u fyziologického těhotenství desetkrát, u rizikových a patologických těhotenství častěji dle potřeby. Ultrazvukové vyšetření u

---

140 Primární péče je koordinovaná komplexní zdravotně-sociální péče poskytovaná zejména zdravotníky jak na úrovni prvního kontaktu občana se zdravotnickým systémem, tak na základě dlouhodobě kontinuálního přístupu k jednotlivci. Je souborem činností souvisejících s podporou zdraví, prevencí, vyšetřováním, léčením, rehabilitací a ošetřováním. Tyto činnosti jsou poskytovány co nejbližší sociálnímu prostředí pacienta a respektují jeho bio-psycho-sociální potřeby.

fyziologického těhotenství se provádí dvakrát (ve 20. a 32. týdnu), u rizikových a patologických těhotenství častěji. Četnost a obsah prohlídek v prenatalním období je stanovena vyhláškou o dispenzární péči.¹⁴¹ Tato péče je hrazena z veřejného zdravotního pojištění.

277. V roce 2004 působilo v samostatné ordinaci gynekologa 1 198 lékařů. V roce 2005 poskytovalo činnost praktického lékaře gynekologa 1 236 lékařů, z nich 96% v samostatných zařízeních ambulantní péče. Na 10 tisíc žen připadalo 2,35 lékaře. Na jedno lékařské místo připadlo 7 674 gynekologických vyšetření. V ambulancích bylo registrováno 4 067 446 pacientek.

278. V roce 2005 bylo hospitalizováno téměř 18 tisíc těhotných v průběhu těhotenství, což představovalo 17,8% všech těhotných. Většina těchto hospitalizací byla do jednoho týdne (11,7%). V roce 2005 podstoupilo císařský řez 18 895 těhotných žen, což představovalo téměř 18 procent všech porodů. Počet císařských řezů v ČR každoročně narůstá.

279. Ze statistiky vyplývá, že od roku 1960 do roku 2003 došlo k rovnoměrnému nárůstu z 2 na 15,5 císařských řezů na 100 porodů a tato tendence stále pokračuje. V roce 2004 bylo v České republice prováděno 15,5 císařských řezů na 100 porodů, tzn. 152,9 na 1 000 živě narozených dětí při 92 387 porodech.

280. Mateřská mortalita, neboli počet mateřských úmrtí na 100.000 živě narozených dětí, byla v roce 2005 10/100.000 (tedy deset případů v absolutním počtu). Toto číslo se od roku 2002 mírně zvyšuje a je o něco horší, než u našich vyspělých sousedů (Rakousko, Německo).

12.5. Opatření ke snížení potratů

281. Ve sledovaném období počet potratů a to i těch samovolných klesal, což bylo zapříčiněno i dostupností moderních, účinných a bezpečných antikoncepčních prostředků. V posledních letech se podíl registrovaných žen v plodném věku užívajících pod dohledem lékaře některý druh antikoncepce pohybuje zhruba kolem 47 %. Z tohoto podílu většinu tvoří antikoncepce hormonální (ze 47 % žen užívajících antikoncepci zhruba 41 % užívá antikoncepci hormonální). Antikoncepce není bezplatná a je jen malým podílem hrazena ze zdravotního pojištění.

282. Celkový počet potratů byl v roce 2005 nejnižší za posledních 15 let. Tento pokles je způsoben zejména snížením počtu interrupcí (na ¼ počtu oproti roku 1990). Nejvýznamnějším faktorem je stále se zvyšující počet žen užívajících některou z moderních metod antikoncepce. Lékařem řízená antikoncepce stále narůstá v důsledku zvyšujícího se podílu žen užívajících hormonálních prostředků. Podíl žen v reprodukčním věku, užívajících moderní antikoncepci byl v roce 2005 46,6%.¹⁴²

Tabulka č.12.5.: Počet potratů

12.6. Kojenecká úmrtnost

---

141 vyhláška č. 60/1997 Sb.

142 1173496 žen, 1025186 hormonální antikoncepce a 148310 intrauterinní tělísko

283. Nejčastější příčinou kojenecké úmrtnosti jsou některé stavy vzniklé v perinatálním období, která způsobují více než polovinu úmrtí kojenců (46%). Jde zejména o respirační příčiny a nitroděložní růstová retardace. Na druhém místě jsou se 23% podílem na kojenecké úmrtnosti vrozené vývojové vady, na místě třetím (7%) jsou úrazy, otravy a následky vnějších příčin.

284. Hodnota kojenecké úmrtnosti byla v roce 2005 3,4 promile. Kvalita a organizace klinické péče je schopna kompenzovat i nepříznivý vliv stárnutí ženské populace (starší rodičky). V první týdnu života zemřelo v roce 2005 41% ze 403 kojeneckých úmrtí. Nejčastějšími příčinami úmrtí jsou stavy vzniklé v perinatálním období

285. Druhou nejčastější příčinou kojenecké úmrtnosti jsou vrozené vady, deformace a chromozomální abnormality. Nedonošenost a současný výskyt dalších vrozených vad prodlužují u postižených novorozenců délku hospitalizace, umělé plicní ventilace a totální parenterální výživy. Tím zhoršují prognózu dětí narozených s vrozenými vadami. Možné snížení incidencí těchto případů by mohlo přinést zlepšení prenatalní diagnostiky ve smyslu včasného odhalení především závažných typů s přítomností přidružených vrozených vad.

286. V porovnání počtu vad u dívek a chlapců lze říci, že více vad se vyskytuje u chlapců. V posledních letech se pomalu snižuje relativní počet dětí narozených s vrozenou vadou připadající na 10 000 živě narozených dětí.

Tabulka č. 12.6. Zemřelí kojenci v České republice podle věku

12.7. Opatření ke zdravému vývoji dítěte

287. Zdravotní stav dětské populace v České republice se přes dobrou úroveň zdravotnické péče výrazně nezlepšuje. Otázkou zůstává, zda je to v důsledku vyššího výskytu nemocí u dětí nebo spíše zlepšováním diagnostiky, kdy jsou objevena i onemocnění dříve nezjištěná. Faktem ale je, že není patrný pokles nemocnosti dětí a mladistvých, neklesá počet dispenzarizovaných (stoupá počet vrozených vývojových vad, alergických onemocnění, včetně astma bronchiále). Za nejzávažnější příčiny tohoto stavu je považováno znečištěné životní prostředí, hlavně v průmyslových aglomeracích či nesprávná životospráva.

Tabulka č. 12.7.: Údaje o výskytu nemocí u dětí a mladistvých a o podílu dětí a mladistvých na celkovém počtu pacientů

288. Nejčastější příčinou hospitalizace u dětí do jednoho roku života jsou stavy vzniklé v perinatálním období (činí 18 % hospitalizací v tomto věku), dále následují nemoci dýchací soustavy (s podílem téměř 7 %). Ve skupině 1 až 4 a 5 až 9 let jsou jednoznačně nejčastějším důvodem hospitalizace nemoci dýchací soustavy (s podílem 34 %), dále pak následují úrazy a otravy (s podílem přes 11 %). U dětí ve věku 10 až 14 let jsou na prvním místě úrazy a otravy (více než 20 %), stejně jako v dorostovém věku 15 až 19 let (s podílem 18 %).

289. Nadále pokračuje rozvoj vyšetřovacích metod (např. byla uvedena do provozu magnetická rezonance pro dětské pacienty). Vznikají vysoce specializovaná centra pro léčbu dětí v oborech kardiologie, neurologie, traumatologie, perinatologie a onkologie. Značného pokroku bylo dosaženo v transplantologii dětí - provádějí se transplantace ledvin, srdce i u

malých dětí, plic a jater. Zavedením nových léčebných postupů v onkologii dochází v posledních letech k postupnému snižování úmrtnosti na zhoubné novotvary¹⁴³.

(b) Zlepšení všech stránek vnějších životních podmínek a průmyslové hygieny

12.8. Ekologie

290. Hlavním předpisem, který upravuje problematiku ekologického zemědělství je zákon, o ekologickém zemědělství (č. 242/2000 Sb.). Zákon upravuje podmínky hospodaření v ekologickém zemědělství a k němu se vztahující osvědčování a označování bioproduktů, biopotravin a ostatních bioproduktů, a dále výkon kontroly a dozoru nad dodržováním povinností vyplývajících ze zákona.

291. Osoba, která hodlá podnikat v ekologickém zemědělství na ekofarmě podá Ministerstvu zemědělství žádost o registraci.¹⁴⁴ Pokud žadatel splní požadavky stanovené v zákoně, Ministerstvo žádosti vyhoví a vydá rozhodnutí o registraci a запиše osobu podnikající v ekologickém zemědělství na seznam osob podnikajících v ekologickém zemědělství vedený v souladu s předpisy Evropských společenství.

292. Vodní zákon (č. 254/2001 Sb.)¹⁴⁵ chrání povrchové a podzemní vody, stanovuje podmínky pro hospodárné využívání vodních zdrojů a pro zachování i zlepšení jakosti povrchových a podzemních vod a vytváří podmínky pro snižování nepříznivých účinků povodní a sucha a napomáhá zajistit bezpečnost vodních děl. Účelem zákona je též přispívat k ochraně vodních ekosystémů a na nich přímo závisících suchozemských ekosystémů.¹⁴⁶

293. Zákon o ochraně ovzduší (č. 86/2002 Sb.)¹⁴⁷ upravuje práva a povinnosti osob a působnost správních úřadů při ochraně vnějšího ovzduší před vnášením znečišťujících látek lidskou činností a při zacházení s regulovanými látkami, které poškozují ozonovou vrstvu Země, a s výrobky, které takové látky obsahují, dále podmínky pro další snižování množství vypouštěných znečišťujících látek působících nepříznivým účinkem na život a zdraví lidí a zvířat, na životní prostředí nebo na hmotný majetek a nástroje ke snižování množství látek ovlivňujících klimatický systém Země.

294. Pro ochranu ovzduší má význam i zákon o integrované prevenci (č. 76/2002 Sb.)¹⁴⁸, který omezuje znečištění vznikající průmyslovými činnostmi jako např. zpracování kovů,

---

143 Zatímco v roce 1991 zemřelo na zhoubné novotvary ve věkové skupině 0 - 14 let 77 chlapců a 34 dívek (tedy 7,0 chlapců na 100 000 a 3,4 dívek na 100 000), v roce 2005 na tutéž skupinu diagnóz v téže věkové skupině zemřelo 17 chlapců a 17 dívek (tedy 2,2 chlapců na 100 000 a 2,3 dívek na 100 000).

144 Pro tuto osobu začíná přechodné období dnem, kdy byla jeho žádost o registraci doručena ministerstvu. Přechodné období je období, ve kterém dochází k přeměně zemědělské výroby na ekologické zemědělství a k odstranění vlivu negativních dopadů předchozí zemědělské činnosti na zemědělskou půdu, krajinu a životní prostředí.

145 zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů

146 Zákon upravuje zejména právní vztahy k povrchovým a podzemním vodám, vztahy fyzických a právnických osob k využívání povrchových a podzemních vod, stejně tak i vztahy k pozemkům a stavbám, s nimiž výskyt těchto vod přímo souvisí, a to v zájmu zajištění trvale udržitelného užívání těchto vod, bezpečnosti vodních děl a ochrany před účinky povodní a sucha.

147 zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší)

148 zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezení znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci), ve znění pozdějších předpisů

zpracování nerostů, činnosti v chemickém průmyslu atd. Dále je zákonem zřízen a provozován integrovaný registr znečišťování životního prostředí.

295. Zákon o odpadech (č. 185/2001 Sb.)¹⁴⁹ stanoví v souladu s právem ES pravidla pro předcházení vzniku odpadů a pro nakládání s nimi při dodržování ochrany životního prostředí, ochrany zdraví člověka a trvale udržitelného rozvoje, práva a povinnosti osob v odpadovém hospodářství, a působnost orgánů veřejné správy. Problematika odpadů je však též upravena i v jiných předpisech, které upravují nakládání se zvláštními druhy odpadů jako odpadů drahých kovů, odpadů z hornické činnosti či radioaktivních odpadů.

296. Zákon o obalech (č. 477/2001 Sb.)¹⁵⁰ snižuje hmotnost, objem a škodlivost obalů a chemických látek obsažených v těchto obalech. Stanoví práva a povinnosti podnikajících právnických a fyzických osob a působnost správních úřadů při nakládání s obaly a uvádění obalů a balených výrobků na trh nebo do oběhu, při zpětném odběru a při využití odpadu z obalů a stanoví poplatky a ochranná opatření, opatření k nápravě a pokuty.

297. Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí (č. 100/2001 Sb.)¹⁵¹ upravuje posuzování vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví a postup fyzických osob, právnických osob, správních úřadů a územních samosprávných celků (obcí a krajů) při tomto posuzování. Jsou jím transponovány směrnice ES. (viz též bod 12.7.2.)

298. Významným dokumentem pro oblast ochrany životního prostředí je také soustava „Natura 2000“. Natura 2000 je spojitá evropská ekologická soustava zvláštních oblastí ochrany, které jsou vymezovány na základě vědeckých podkladů a prostřednictvím kterých mají být v příznivém stavu zachovány (příp. má být tohoto stavu dosaženo) určité typy přírodních stanovišť a stanoviště určitých druhů. Soustava Natura 2000 má přispět k zachování biodiverzity, nesleduje však zakonzervování území nebo a priori vyloučení jakýchkoli aktivit v území, v úvahu musí být brány hospodářské, sociální a kulturní požadavky.

12.8.1. Stará ekologická zátěž

299. Právní úprava v oblasti staré ekologické zátěže se ve sledovaném období zásadním způsobem nezměnila. K zásadnímu obratu by mělo dojít po přijetí Kodexu životního prostředí, v němž je problematika ekologických zátěží a její komplexní řešení zahrnuta.

300. Vodní zákon ukládá krajským úřadům zřídit zvláštní účet, který je každoročně doplňován na částku 10 mil. Kč, na opatření k nápravě znečištění povrchových či podzemních vod nebo odstranění rizik ze starých ekologických zátěží.

301. Byla vytvořena stálá veřejně přístupná databáze s více než 7 000 lokalitami, z nichž 2 600 představují uzavřené skládky. Na 60 lokalitách, které v minulosti obývala sovětská armáda byly zjištěny závažné škody na životním prostředí. Zpravidla byly znečištěny podzemní vody a půda ropou, chlorovanými uhlovodíky, těžkými kovy a jinými toxickými látkami. Oblasti postižené těžbou uhlí jsou rovněž sanovány z Fondu národního majetku, kdy jsou odstraňovány ekologické škody a je revitalizována krajina.

---

149 zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

150 zákon č. 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých zákonů (zákon o obalech), ve znění pozdějších předpisů

151 zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů

Tabulka č. 12.8.1: Výdaje na odstraňování starých ekologických zátěží od roku 2000 do roku 2006 v mld. Kč:

302. V roce 2005 docházelo ke zlepšování systému veřejné kontroly při odstraňování staré ekologické zátěže. V roce 2005 byl zahájen projekt s názvem „Výzkum systémového přístupu k výběru priorit řešení lokalit starých ekologických zátěží“, který vyústil v návrh nové strategie stanovení priorit v procesu odstraňování starých ekologických zátěží.

303. „Systém evidence kontaminovaných míst“ jako integrovaná databáze skládek a starých ekologických zátěží slouží ke zdokonalení systému veřejné kontroly v oblasti staré ekologické zátěže.

304. Mimo dozor nad ochranou zdraví na pracovišti se orgány ochrany veřejného zdraví zapojují do aktivit v oblasti podpory zdraví na pracovišti, které mají za cíl zlepšovat nebo udržovat zdravotní stav pracovníků. V roce 2005 byla vyhlášena soutěž Podnik podporující zdraví, jejímž předmětem je hodnocení úrovně péče o zdraví zaměstnanců v organizaci.

(c) Prevence, léčení a kontrola nemocí

305. Ve sledovaném období je nejvíce profesionálních onemocněním zapříčiněno působením fyzikálních faktorů, a to především onemocněním muskuloskeletární z přetížení a onemocněním způsobeným vibrujícím náradím. Následují nemoci přenosné a parazitární, nemoci kožní, nemoci dýchacích cest, plic, pohrudnice a pobřišnice, nemoci způsobené chemickými látkami a nemoci způsobené ostatními faktory a činiteli.

306. U nemocí z povolání, které jsou způsobeny faktory, u nichž je definován vztah mezi expozicí faktoru pracovních podmínek a rizikem onemocnění, je vcelku nízký počet hlášených nemocí z povolání dokladem účinnosti lepšího uplatňování opatření v prevenci ochrany zdraví. Příkladem těchto faktorů jsou hluk a prach. U onemocnění, pro jejichž vznik je rozhodující precitlivělost vůči danému faktoru, je účinnost preventivních opatření omezena tím, že k jejich vzniku stačí minimální expozice relevantnímu faktoru. Jde především o velký podíl profesionálních onemocnění kožních a o alergická onemocnění dýchacího ústrojí.

307. V rámci programu „Zdraví 21“ se na problematice HIV/AIDS podílejí občanská sdružení, Státní zdravotní ústav, pracovníci AIDS center, Ministerstvo práce a Ministerstvo školství a další.

12.9. Opatření přijatá na místní úrovni

308. Např. v Pardubickém kraji řeší problematiku HIV/AIDS programu „Zdraví 21“. Dále se problematikou HIV/AIDS zabývají Poradny pro riziková chování Zdravotního ústavu¹⁵² Poradny nabízejí osobní i telefonické konzultace, vyšetření protilátek proti HIV, aktuální informace a vzdělávací a výchovné projekty.

Tabulka č. 12.9.a: Nově hlášené nemoci z povolání v letech 2003 – 2005

---

152 Se sídlem v Pardubicích a působí v Pardubicích, Chrudimi, Ústí nad Orlicí a Svitavách.

Tabulka č. 12. 9.b: Výskyt vybraných hlášených infekcí v České republice v letech 2000–2005 relativní počty na 100 000 obyvatel

Tabulka 12. 9.c.: Informace o nemocích z povolání za sledované období formou tabulky

Tabulka č. 12. 9.d: HIV pozitivní případy v ČR podle pohlaví, věku a klinického stádia v době první diagnózy a počtu úmrtí (jen občané ČR a cizinci s trvalým pobytem) Kumulativní údaje ke dni 31.12. 2006

(d) Lékařská pomoc všem

12. 10. Neoprávněné provádění sterilizací žen

309. Veřejný ochránce práv obdržel v září 2004 podání deseti žen - Romek, v nichž namítaly, že podstoupily bez náležitého souhlasu nucenou sterilizaci. Ochránce v průběhu roku 2005 obdržel dalších více než osmdesát stížností na neoprávněné provedení sterilizace. Souhlas se zákrokem ženy nedaly podle svého tvrzení buď vůbec, nebo připouštěly, že nějaké dokumenty podepisovaly, podle svého vyjádření byly však v situaci, kdy nebyly schopny posoudit, a to i vzhledem k absenci informací ošetřujících lékařů, jaký zákrok mají podstoupit.

310. Vzhledem k tomu, že Ochránce není příslušný k řešení stížností fyzických osob na zdravotnická zařízení, požádal Ministerstvo zdravotnictví o součinnost při řešení případu.

311. Ministerstvo zdravotnictví ustanovilo poradní sbor, jehož úkolem bylo prošetřit nejen to, zda byly zákroky provedeny podle pravidel lékařské vědy, ale měl se zabývat i tím, zda byly splněny právní podmínky pro jejich provedení. Klíčovým problémem provádění sterilizace byl v naprosté většině způsob informovaného souhlasu pacienta před vlastním výkonem zákroku. Při šetření bylo zjištěno, že poskytování informovaného souhlasu bylo v minulosti velkým problémem i v ostatních oborech.

312. Poradní sbor doporučil k pěti případům ustavit ústřední znaleckou komisi, pro vyjádření o tom, zda byl proveden zákrok podle doporučených medicínských postupů či nikoliv a konstatoval, že i v těchto pěti případech bylo medicínsky postupováno správně.

313. Z důvodu časové náročnosti šetření poradního sboru veřejný ochránce práv uzavřel své šetření již po uzavření 50 případů. Zpracoval proto k těmto případům tzv. Závěrečné stanovisko v níž Ministerstvu, resp. poradnímu sboru, vytkl nedostatečnost v šetření, popřípadě nesprávnost či dokonce neexistenci jakýchkoliv závěrů ze skutkových zjištění.

314. Závěrečné stanovisko veřejného ochránce práv ve věci sterilizací prováděných v rozporu s právem a návrhy opatření k nápravě bylo oficiálně zveřejněno v lednu 2006. Hodnotící část zprávy konstatuje, že „v podstatě ve všech případech, které veřejný ochránce práv posuzoval, nelze říci, že ženy souhlasily se sterilizací, popřípadě, že byly informovány o podstatě a dosazích výkonu tak, aby jejich souhlas mohl být chápán jako právně relevantní. V žádném ze zmíněných případů nebyl mezi hospitalizací a zákrokem objektivně dostatečný prostor pro řádné informování pacientky a pro její zralé rozhodnutí na základě podaných informací. Pokud v případech posuzovaných veřejným ochráncem práv vůbec k nějakému informování došlo, šlo právě o informace velmi neúplné a zavádějící.“¹⁵³

315. V závěrečném usnesení (leden 2006) poradní sbor ministra konstatoval, že k pochybení při provádění sterilizací docházelo, ale nejednalo se o celostátní jev ani o rasově či národnostně podmíněnou politiku, nýbrž pouze šlo o pochybení jednotlivých zdravotnických zařízení.

316. V některých případech nebyly dodrženy všechny podmínky stanovené ve směrnici, v některých případech byla shledána pochybení administrativní a v některých případech se našla pochybení i ve smyslu medicínské indikace.¹⁵⁴

317. Poradní sbor navrhl vedení Ministerstva zdravotnictví přijmout následující opatření k nápravě: navrhnout znění informovaného souhlasu¹⁵⁵ pro výkon sterilizace a uveřejnit jej ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví; vydat metodický výklad Ministerstva zdravotnictví, který bude uveřejněn ve Věstníku jako závěr z výsledku šetření poradního sboru; zajistit informování veřejnosti prostřednictvím webových stránek Ministerstva, letáku a brožur o podmínkách výkonu sterilizace, včetně rizik a důsledku tohoto úkonu a o právech pacientu obecně; v rámci postgraduálního vzdělávání zajistit vzdělávání lékařů o právech pacientu a o informovaném souhlasu pacienta k poskytnutí zdravotní péče; v případech nesprávného postupu a příčinnou souvislostí, tedy kde došlo k závažnému pochybení, ustavit ústřední znaleckou komisi a podle výsledku rozhodnout o dalším postupu, resp. podat podnět orgánům činným v trestním řízení; informovat příslušná zdravotnická zařízení o důsledném dodržování platné právní úpravy k provedení sterilizace.

318. Ministerstvo zdravotnictví připravilo návrh úpravy provádění sterilizace do novely zákona o péči o zdraví lidu (č. 20/1966 Sb.), a to včetně zmocnění pro vyhlášku, která nahradí stávající směrnici z roku 1972, podle které se sterilizace provádí dosud. Zde bude upraven postup při provádění sterilizace při císařském řezu. Současně je připravena právní úprava poskytování informovaného souhlasu, tedy i včetně při provádění sterilizace. Uvedené normy nebyly dosud Parlamentem České republiky přijaty.

---

154 „Operační zákroky byly provedeny mezi léty 1961 až 2004. V devíti případech se nepodařilo zdravotnickou dokumentaci zajistit pro její odplavení povodní (2 nemocnice na severní Moravě). Ve 3 případech byla zdravotnická dokumentace skartována (Ostrava Fifejdy). V 1 případě nebyla zdravotnická dokumentace dodána a dohledána. Z celkem 76 hodnocených případů sterilizace nebyla provedena ve 12 případech, podmínky Směrnice ministerstva zdravotnictví z roku 1971 byly splněny ve 14 případech a nebyly splněny ve 41 případech, pochybnosti o pravosti podpisu (tři křížky apod.) byly zjištěny v 8 případech. Od doby platnosti Úmluvy o lidských právech a biomedicině, bylo prověřováno 5 případů. Ve třech případech byly podmínky Směrnice splněny, ve 2 případech podmínky splněny nebyly. Poradní sbor doporučil ministrovi zdravotnictví ustavit k pěti případům ústřední znaleckou komisi, a to z důvodu posouzení, zda byl proveden zákrok podle doporučených postupu či nikoliv.“

155 Svobodný a informovaný souhlas znamená, že pacient musí být předem řádně informován o účelu a povaze zákroku, o jeho alternativách, důsledcích a v úvahu přicházejících rizicích.

Čl. 13 Právo na vzdělání

13.1. Obecná právní úprava

319. Základní legislativní rámec současného školského systému tvoří soustava několika základních zákonů, na něž navazuje řada vyhlášek a nařízení vlády. V roce 2001 byla zrušena v minulosti platná omezení přístupu dívek k některým oborům vzdělání v těch případech, kdy by výkon těchto činností ohrožoval jejich zdraví (vyhláška č. 354/1991 Sb. o středních školách).

320. Školský zákon (č. 561/2004 Sb.), který nabyl účinnosti 1. ledna 2005 je základním zákonem pro oblast školství a upravuje nejrozsáhlejší část vzdělávací soustavy. Vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství. V souladu s novými principy kurikulární politiky zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) (viz bod 13.2.) zavádí do vzdělávací soustavy nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let.

321. Školský zákon upravuje též opatření, jejichž cílem je podpořit rovnost ve vzdělávacích příležitostech, odstranit faktické znevýhodnění některých skupin dětí (dětí se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním a cizinců, příslušníků národnostních menšin apod.) či reagovat na specifické potřeby těchto skupin vzdělávaných osob. Zákon klade důraz na přijímání opatření proti projevům diskriminace a netolerance ve všech jejich projevech.¹⁵⁶

322. Ředitelé škol a všichni pracovníci škol mají povinnost hlásit policii každý případ násilí, šikany, nepřátelství, se kterým se setkali, nebo mají podezření na jeho výskyt.

323. Ochrana zdraví žáků jejich bezpečí ve školách je součástí školního řádu, ve školských zařízeních je součástí vnitřního řádu, které jsou součástí povinné dokumentace školy nebo školského zařízení. Školní řád projednává ředitel ve školské radě – orgánu, který ustanovuje ředitel a který umožňuje zákonným zástupcům žáků, zletilým žákům a studentům, pedagogickým pracovníkům školy, zřizovateli a jiným osobám podílet se na správě školy.

324. Ředitel školy má k dispozici zákonem stanovená výchovná opatření, která zahrnují též opatření uplatňovaná v případě porušení školního/vnitřního řádu.

325. V oblasti diskriminace ve školství provádí tematicky zaměřenou inspekční činnost Česká školní inspekce.

326. V průběhu středního a vyššího odborného vzdělávání je např. ředitel školy povinen přerušit vzdělávání žákyni/studentce z důvodů těhotenství a mateřství, jestliže praktická příprava probíhá na pracovištích nebo ve formě prací zakázaných těhotným ženám a matkám do konce devátého měsíce po porodu, nebo jestliže vyučování podle lékařského posudku ohrožuje těhotenství žákyně/studentky. V uvedených případech je možno např. stanovení individuálního vzdělávacího plánu pro těhotné žákyně/studentky nebo matky, kdy je na základě jejich potřeb umožněna jiná organizace a délka vzdělávání apod.

---

156 Školský zákon stanoví že: „Vzdělávání je založeno na zásadách a) rovného přístupu každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana.“

327. Žáci se smyslovým nebo tělesným postižením se mohou vzdělávat v běžných studijních nebo učebních oborech, nebo v závislosti na charakteru jejich postižení ve speciálních středních školách, které tyto žáky vzdělávají pomocí zvláštních výchovných a vyučovacích prostředků a forem způsobem přiměřeným jejich postižení. Vzdělání získané v těchto školách je rovnocenné vzdělání získanému v ostatních školách.

328. Osoby, které nejsou státními občany České republiky a pobývají oprávněně na území České republiky (tj. státní občané tzv. třetích zemí), mají přístup k základnímu, střednímu a vyššímu odbornému vzdělávání za stejných podmínek jako státní občané České republiky, včetně vzdělávání při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy. Zákon o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů (č. 273/2001 Sb.), upravuje podmínky tzv. menšinového školství.

329. Novela zákona o vysokých školách (č. 111/1998 Sb.)¹⁵⁷ zakotvuje (od 1. ledna 2006) nárok na sociální stipendium, a to jak studentům veřejných vysokých škol, tak studentům soukromých vysokých škol.¹⁵⁸ Vláda zároveň schválila navýšení rozpočtu vysokých škol o prostředky potřebné k vyplácení těchto sociálních stipendií ve výši 220 mil. Kč.

13.1.2. Zřizovatelé škol

330. Školy zřizují ministerstva, samosprávné celky, církve a náboženské společnosti a právnické osoby.

331. Kraj, obec a dobrovolný svazek obcí, jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství zřizuje školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo příspěvkové organizace.

332. Ministerstvo školství zřizuje školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo státní příspěvkové organizace. Ministerstvo obrany, vnitra a spravedlnosti zřizují školy a školská zařízení jako organizační složky státu.¹⁵⁹ Ministerstvo zahraničních věcí zřizuje školy při diplomatické misi nebo konzulárním úřadu ČR jako součást těchto úřadů.

333. Registrované církve a náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy,¹⁶⁰ ostatní právnické osoby nebo fyzické osoby zřizují školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo jako právnické osoby podle zvláštních právních předpisů,¹⁶¹ jejichž předmětem činnosti je poskytování vzdělávání nebo školských služeb podle tohoto zákona.

---

157 zákon č. 552/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů

158 Stipendium se týká studentů, kteří mají nárok na přídavek na dítě ve zvýšené výměře podle zákona o státní sociální podpoře (č. 117/1995 Sb.). Přijaté nařízení vlády stanovuje dolní hranici tohoto sociálního stipendia ve výši nejméně dvojnásobku přídavku na dítě podle tohoto zákona, tj. 1 620 Kč měsíčně. Toto stipendium se nezapočítává do příjmů rozhodných pro stanovení sociálních dávek rodiny.

159 zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů

160 zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění pozdějších předpisů

161 Například obchodní zákoník (č. 513/1991) a zákon o obecně prospěšných společnostech (č. 248/1995 Sb.).

Tabulka č. 13.1.2.a: Školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – počet žáků v letech 2000/01 až 2005/06

Tabulka č. 13.1.2.b: Zdravotně postižené děti a žáci – Střední odborné školy a gymnázia pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v letech 2000/01 – 2005/06

Tabulka č. 13.1.2.c: Zdravotně postižené děti a žáci – Střední odborné školy a odborné učiliště pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v letech 2000/01 – 2005/06

Tabulka č. 13.1.2.d: Zdravotně postižené děti a žáci – integrace v mateřských školách v letech 2000/01 – 2005/06

Tabulka č. 13.1.2.e: Zdravotně postižené děti a žáci – speciální a specializované třídy mateřských škol v letech 2000/01 – 2005/06

Tabulka č. 13.1.2.f: Zdravotně postižené děti a žáci – integrace do běžných tříd základních škol v letech 2000/01 – 2005/06

Tabulka č. 13.1.2.g: Zdravotně postižené děti a žáci – speciální a specializované třídy základních škol v letech 2000/01 – 2005/06

Tabulka č. 13.1.2.h: Zdravotně postižené děti a žáci – integrace ve středních školách v letech 2000/01 – 2005/06

Tabulka č. 13.1.2.ch: Postižené děti a žáci – speciální a specializované třídy středních škol v letech 2000/01 – 2005/06

13.2. Dokumenty nelegislativního charakteru - Programy

334. Základním dokumentem pro rozvoj vzdělávací soustavy České republiky se stal po roce 2001 Národní program rozvoje vzdělávání v České republice tzv. Bílá kniha (dále jen „Národní program“).¹⁶² Formuluje východiska a předpoklady rozvoje vzdělávací soustavy, principy vzdělávací politiky a principy řízení a financování; dále vytyčuje hlavní strategické linie rozvoje vzdělávání.¹⁶³ Základní principy vzdělávání formulované v Národním programu se odrazily i v novém školském zákoně (viz 13.1.).

335. Vzdělávací programy, jako komplexní pedagogické dokumenty, které budou ovlivňovat a usměrňovat vzdělávání na všech typech škol poskytujících předškolní, základní a střední vzdělávání, bez ohledu na zřizovatele jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní.

336. Státní úroveň představují Národní program vzdělávání a Rámcové vzdělávací programy. Národní program vzdělávání formuluje požadavky na vzdělávání platné v počátečním vzdělávání jako celku, Rámcové vzdělávací programy vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy (pro předškolní, základní, a střední vzdělávání).

337. Na místní, tedy školní úrovni upravují vzdělávání na jednotlivých školách Školní vzdělávací programy, které si vytváří každá škola podle zásad stanovených v příslušném Rámcovém vzdělávacím programu. Učitelé pak stanovují nejvhodnější učivo a metody a cíleně reagují na potřeby konkrétních dětí, na podmínky škol, na zájmy žáků i požadavky jejich rodičů.

338. Dále existuje řada dalších programů, které jsou již konkrétně zaměřeny na jednotlivé oblasti.

---

162 usnesení vlády ČR ze dne 7.února 2001 č. 113.

163 Zdůrazňuje zejména rozvoj lidské individuality, posilování soudržnosti společnosti, podporu demokracie a občanské společnosti, výchovu k partnerství, spolupráci a solidaritě, zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky a prosperity společnosti.

339. Strategie hospodářského růstu formuluje mj. řadu cílů a doporučení týkajících se rozvoje lidských zdrojů – vzdělávání a zaměstnanosti pro ČR pro období 2005 - 2013. Ve vztahu k plnění základních práv Paktu vymezuje celou řadu cílů.¹⁶⁴ Doporučení formulovaná ve Strategii hospodářského růstu dále do konkrétních opatření rozpracovává Program realizace Strategie rozvoje lidských zdrojů pro ČR.

Tabulka č. 13.2.: Přehled poskytnutých dotací resortu Ministerstva školství v letech 2001 až 2006 v rámci vyhlašovaných dotačních programů na podporu aktivit v oblasti prevence sociálně patologických jevů

Odstavec 2. Opatření k dosažení práva na vzdělání

(a) Základní vzdělání povinné a svobodně přístupné pro všechny

340. Podle čl. 33 a 3 Listiny mají občané právo na bezplatné vzdělávání v základních a středních školách tzv. veřejných zřizovatelů (tj. státem, krajem, svazkem obcí nebo obcí). Stejné právo na bezplatné vzdělání ve veřejných základních a středních školách jako státní občané České republiky mají podle školského zákona též cizinci.

13.3.1. Přístup ke vzdělání

341. Všechny děti (včetně dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, dětí v obtížných situacích, dětí cizinců, členů národnostních a etnických menšin apod.) mají přístup k úplnému, bezplatnému a povinnému základnímu vzdělávání ve veřejných školách, tj. školách zřizovaných obcemi, svazky obcí, státem, krajem. Ve školách jiných zřizovatelů, tedy školách neveřejných (např. soukromých či církevních škol viz písmena b, c) se může vzdělávání poskytovat za úplatu (čl. 33 odst. 2 a 3 Listiny a příslušná ustanovení školského zákona).

342. Školský zákon stanovuje právo žáka být přijat do základní školy zřizované obcí nebo svazkem obcí se sídlem ve školském obvodu, v němž má žák trvalý pobyt. Takového žáka je ředitel školy povinen přijmout, a to až do výše povoleného počtu žáků uvedeného ve školském rejstříku. Totéž platí i pro žáky umístěné ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy se sídlem v tomto školském obvodu. Žáci tedy mohou studovat v základní škole zřízené obcí ve školském obvodu, v němž má žák místo trvalého pobytu, pokud pro něj rodiče nezvolí jinou školu.

343. Školský zákon zaručuje i právo žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na vzdělávání, jehož obsah, metody a formy odpovídají jejich vzdělávacím potřebám včetně poskytování poradenských služeb a bezplatného užívání speciálních učebnic, didaktických a kompenzačních učebních pomůcek poskytovaných školou, užívání odpovídajících komunikačních forem (znakový jazyk, bodové písmo, náhradní způsoby dorozumívání). Ve třídě, ve které se vzdělává žák nebo žáci se speciálními vzdělávacími potřebami se na výuce podílí i asistent pedagoga (viz též doporučení č. 44).

---

164 Jsou to zejména cíle a doporučení týkající se rozšíření přístupu k vyššímu odbornému a vysokoškolskému vzdělávání, odstranění bariér přístupu ekonomicky aktivních ke vzdělání, zlepšení zapojení skupin ohrožených sociálním vyloučením na trhu práce a zefektivnění aktivní politiky zaměstnanosti.

344. Školský zákon rovněž zavedl i ustanovení o vzdělávání dětí s hlubokým mentálním postižením, které nejsou schopny absolvovat povinnou školní docházku ani v základní škole speciální podle školského zákona. Odpovědnost za zajištění odpovídajícího způsobu vzdělávání pro tyto žáky nesou krajské úřady.

345. Školský zákon přinesl některá další zákonná opatření napomáhající přístupu k základnímu vzdělávání. Zákon například zavedl bezplatné přípravné třídy základních škol, jako institut přípravy na vzdělávání pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné, a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Využívání přípravných tříd by mělo významně napomoci začleňování dětí se sociálním znevýhodněním základních škol. (viz též doporučení č. 44)

(b) středoškolské vzdělání přístupné pro všechny

(c) vyšší vzdělání přístupné pro všechny

346. Podmínky pro přijetí ke střednímu vzdělávání stanovuje školský zákon. Ke vzdělávání ve střední škole lze přijmout uchazeče, kteří splnili povinnou školní docházku nebo úspěšně ukončili základní vzdělávání před splněním povinné školní docházky, pokud tento zákon nestanoví jinak, a kteří při přijímacím řízení splnili podmínky pro přijetí prokázáním vhodných schopností, vědomostí, zájmů a zdravotní způsobilosti. O přijetí uchazeče ke vzdělávání ve střední škole rozhoduje ředitel této školy¹⁶⁵.

347. Církevním základním a středním školám jsou poskytovány dotace ze státního rozpočtu vyčleněné na náklady provozu.¹⁶⁶

348. Vyšší odborné vzdělávání ve školách zřizovaných veřejnými zřizovateli si studenti částečně hradí.¹⁶⁷ Ředitel školy může snížit studentovi školné až do výše 50 % finanční částky.

349. Strukturu oborů ve školách je ovlivňována poptávkou po studiu (svoboda volby vzdělávací dráhy žáků, resp. jejich rodičů), tedy zájmem žáků, resp. jejich rodičů, a rovněž požadavky trhu práce. Na druhé straně lze však uvést, že i na straně poptávky po jednotlivých oborech začíná být stále více zohledňována zajímavost a atraktivita toho kterého oboru právě z hlediska uplatnitelnosti na trhu práce.

Tabulka č. 13.4.a: Základní školy - školy, žáci ve školním roce 2000/01 až 2005/06 - podle zřizovatele

Tabulka č. 13.4.b: Střední školy - školy, žáci ve školním roce 2000/01 až 2005/06

Tabulka č. 13.4.c: Vyšší odborné školy - školy a studenti ve školním roce 2000/01 až 2005/06

---

165 § 60 odst. 1 a 2

166 Jedná se o náklady vyplývající z pracovněprávních vztahů, na výdaje na nezbytné zvýšení nákladů spojených s výukou dětí, žáků a studentů zdravotně postižených, výdaje na učební pomůcky, výdaje na školní potřeby a na učebnice, pokud jsou podle školského zákona poskytovány bezplatně, a rovněž výdaje na další vzdělávání pedagogických pracovníků, na činnosti, které přímo souvisejí s rozvojem škol a kvalitou vzdělávání, na další nezbytné neinvestiční výdaje spojené s provozem škol a školských zařízení a na investiční výdaje zařazené do programu podle zvláštního právního předpisu.

167 Výši školného stanoví vyhláška (č. 10/2005 Sb., o vyšším odborném vzdělávání), a pohybuje se v rozpětí od 2 500 Kč do 5 000 Kč v závislosti na charakteru oboru vzdělání za školní rok.

Tabulka č. 13.4. d: Konzervatoře - počet škol ve školním roce 2000/01 až 2005/06

Tabulka č. 13.4.e: Vysoké školy - školy, fakulty a studenti v akademickém roce 2000/01 až 2005/06

350. S cílem dosáhnout vyrovnané účasti dívek na vzdělávání v technických oborech byla přijata řada opatření.¹⁶⁸ Vláda spolupracuje s nevládním sektorem při zjišťování a zavádění nových postupů při dosahování genderové rovnosti ve školách.¹⁶⁹

(d) podpora vzdělání osob bez základního vzdělání

351. Osoby které nezískaly základní vzdělání v době plnění povinné školní docházky, si mohou toto vzdělání doplnit v kurzu pro získání základního vzdělání, organizovaném základní nebo střední školou.¹⁷⁰

352. Tyto kurzy jsou organizovány buď jako denní nebo dálkové. V denní formě probíhá každý den v pětidenním vyučovacím týdnu v průběhu školního roku, počet hodin v týdnu stanoví škola v rozpětí nejnižšího a nevyššího počtu vyučovacích hodin týdně v devátém ročníku. Vzdělávání v dálkové formě probíhá jako samostatné studium spojené s konzultacemi v rozsahu nejvýše 180 konzultačních hodin ve školním roce.

Odstavec 3. Svoboda zvolit pro dítě školu

353. Zákonný zástupce dítěte má možnost vybrat školu podle svého vlastního uvážení. Zákonní zástupci (rodiče) mají právo na volbu vzdělávací dráhy a zároveň na výběr školy, kde se jejich dítě bude vzdělávat. Toto právo je garantováno i pro střední školy, jakož i vyšší odborné školy (viz též bod 13.3.).

Odstavec 4. Právo zřizovat a řídit výchovné instituce

354. Školy nezřizují pouze tzv. veřejní zřizovatelé. Pokud jde o školy a školská zařízení jiných než veřejných zřizovatelů, škola nebo školské zařízení musí být zapsáno do veřejného seznamu tzv. školského rejstříku.

355. Školský zákon se vztahuje na všechny školy a školská zařízení a v nich poskytované vzdělávání a školské služby všech zřizovatelů, které jsou zapsány ve školském rejstříku. Jde zejména o školy a školská zařízení zřizované registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní

---

168 Pro lepší uplatnění žen na trhu práce byly vytvořeny více než dvě desítky nových vzdělávacích programů, Česká školní inspekce sleduje, zda v průběhu přijímacího řízení do škol nedochází k diskriminaci dívek a žen a zda jsou plněny stanovené hygienické a bezpečnostní podmínky pro jejich účast ve všech vyučovaných oborech. Učitelé a další pracovníci, kteří jsou zodpovědní za kariérové poradenství na základních školách věnují zvýšenou pozornost dívkám s individuálními schopnostmi a zájmem o technická povolání.

169 Např. projekty „Gender ve škole“, „Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů“, „Rovné příležitost dívek a chlapců ve vzdělávání“, „Genderové aspekty přechodu žáků mezi vzdělávacími stupni“, „Rovné příležitosti v pedagogické praxi“, „Jeden svět na školách“.

170 Podrobnosti o organizaci tohoto kurzu a o konání zkoušek na závěr kurzu jsou upraveny ve vyhlášce č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.

školy,¹⁷¹ dále školy a školská zařízení zřizované ostatními právnickými osobami nebo fyzickými osobami.

356. Náležitosti zápisu do školského rejstříku upravuje školským zákon. Účinností zápisu do školského rejstříku vzniká právnické osobě, která vykonává činnost školy nebo školského zařízení, právo poskytovat vzdělávání a školské služby a právo vydávat doklady o vzdělání stanovené tímto zákonem, dále vzniká této právnické osobě nárok na přidělování finančních prostředků ze státního rozpočtu nebo z rozpočtu územního samosprávného celku za podmínek stanovených školským zákonem.

---

171 zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů.

Čl. 15 Právo na kulturní život a vědecký pokrok

(a) Právo účastnit se kulturního života

357. Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání (č. 231/2001 Sb.)¹⁷² ukládá provozovateli celoplošného televizního vysílání s licenci povinnost opatřit minimálně 15% vysílaných pořadů skrytými nebo otevřenými titulky pro sluchově postižené. Zpočátku se provozovatelům dařilo naplňovat toto procento jen s obtížemi, dle aktuálního vyjádření Rady pro rozhlasové a televizní vysílání v současnosti všichni provozovatelé vysílání tuto povinnosti plní.

358. Zákon o České televizi (č. 483/1991 Sb.)¹⁷³, ukládá jako jednu z veřejnoprávních služeb ČT opatřovat alespoň 70 % vysílaných pořadů skrytými nebo otevřenými titulky pro sluchově postižené nebo simultánním tlumočením do znakové řeči. Dle aktuálního vyjádření Rady pro rozhlasové a televizní vysílání se tato kvóta se daří České televizi naplňovat.

359. Podle zákona o rozhlasových a televizních poplatcích (č. 348/2005 Sb.)¹⁷⁴ jsou osoby s úplnou nebo praktickou slepotou obou očí a osoby s oboustrannou úplnou nebo praktickou hluchotou (pokud jsou osaměle žijící nebo pokud žijí společně v jedné domácnosti) osvobozeny od povinnosti platit rozhlasové a televizní poplatky.

360. Novela¹⁷⁵ zákona o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl (č. 273/1993 Sb.)¹⁷⁶, z roku 2006 stanoví povinnost distributorům českého audiovizuálního díla zpřístupňovaného prostřednictvím rozmnoženin s možností nastavení titulků povinnost opatřit tyto rozmnoženiny skrytými titulky pro potřeby osob sluchově postižených.

361. Zákon o ochraně sbírek muzejní povahy (č. 122/2000 Sb.)¹⁷⁷ stanovuje m.j. veřejné služby a standardizované veřejné služby poskytované muzei a galeriemi a stanovuje podmínky jejich poskytování.¹⁷⁸

362. Ochrana morálních a materiálních zájmů, které vyplývají z vědecké, literární nebo umělecké tvorby je upravena zákonem o právu autorském(č. 121/2000 Sb.)¹⁷⁹ S rozvojem nových technologií byl zákon v letech 2005 a 2006 novelizován tak, aby byla zdokonalena ochrana počítačových programů a databází podle mezinárodních standardů a ochrana práv v digitálním prostředí.

---

172 zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

173 zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, ve znění pozdějších předpisů

174 zákon č. 348/2005 Sb., o rozhlasových a televizních poplatcích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

175 zákon č. 249/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 273/1993 Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů, ve znění pozdějších předpisů

176 zákon č. 273/1993 Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, ve znění pozdějších předpisů

177 zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy, ve znění pozdějších předpisů

178 Čl. I, § 10 a, odst. (4) zní : „Standardem fyzické dostupnosti je odstraňování architektonických a jiných bariér znemožňujících osobám s omezenou schopností pohybu a orientace užívání standardizovaných veřejných služeb.“

179 zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

363. Projektům zdravotně postižených občanů jsou otevřena všechna výběrová dotační řízení vyhlášená Ministerstvem kultury, speciální okruhy obsahující problematiku zdravotně postižených obsahují zejména následující:

- a) výběrové dotační řízení na podporu kulturních aktivit zdravotně postižených občanů je celoročně s měsíční aktualizací zveřejněna na internetových stránkách Ministerstva pod názvem Kalendárium akcí.
- b) výběrové dotační řízení Knihovna 21. století, které má speciální okruh věnovaný podpoře všeobecné dostupnosti knihovnických služeb pro občany se zdravotním postižením.
- c) výběrové dotační řízení v oblasti audiovizí a hromadných sdělovacích prostředků, do kterého mají možnost se hlásit i předkladatelé projektů zaměřených na zvýšení možnosti zpřístupnit televizní a rozhlasové pořady menšinovým skupinám, tedy i zdravotně postiženým občanům.

**INFORMACE O PLNĚNÍ ZÁVĚREČNÝCH
DOPORUČENÍ
K
ÚVODNÍ PERIODICKÉ ZPRÁVĚ**

Doporučení č. 25:

Výbor vyzývá smluvní stranu, aby přijala patřičné kroky k plné realizaci Paktu ve svém právním systému tak, aby se bylo možno práv, pokrytých Paktem, dovolávat přímo před soudy.

1. Do roku 2002 měly přednost před zákonem (vnitrostátním právem) a byly bezprostředně závazné pouze ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách. Změna Ústavy (konkrétně jeho čl. 10) v roce 2002 přinesla zpřehlednění a vyjasnění vztahu mezi vnitrostátním a mezinárodním právem.¹⁸⁰ Od 1.června 2002 jsou vyhlášené¹⁸¹ mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, součástí právního řádu. Ústava dále stanoví aplikační přednost takové mezinárodní smlouvy, neboť „*stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.*“

2. Pokud je zjištěn rozpor zákona s mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu, musejí ti, kdo aplikují právo, dát přednost mezinárodní smlouvě. Znemožňuje-li tento rozpor efektivní výkon práv stanovených mezinárodními smlouvami, lze se domáhat u Ústavního soudu zrušení zákonů, jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých částí.

3. Dále přinesla změna Ústavy novou kompetenci pro Ústavní soud, který nyní rozhoduje o návrhu na posouzení souladu mezinárodní smlouvy s ústavním pořádkem ještě před její ratifikací.¹⁸² Oprávnění k podání návrhu na přezkoumání souladu mezinárodních smluv s ústavním zákonem před jejich ratifikací jsou prezident republiky, skupina 41 poslanců nebo 17 senátorů nebo komory Parlamentu.¹⁸³ V případě, že Ústavní soud zjistí rozpor mezi ústavním zákonem a mezinárodní smlouvou, lze tento rozpor odstranit pouze změnou ústavního zákona České republiky, a tím vytvořit prostor pro možnost ratifikace, nebo upustit od ratifikace příslušné mezinárodní smlouvy.

4. Vstup do EU ovlivnil některá práva chráněná Paktem, neboť ta práva, jejichž nositelé jsou podle Paktu pouze státní občané smluvního státu jsou nyní i všichni občané EU.

---

¹⁸⁰ ústavní zákon č. 395/2001 Sb.

¹⁸¹ Vyhlášení mezinárodní smlouvy znamená její zveřejnění oficiálním způsobem – vydáním ve Sbírce mezinárodních smluv. Způsob oficiálního zveřejňování ratifikovaných mezinárodních smluv či smluv, k nimž Česká republika přistoupila, a způsob oficiálního zveřejnění právních předpisů upravuje od 1. ledna 2000 zákon o Sbírce zákonů a Sbírce mezinárodních smluv (č. 309/1999 Sb.). Do 31. prosince 1999 bylo oficiální zveřejňování ratifikovaných mezinárodních smluv a právních předpisů upravováno zákonem o Sbírce zákonů (č. 545/1992 Sb.).

¹⁸² čl. 87 odst. 2 Ústavy

¹⁸³ Tyto návrhy mohou všichni uvedení podávat podle zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, jehož změna (zákon č. 48/2002 Sb.) navazovala na popisovanou změnu ústavy (ústavní zákon č. 395/2001 Sb.).

Doporučení č. 26:

Výbor velice doporučuje smluvní straně, aby přijala Národní akční plán pro ochranu lidských práv a aby v jeho rámci vytvořila Národní institut pro lidská práva, jenž by se zabýval ochranou a prosazováním všech lidských práv, včetně hospodářských, sociálních a kulturních.

5. Základní dokument k ochraně lidských práv strategické povahy byl přijat v roce 1998 a bylo jím usnesení vlády ČR ze dne 9. prosince 1998 ke zlepšení ochrany lidských práv. Zásadní úkoly, který tento dokument vytyčoval, byly již naplněny (např. zřízení vnitrostátního monitorovacího mechanismu k plnění závazků z lidskoprávních smluv, zlepšení boje proti rasismu a další).

6. Česká republika v současné době potřebu a účelnost přijetí komplexního Akčního plánu v oblasti lidských práv vyhodnocuje. Zpracování obecného a všezahrnujícího plánu pro oblast lidských práv poněkud ztěžuje existence celé řady dílčích akčních plánů, věnovaných specifických otázkám, jako např. Akční plán k realizaci koncepce romské integrace, Koncepce integrace cizinců, Priority a postupy Ministerstva práce a sociálních věcí při prosazování rovnosti mužů a žen apod.

7. Konkrétní problémy ochrany lidských práv a stav jejich řešení jsou vyhodnocovány v pravidelných výročních vládních zprávách o stavu lidských práv, které zpracovává zmocněnec vlády pro lidská práva.

Doporučení č. 27:

Výbor velice doporučuje smluvní straně včlenit ustanovení Paktu do jejích privatizačních programů a zajistit při jejich uskutečňování síť sociálního zabezpečení.

8. V současné době v České republice neexistují dlouhodobé privatizační programy ve smyslu tohoto závěrečného doporučení Výboru. Vláda od přijetí zákona o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby (č. 92/1991 Sb.), který stanovuje podmínky privatizace majetku státu, nikdy nestanovila konkrétní privatizační programy. Jednalo se vždy o politická rozhodnutí jednotlivých vlád, která navazovala na programová prohlášení těchto vlád. Programová prohlášení posledních dvou vlád se privatizací vůbec nezabývala.¹⁸⁴

---

¹⁸⁴ Zákon České národní rady č. 171/1991 Sb. o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky ve znění pozdějších předpisů, byl zrušen zákonem č. 178/2005 Sb. o zrušení Fondu národního majetku České republiky a o působnosti Ministerstva financí při privatizaci majetku České republiky (zákon o zrušení Fondu národního majetku), ve znění pozdějších předpisů. V této souvislosti byl mimo jiné také novelizován i zákon č. 92/1991 Sb., a to zákonem č. 179/2005 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zrušení Fondu národního majetku České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Zmíněný zákon č. 92/1991 Sb. byl od roku 1999 dvakrát novelizován také v průběhu roku 2000 (zákony č. 27/2000 Sb. a č. 220/2000 Sb.).

Doporučení č. 28:

Výbor vyzývá smluvní stranu, aby zrušila lustrační zákony.

9. ČR dosud lustrační zákon (č. 451/1991 Sb.)¹⁸⁵ nezrušila. Podle služebního zákona č. 218/2002 Sb. na služební místo představeného nelze jmenovat fyzickou osobu, která se provinila porušováním lidských práv a svobod. Splnění této podmínky bude proto zjišťováno tzv. lustračním osvědčením a navíc budou posuzovány další známé skutečnosti, které by jmenování na služební místo představeného vylučovaly pro porušování lidských práv a svobod.

10. Služební zákon též stanoví že za vysokoškolské vzdělání se pro účely služebního zákona nepovažuje vzdělání získané studiem na Vysoké škole politické Ústředního výboru Komunistické strany Československa, Vojenské politické akademii Klementa Gottwalda, vysokých politických a bezpečnostních školách a učilištích v bývalém Svazu sovětských socialistických republik a na fakultách všech těchto vysokých škol.

11. Vláda rozhodla o odložení účinnosti služebního zákona o 2 roky, tj. ke dne 1.ledna 2009.¹⁸⁶ Pokud tento návrh bude přijat, předpokládá se, že před nabytím účinnosti bude dále novelizován. Nelze proto vyloučit, že v něm bude odstraněna vazba na lustrační zákon.

---

¹⁸⁵ zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky

¹⁸⁶ Účinnost služebního zákona byla odložena zákonem č. 531/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Doporučení č. 29:

Výbor vyzývá smluvní stranu, aby v souladu s "Konceptí integrace Romů", schválenou vládou dne 23. ledna 2002, přijala všechna potřebná legislativní či jiná opatření k odstranění diskriminace menšinových skupin, zejména Romů.

Legislativní opatření

12. Opatření které vláda přijímá k odstranění diskriminace Romů a dalších menšinových skupin lze rozdělit na tři oblasti.

13. První z nich lze charakterizovat jako obecnou ochranu lidských práv, kdy všem občanům České republiky je v plné míře a bez jakékoli diskriminace zaručeno užívat všech individuálních práv zaručených jim Ústavou, Listinou a mezinárodními smlouvami o lidských právech, jimiž je Česká republika vázána.

14. Další oblast, národnostní, je charakterizována specifickými právy příslušníků národnostních menšin (práva kolektivní), jak jsou definována v Hlavě III. Listiny, v Rámcové úmluvě o ochraně národnostních menšin. Základním právním předpisem pro tuto oblast je zákon o právech příslušníků národnostních menšin (č. 273/2001 Sb.). Národnostní menšina je zde vymezena jak znaky subjektivními („vůle být považováni za národnostní menšinu“) tak i objektivními (společenství občanů České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi). V tomto smyslu se tedy na Romy vztahují stejná práva jako na kteroukoli jinou národnostní menšinu žijící v České republice.

15. Třetím druh opatření, které Česká republika přijímá, vychází ze širšího pojetí romské komunity, které je definováno jako sociokulturní. Jak konstatovala důvodová zpráva ke Zprávě o situaci romské komunity v České republice a k současné situaci v romské komunitě,¹⁸⁷ pojem „romská komunita“ se s pojmem „romská národnostní menšina“ překrývá jen částečně. Definičním znakem příslušníka romské národnostní menšiny je aktivní vůle být za příslušníka menšiny považován a společně s ostatními rozvíjet jazyk a kulturu. Příslušníci romské národnostní menšiny jsou tak vymezeni subjektivně. Pojem „příslušník romské komunity“ je naproti tomu definován spíše objektivně.

16. Další legislativní opatření k odstranění diskriminace Romů jsou uvedeny v člancích, které upravují jednotlivé oblasti možného nerovného zacházení, zejména v čl. 6.

Další opatření

17. Základním koncepčním materiálem vlády České republiky v oblasti integrace příslušníků romských komunit je materiál „Koncepte romské integrace“ (dále jen „Koncepte“). Koncepte je periodicky aktualizována tak aby pružně reagovala na trendy uvnitř sociálně vyloučených komunit i na strukturální trendy v celé společnosti a je vždy přijímána ve formě vládního usnesení. Vláda České republiky jejím prostřednictvím vytyčuje a definuje hlavní směry postupu v rámci integrace romských komunit.¹⁸⁸

¹⁸⁷ usnesení vlády ČR ze dne 29. října 1997 č. 686

¹⁸⁸ První Koncepte přijala vláda svým usnesením ze dne 14. června 2000, č. 599 její první aktualizaci usnesením ze dne 23. ledna 2002 č. 87 a druhou aktualizaci usnesením ze dne 12. března 2003 č. 243. Třetí

18. Hlavním cílem Koncepce je zlepšení postavení Romů ve všech sférách života společnosti, kde mezi majoritní společností a značnou částí Romů existují nedůvodné a nepřijatelné rozdíly v neprospěch Romů, a dosažení bezkonfliktního soužití příslušníků romských komunit s ostatní společností. Koncepce vytyčuje sedm priorit, které současně reflektují princip genderového mainstreamingu:

a) odstranění vnějších překážek, které brání začlenění příslušníků romských komunit do společnosti, tedy především odstranění všech forem diskriminace jednotlivců i celých skupin vymezených rasou, barvou pleti, národností, jazykem, příslušností k národu či etnické skupině;

b) pomoc při odstraňování vnitřních překážek, které brání začlenění příslušníků romských komunit do společnosti, tedy především odstranění handicapu ve vzdělání a kvalifikaci;

c) zlepšení sociální úrovně příslušníků romských komunit, především snížení jejich nezaměstnanosti, zlepšení bytové situace a následně zdravotní situace, předcházení sociálnímu vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho důsledků;

d) zastavení vzniku a šíření vyloučených romských enkláv tzv. ghettoizace;

e) zajištění rozvoje romské kultury a romského jazyka;

f) vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků, v němž příslušnost ke skupině vymezené rasou, barvou pleti, národností, jazykem či příslušností k národu není důvodem k odlišnému posuzování jednotlivce a zacházení s ním;

g) zajištění bezpečnosti příslušníků romských komunit.

19. Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské komunity koordinuje a monitoruje celou řadu vyrovnávacích opatření zaměřených na příslušníky romské komunity v oblasti školství, zaměstnanosti a práce, sociální péče a zdravotnictví. Podrobnější informace o těchto vyrovnávacích postupech v klíčových oblastech shrnují zejména dva dokumenty schválené vládou: Zpráva o stavu romských komunit v České republice¹⁸⁹ a Koncepce romské integrace¹⁹⁰.

20. Česká republika přistoupila k „Dekádě romské inkluze 2005-2015“ (dále jen „Dekáda“), mezinárodní iniciativě, která spojuje zúčastněné vlády, mezinárodní instituce a romskou občanskou veřejnost ve snaze urychlit proces sociálního začleňování¹⁹¹. Jejím základním cílem je podstatné zlepšení životní situace Romů v oblasti vzdělávání, bydlení, zdraví a zaměstnanosti. Iniciativa se rovněž zaměřuje na průřezová témata diskriminace, rovnosti pohlaví a boje proti chudobě.

21. Ministerstvo práce vytvořilo v roce 2004 Národní akční plán sociálního začleňování na léta 2004 až 2006 (dále jen „Plán“).¹⁹² Jedná se o národní strategii boje s chudobou a sociálním vyloučením, která je doplněna programem „Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociálním vyloučením“

---

aktualizaci přijala vláda usnesením ze dne 16. června 2004 č. 607. Čtvrtá aktualizace k 28. únoru 2005, odráží vývoj situace od doby schválení třetí aktualizace, především pak schválení věcného záměru zákona o životním minimu a hmotné nouzi, schválení Národního akčního plánu sociálního začleňování a Národního akčního plánu zaměstnanosti, přijetí Národního akčního plánu k Dekádě romské inkluze 2005 - 2015 a přijetí nového školského zákona.

¹⁸⁹ usnesení vlády ČR ze dne 29. března 2005 č. 276

¹⁹⁰ usnesení vlády ČR ze dne 4. května 2005 č. 532

¹⁹¹ usnesení vlády ČR ze dne 26. ledna 2005 č. 136

¹⁹² Plán byl přijat usnesením vlády ČR ze dne 21. července 2004 č. 730.

22. Plán je především národní strategií, jejímž cílem je zajistit problémům chudoby a sociálního vyloučení náležitou pozornost a přispět k jejich řešení. Politiku sociálního začleňování promítá do ostatních relevantních oblastí, jako jsou zaměstnanost, sociální ochrana, zdravotní péče, vzdělávání, bydlení, prevence sociálně negativních jevů aj. Je zpracováván všemi členskými státy a je využíván i jako nástroj společné výměny informací a zkušeností dobré praxe na úrovni Evropské unie.¹⁹³

23. Důraz je kladen na oblasti, které s sebou nesou nová rizika sociálního vyloučení, jako jsou např. informační technologie a s tím spojené e-začlenění. Velká pozornost je věnována prevenci sociálního vyloučení a skupinám osob ohrožených sociálním vyloučením, které nebyly výrazněji zmíněny ve Společném memorandu o sociálním začleňování.

24. Operační program Rozvoj lidských zdrojů se v oblasti zaměstnanosti zaměřuje na cílové skupiny sociálně vyloučené například z důvodu příslušnosti k odlišnému sociálnímu a kulturnímu prostředí. Programy zaměstnanosti na lokální úrovni se zaměřují mj. i na uchazeče o zaměstnání z odlišného kulturního prostředí, zejména na příslušníky romských komunit, kdy ministerstvo usiluje o rozšíření poradenské činnosti (jsou realizovány např. rekvalifikační kurzy, kurzy českého jazyka atd.).

25. V letech 2003 a 2004, byly schváleny dokumenty - Národní strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám, která byla aktualizována roku 2006 pod názvem Strategie pro práci Policie České republiky ve vztahu k menšinám pro období 2006 – 2007 a dále Zpráva o postupu a průběžných výsledcích zavádění Národní strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám. Tyto dokumenty ověřovaly nové mechanismy policejní práce s menšinami v několika pilotních lokalitách. Ve všech policejních krajích vznikly funkce styčných důstojníků pro menšiny¹⁹⁴ Práci styčných důstojníků pro menšiny mohou v lokalitách s vyšším populačním zastoupením menšin doplňovat tzv. asistenti policie.¹⁹⁵ Mimo policejní asistenci v menšinových komunitách uskutečňuje policie další projekty zaměřené na prevenci kriminality mezi příslušníky menšin (např. projekt Společný svět severomoravské krajské správy či projekt Stavění mostu ve Strakonících).

Opatření na regionální úrovni

26. Jako ilustrativní příklad opatření přijímaných na místní úrovni lze uvést opatření Zastupitelstva Středočeského kraje krajská Strategie integrace romské komunity,¹⁹⁶ která pokládá za prioritu vzdělávání, podporu romských komunitních center a terénní sociální práci ve vyloučených romských komunitách. V rámci Humanitního fondu Středočeského kraje byly

¹⁹³ Národní akční plán sociálního začleňování České republiky vychází ze Společného memoranda o sociálním začleňování, které bylo podepsáno českým ministrem práce a sociálních věcí a evropskou komisařkou pro zaměstnanost a sociální věci v Bruselu dne 18. prosince 2003. Plán shrnuje nejdůležitější problémy, kterým Česká republika čelí v oblasti chudoby a sociálního vyloučení, a zároveň zveřejňuje cíle, úkoly a opatření vedoucí k jejich odstranění.

¹⁹⁴ Styčný důstojník je policistou specializovaným na problematiku menšin, který působí jako zprostředkovatel kontaktu a komunikace mezi menšinami a Policií ČR. Asistuje také při řešení případných konfliktů a závažných deliktů a nabízí členům menšin pomoc při řešení konkrétních problémů.

¹⁹⁵ Policejní asistence je terénní službou, která usnadňuje obyvatelům sociálně vyloučených lokalit, obývaných převážně menšinovou populací, kontakt a komunikaci s policií. Klienty asistentů policie jsou především oběti a svědci latentní kriminality (lichvy, kuplířství, distribuce drog, obchodu s lidmi, kriminality mládeže atd.).

¹⁹⁶ usnesení zastupitelstva Středočeského kraje č. 110-5/2005

vyčleněny finanční prostředky v roce 2005 na podporu projektů v oblasti romské problematiky ve výši 1 100 000 Kč.

Doporučení č. 30:

Výbor doporučuje, aby smluvní strana vzala v úvahu relevantní části Durbanské deklarace a Akčního programu při implementaci Paktu do vnitrostátního právního řádu, zejména co se týče článku 2(2) Paktu, a aby do své příští periodické zprávy zahrнула informace o akčních plánech či jiných opatřeních přijatých k implementaci Durbanské deklarace a Akčního programu na národní úrovni.

27. Česká republika nepřijala samostatný Akční plán k plnění Durbanské deklarace, protože realizace příslušných opatření je začleněna do řady konkrétních strategií. Podrobnější informace jsou uvedeny v 6. a 7. periodické zprávě o plnění Úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace (CCPR/C/CZE/2) zejména v čl. 4 bod 60.

28. Pokud jde o nově přijímané zákony a opatření má významnou roli zmocněnec pro lidská práva, který je řádným připomínkovým místem, který vyhodnocuje všechny návrhy, které projednává vláda, zda navrhovaná úprava nebude mít nepřiměřený dopad na osoby z hlediska lidských práv.

Doporučení č. 31:

Výbor vybízí smluvní stranu, aby poskytla ve své druhé periodické zprávě statistické údaje, zejména o požívání hospodářských, sociálních a kulturních práv ženami, Romy a postiženými osobami.

29. Pokud jde o romskou menšinu, obsahuje právní řád řadu omezení, která stěžují shromažďování statistických údajů, jako např. zákon na ochranu osobních údajů (č. 101/2000 Sb.)¹⁹⁷, který považuje údaj o národnosti za citlivý a tím znesnadňuje vykazovat statistické údaje o národnosti. V praxi je pak velmi obtížné získat přesné informace o romské menšině.

30. Zákon o právech příslušníků národnostních menšin (č. 273/2001 Sb.) neumožňuje orgánům veřejné správy vést evidenci příslušníků národnostních menšin. Údaje o přihlášení se k národnosti, získané při sčítání lidu nebo podle jiného zvláštního zákona, nesmějí být použity pro jiný účel, než pro který byly shromážděny a uloženy, a po statistickém zpracování musejí být zničeny.

31. Metodou deklarování národnosti lze získat pouze subjektivní vymezení, neexistuje objektivně zjistitelný údaj jako je např. státní příslušnost. Obecně známým faktem je nízká míra identifikace občanů romského původu s romskou národností při populačním censu. Zpráva však zmiňuje některé údaje, které byly získány na základě různých výzkumů a studií. Tato forma získávání informací je vzhledem k existujícím zákonným rámcům pojetí národnosti a nutnosti ochrany osobních údajů preferovanou a stále častěji využívanou metodou sběru dat.

32. Jednotlivé dostupné statistické údaje jsou uvedeny v jednotlivých člancích, které pojednávají o jednotlivých oblastech upravených Paktem, resp. v příloze ke Zprávě.

---

¹⁹⁷ zákon č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Doporučení 33:

Výbor vyzývá smluvní stranu, aby podnikla účinné kroky ke snížení míry nezaměstnanosti, zejména Romů, žen a jiných zranitelných skupin.

33. Informace o krocích, které Česká republika přijala ke snížení míry nezaměstnanosti a které se vztahují na všechny, tedy i ohrožené skupiny ve smyslu tohoto doporučení jsou obsaženy v článku 6 Zprávy.

Struktura uchazečů o zaměstnání – Romové

34. Pokud jde o plnění Závěrečných doporučení Výboru, je u bodů upozorňujících na postavení Romů na trhu práce a v oblasti vzdělávání možno poukázat na vymezené specifické cíle v operačních programech Strategie hospodářského růstu a Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost (viz též bod 11.3 a bod 13.2), které se k této problematice vztahují.

35. Podle Analýzy potřeb integrace Romů na českém trhu práce¹⁹⁸ (dále jen „Analýza“) je charakteristickým rysem nezaměstnanosti Romů dlouhodobost (déle než 1 rok). Dlouhodobě je nezaměstnaných asi 75% ze všech nezaměstnaných Romů, z toho přibližně 30% je bez zaměstnání déle než 4 roky. Podle Analýzy je nezaměstnanost Romů výrazně vyšší v některých lokalitách (Mostecko, severní Čechy, Ostravsko). Zde vznikají vyloučené enklávy a ghetta s vysokou koncentrací romského obyvatelstva postižené průmyslovým úpadkem.

36. Úřady práce realizují programy pro všechny skupiny nezaměstnaných občanů skupiny mužů i žen nad 50 let, uchazeče dlouhodobě obtížně umístitelné na trhu práce (tedy i Romy), absolventy vybraných typů škol atd.¹⁹⁹

37. „Národní akční plán zaměstnanosti za léta 2004 – 2006“ je jedním z prioritních materiálů v této oblasti, zejména tzv. „Priorita č. 7 – Podpora integrace osob znevýhodněných na trhu práce a boj proti jejich diskriminaci“. Ta definuje kroky na podporu integrace osob, které čelí na pracovním trhu značným obtížím, např. lidem se zdravotním postižením a etnickým menšinám.

Projekty řešící nezaměstnanost Romů v Královéhradeckém kraji

38. Jako ilustrativní příklad opatření přijímaných na místní úrovni lze uvést např. projekt Zkusit to spolu (občanské sdružení Salinger), který reaguje na aktuální potřeby společnosti

---

¹⁹⁸ Studie vychází z několika základních informačních zdrojů. Především vychází z původních empirických výzkumů, které popisují situaci Romů na českém pracovním trhu. Tyto studie vznikaly jako součást rozsáhlejších mezinárodních srovnávacích studií. (V rámci Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí a Masarykovy univerzity v Brně.) Dalším zdrojem informací byly specifické expertní rozhovory s představiteli státní správy, reprezentanty neziskových organizací a nezávislými experty na předmětnou oblast zájmu. (viz výzkumné projekty: Institucionální aspekty politiky zaměstnanosti a trhu práce v ČR, Masarykova univerzita 2003; Identifikace efektivních modelů terénní sociální práce v rámci politiky romské integrace, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2004). Třetím zdrojem informací, i když ne systematicky využívaným a využitelným pro potřeby odborné analýzy, byly administrativní statistiky veřejných služeb zaměstnanosti na různých úrovních agregace (statistické výkazy Úřadů práce a Správy služeb zaměstnanosti v České republice.). Autor: Winkler, Jiří., Brno 2005.

¹⁹⁹ usnesení vlády ČR č. 607 ze dne 24. května 2004

pracovat s mladými lidmi ohroženými sociálním vyloučením. Projekt čerpá finanční prostředky z Evropské unie, dále je spolufinancován ze státního rozpočtu a rozpočtu Královéhradeckého kraje.

39. Projekt nabízí alternativní řešení a pomoc klientům z řad uchazečů o zaměstnání vedených úřadem práce absolvovat motivační blok, jenž by mohl napomoci osvětlit uchazečům jednak základní principy psychiky člověka, ale také získat a upevnit si praktické dovednosti vztahující se přímo k trhu práce. Projekt je zaměřen na mládež a mladé dospělé ve věku 15 až 25 let z řad romské komunity v Hradci Králové, jež jsou vedeni v evidenci Úřadu práce v Hradci Králové jako uchazeči o zaměstnání, popřípadě již byli úřadem práce vyřazeni z evidence. Projekt je podpořen na 18 měsíců a přípravná fáze projektu byla spuštěna dle harmonogramu v lednu 2006.

40. Dalším projektem je Podpora zaměstnanosti a vzdělanosti Romů v Novém Bydžově. Cílem projektu je vytvoření pracovních návyků u romské skupiny, zorientovat se v pracovním světě a získat akreditovanou rekvalifikaci v oboru. Dalším cílem je snížení negativních postojů místních zaměstnavatelů vůči Romům. Za účelem realizace projektu byla vytvořena nová partnerství mezi místní veřejnou správou a místní podnikatelskou sférou.

Struktura uchazečů o zaměstnání – ženy

41. Ženy jsou obecně více zastoupeny v evidenci úřadů práce a také jejich ekonomická aktivita je nižší a to zejména ve věkových kategoriích do 34 let. Ženy jsou v tomto věku často mimo pracovní aktivitu z důvodu péče o děti. V případě, že ztratí práci, těžko nalézají nové uplatnění, protože možnosti pracovního uplatnění jsou z důvodu péče o děti limitovány např. nemožností přijetí práce na směny, dojíždění do zaměstnání nebo kvůli možným výpadkům v práci, např. v případě ošetřování člena rodiny. Ženy jsou více postiženy dlouhodobou nezaměstnaností než muži

42. Míra nezaměstnanosti žen je vyšší než u mužů ve všech věkových kategoriích do 54 let. Ve věku nad 55 let je již vzhledem k dřívějšímu odchodu žen do důchodu nižší než u mužů. Nadprůměrná míra nezaměstnanosti žen ve věkové kategorii 50 – 54 let souvisí zejména se ztrátou zaměstnání v předdůchodovém věku, kdy ještě v tomto věku nemají nárok na starobní důchod, ale většina zaměstnavatelů již o ně nemá zájem z důvodů nízké přizpůsobivosti změnám na trhu práce.

43. Ženy jsou podstatně více zastoupeny v evidenci než muži v kategorii úplné střední všeobecné vzdělání (gymnázium), střední odborné školy s maturitou a vyšší odborné vzdělání, jejich podíl v těchto vzdělanostních kategoriích přesahuje 60 %. Nejnižší podíl žen je mezi nezaměstnanými uchazeči s vysokoškolským vzděláním.

44. Viz též bod 6.7. Zprávy

Struktura uchazečů o zaměstnání – zdravotně postižení

45. Viz bod 6.5. Zprávy

Doporučení č. 34:

Výbor vyzývá smluvní stranu pravidelně přehodnocovat úroveň minimálních mezd, aby tak zajistila slušnou životní úroveň všem pracujícím a jejich rodinám.

46. Ve veřejných službách a správě se zákonem o platu (č. 143/1992 Sb.)²⁰⁰ a prováděcími nařízeními vlády k těmto zákonům stanoví kogentní úprava poskytování platu, přesný výčet složek platu, jejich výše a podmínky pro jejich poskytování. Poměrně přesným způsobem určení platu jsou také vytvořeny předpoklady pro zajištění rovnosti mezi muži a ženami.

47. V podnikatelské sféře se zákonem o mzdě (č. 1/1992 Sb.)²⁰¹ a prováděcími nařízeními stanoví základní ochrana proti poskytování mezd nepřiměřeně nízkých formou minimální mzdy a minimálních mzdových tarifů, základní mzdová kompenzace práce v některých obtížných pracovních podmínkách (přesčas, práce ve svátek, v noci, ve ztíženém pracovním prostředí), opatření proti diskriminaci ve mzdách (zásada stejné odměny za stejnou práci a práci stejné hodnoty), ochrana v procesu poskytování mezd (splatnost a výplata mzdy, provádění srážek) a základní pravidla sjednávání a stanovování mezd.

Tabulka 34a. Průměrné hrubé měsíční mzdy v národním hospodářství podle odvětví (v Kč)

	2000	2004	2005
Celkem	13 614	18 041	19 024
A. Zemědělství, myslivost, lesnictví	10 284	13 146	13 878
B. Rybolov a chov ryb	11 908	15 368	15 986
Průmysl celkem (C až E)	13 589	17 502	18 326
C. Těžba nerostných surovin	16 603	21 152	22 484
D. Zpracovatelský průmysl	13 188	17 035	17 825
E. Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	17 163	22 628	24 186
F. Stavebnictví	13 531	18 071	18 963
G. Obchod; opravy mot. vozidel a výr. pro os. potřebu	14 171	18 346	19 040
H. Ubytování a stravování	10 425	12 998	13 393
I. Doprava, skladování a spoje	14 842	19 418	20 579
J. Finanční zprostředkování	25 630	35 426	37 406
K. Činnosti v obl. Nemovitostí a pronájmu; podnikatelské čin.	14 950	19 581	21 147
L. Veřejná správa a obrana; povinné soc. zabezpečení	15 064	20 490	22 307
M. Vzdělávání	11 283	16 415	17 184
N. Zdravotní a sociální péče; veterinární činnosti	11 747	16 753	17 529
O. Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	11 440	14 738	15 622

Pozn.: rok 2005 - předběžné údaje

Zdroj: Statistické ročenky ČR

Minimální mzda

48. Zákoník práce, zákon o mzdě a zákon o platu stanoví, že mzda (plat) nesmí být nižší než minimální mzda. Tato úprava platí shodně nejen pro všechny zaměstnavatele v podnikatelské sféře, ale i ve sféře veřejných služeb a správě. Výši minimální mzdy a

²⁰⁰ zákon č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů

²⁰¹ zákon č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku

podmínky pro určení minimální mzdy stanovuje pravidelně vláda svým nařízením. Od 1. ledna 2001 byla novelizována příslušná ustanovení zákoníku práce, podle které je vláda zmocněna ke stanovení výše minimální mzdy zpravidla od počátku kalendářního roku s přihlédnutím k indexu spotřebitelských cen. Podle nového zákoníku práce, který nabyl účinnosti 1. ledna 2007, může být minimální mzda pravidelně valorizována nejen s přihlédnutím k vývoji spotřebitelských cen, ale i mezd.

49. Počet zaměstnanců odměňovaných minimální mzdou není v České republice veliký. Jedná se především o osoby s nízkou kvalifikací vykonávající jednoduché práce. Podle kvalifikovaného odhadu ministerstva práce se týká odměňování minimální mzdou cca 2 % zaměstnanců.

50. Vývoj minimální mzdy, životního minima a jejich vzájemný vztah je zachycen v následující tabulce. Z uvedených údajů je zřejmé, že došlo k posílení úrovně minimální mzdy ve vztahu k životnímu minimu. Čistá minimální mzda byla v roce 2000 shodná s úrovní životního minima samostatně žijící dospělé osoby. Pravidelné zvyšování minimální mzdy přispělo k tomu, že čistá minimální mzda v roce 2006 převyšuje životní minimum samostatně žijící dospělé osoby o cca 52 %.²⁰²

51. Pro zaměstnance ve věku 18 až 21 let, kteří jsou ve svém prvním pracovním poměru nebo obdobném pracovním vztahu, a to po dobu 6 měsíců ode dne vzniku tohoto pracovního poměru nebo obdobného pracovního vztahu, činí minimální mzda 90 %, pro mladistvé zaměstnance 80 %, pro zaměstnance, kteří jsou poživateli částečného invalidního důchodu, činí minimální mzda 75 %, pro zaměstnance, kteří jsou poživateli plného invalidního důchodu, nebo mladistvé zaměstnance, kteří jsou plně invalidní a nepobírají plný invalidní důchod, činí 50 % minimální mzdy. V jednotlivých kolektivních smlouvách lze dohodnout minimální mzdu vyšší a zpravidla je toho možnost využívána“.

Tabulka 34b. Vývoj minimální mzdy a životního minima (v Kč)

K 31.prosinci	Výše hrubé měsíční minimální mzdy	Výše čisté měsíční minimální mzdy	Životní minimum samostatně žijící osoby	Podíl ČMM a ŽMj v %
2000	4 500	3 772	3 770	100,1
2001	5 000	4 180	4 100	102,0
2002	5 700	4 702	4 100	114,7
2003	6 200	5 080	4 100	123,9
2004	6 700	5 457	4 100	133,1
2005	7 185	5 806	4 300	135,0
2006	7 955	6 720	4 420	152,0

Pozn.: ŽMj – životní minimum samostatně žijící dospělé osoby ČMM – čistá minimální mzda, její výpočet proveden pro zaměstnance bez dětí a další vyživované osoby v podmínkách zdanění jednotlivých let.

²⁰² Od 1. července 2006 (poslední úprava) činí výše minimální mzdy 7 955 Kč pro zaměstnance odměňovaného měsíční mzdou nebo 48,10 Kč za každou hodinu odpracovanou zaměstnancem v rámci stanovené týdenní pracovní doby

Doporučení 35:

Výbor vyzývá smluvní stranu ke zvýšení úsilí při řešení nerovností mezi muži a ženami a k přijetí účinných legislativních či jiných opatření k zajištění plné a rovnoprávné účasti žen na pracovním trhu, zejména pak, co se týče zajištění stejné mzdy za stejnou práci.

52. Informace o přijatých legislativních opatřeních jsou uvedeny v bodu 6.1., přijatá nelegislativní opatření v bodě 3.2.

53. Pro zvýšení účinnosti kontrol prováděných úřady práce v oblasti diskriminace v odměňování (viz též bod 6.1.1) zpracovalo v roce 2002 Ministerstvo práce Metodiku kontrol mzdových relací odměňování mužů a žen a Metodiku kontrol dodržování rovných příležitostí. Obě metodiky tvoří metodický pokyn č. 9/2002 pro úřady práce s účinností od 1. ledna 2003. Ten stanovil způsob, jakým mají úřady práce provádět kontroly zaměstnavatelů, z jakých pracovních předpisů vycházet a jak metodicky při kontrole postupovat. K tomu byla vytvořena velmi podrobná metoda při stanovení hodnoty prací a metodický návod ke kontrole dodržování rovných příležitostí žen a mužů, ať už jde o rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o pracovní podmínky, nebo o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání. Výsledky kontrol jsou statisticky 4x ročně zpracovávány a zveřejňovány.

54. V roce 2002 byly publikována závěrečná zpráva projektu výzkumu a vývoje „Analýza rozdílů ve výši pracovních příjmů mužů a žen a návržení modelového postupu zjišťování podílu diskriminace“.²⁰³ Projekt, který zadal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí prokázal rozdíl v odměňování v neprospěch žen, nebylo ale možno stanovit podíl diskriminace. Z tohoto důvodu byl následně proveden projekt výzkumu a vývoje Vytvoření informační základny pro analýzu faktorů ovlivňujících rozdíly v úrovni pracovních příjmů (mezd) mužů a žen a pro modelování (prognózování) těchto rozdílů.

55. V rámci projektů spolufinancovaných Evropským sociálním fondem EU a státním rozpočtem ČR jsou počínaje rokem 2005 nevládními neziskovými organizacemi realizovány výzkumy, které se vztahují k postavení žen a mužů na trhu práce v ČR, konkrétně srovnání příjmů žen a mužů a konceptů, jež ovlivňují nerovnosti v příjmech za stejnou práci a/nebo práci stejné hodnoty, a mapování postojů zaměstnavatelů na území ČR k politice rovných příležitostí a diverzity uvnitř firem. Tyto výzkumy jsou dále využívány k práci se zaměstnavateli, analýzám a poradenství zaměstnavatelům v ČR.

56. V rámci dalších projektů jsou realizovány vzdělávací, konzultační, poradenské, výzkumné a další aktivity zaměřené na vyrovnávání příležitostí osob znevýhodněných na trhu práce, tj. Romů, žen, nezaměstnaných, hendikepovaných a osob trpících násobnou diskriminací.

57. Od roku 2004 je například neziskovou organizací Gender Studies, o.p.s. realizována Soutěž o nejlepší firmu s rovnými příležitostmi pro ženy a muže v České republice. Tato soutěž je v první řadě aktivitou zajišťující informovanost a zvyšující povědomí jak zaměstnanců, tak zaměstnavatelů o rovných příležitostech, programech sladování osobního a pracovního života, legislativních principech nediskriminace včetně principu stejné odměny za stejnou práci a/nebo práci stejné hodnoty.

58. V rámci projektů realizovaných za podpory programu EU EQUAL²⁰⁴ jsou od roku 2005 nevládními neziskovými organizacemi realizovány výzkumy, jež se zaměřují na

²⁰³ http://www.rilsa.cz/Fischlova_differences-eng.pdf

²⁰⁴ Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

srovnání příjmů žen a mužů a konceptů, jež ovlivňují nerovnosti v příjmech za stejnou práci a/nebo práci stejné hodnoty, a mapování postojů zaměstnavatelů politice rovných příležitostí. Tyto výzkumy jsou dále využívány k práci se zaměstnavateli, analýzám a poradenství zaměstnavatelům v ČR. V rámci dalších projektů jsou realizovány vzdělávací, konzultační, poradenské, výzkumné a další aktivity zaměřené na vyrovnávání příležitostí osob znevýhodněných na trhu práce, tj. Romů, žen, nezaměstnaných, hendikepovaných a osob trpících násobnou diskriminací.

Tabulka č. 35.a.: Průměrná měsíční hrubá mzda zaměstnanců (v Kč)

Rok	Zaměstnanci celkem	Muži	Ženy	Míra shody
2004	20 545	23 044	17 256	74,9
2005	21 674	24 271	18 221	75,1

Pozn.: Míra shody je vyjádřena poměrem mzdy žen ke mzdě mužů v procentech.

Zdroj: ČSÚ, šetření mezd zaměstnanců

Tabulka č. 35.b.: Podíl průměrné mzdy žen na průměrné mzdě mužů podle vzdělání a věku (v%)

		2004	2005
Vzdělání	základní a nedokončené	74,7	74,8
	Střední bez maturity	72,1	72,8
	Střední s maturitou	77,3	77,6
	vyšší odborné a bakalářské	70,9	73,0
	Vysokoškolské	67,3	68,4
Věk	do 19 let	85,3	86,7
	20 – 24 let	89,7	90,1
	25 – 29 let	87,0	88,2
	30 – 34 let	70,4	71,1
	35 – 39 let	66,3	67,3
	40 – 44 let	70,3	69,4
	45 – 49 let	72,6	71,9
	50 – 54 let	73,8	74,1
	55 – 59 let	83,4	82,9
	60 – 64 let	76,4	77,1
	65 a více let	67,2	65,2

Zdroj: ČSÚ, šetření mezd zaměstnanců

Doporučení č. 36:

Výbor vyzývá smluvní stranu, aby přijala zvláštní zákonná opatření týkající se domácího násilí.

Legislativní změny

59. Novelizace²⁰⁵ trestního zákona (č. 140/1961 Sb.)²⁰⁶ zavedla s účinností od 1. června 2004 novou skutkovou podstatu trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě (§ 215a). Tato skutková podstata dopadá na případy domácího násilí obecně, tedy nejen vůči ženám. Oběť může být jakákoli osoba blízká nebo jiná, která žije s pachatelem ve společně obývaném bytě nebo domě.

60. Zákon kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím (č. 135/2006 Sb.)²⁰⁷, zavádí s účinností od 1. ledna 2007 tzv. institut vykázání ze společného obydlí a zákaz vstupu do něj pro osobu podezřelou z útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti.

61. Tento zákon rozšiřuje oprávnění policie rozhodnout o vykázání násilné osoby ze společného obydlí, která se dopouští jednání vykazujícího znaky domácího násilí. Ze společného obydlí může být vykázán ten, u něhož lze důvodně předpokládat, že se dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti vůči osobě, s níž společně obydlí sdílí. Rozhodnutí o vykázání je vydáváno ve správním řízení. Jeho délka je zákonem stanovena na 10 dnů, přičemž tato lhůta nemůže být zkrácena.²⁰⁸ Institut vykázání jako opatření přijímané policejním orgánem na místě samém je preventivní reakce na nebezpečné chování násilné osoby. Vykázat lze na dobu deseti dnů, ve kterých by si ohrožená osoba na základě pomoci poskytnuté intervenčním centrem ujasnila další možné postupy v dané věci. Rozhodnutí o vykázání je rozhodnutím ve správním řízení a jako takové je přezkoumatelné (řádné a mimořádné opravné prostředky).

62. Zákon přináší další možnost pro ohroženou osobu, a to podat v civilním řízení u soudu návrh na vydání předběžného opatření, kterým soud násilné osobě uloží, aby opustila společné obydlí nebo aby do něj nevstupovala a aby se zdržel setkávání a navazování kontaktů s ohroženou osobou. Takové rozhodnutí soudu je vydáváno na dobu jednoho měsíce s tím, že může být opakovaně prodlouženo až na celkovou dobu jednoho roku.

63. Zákon zároveň počítá se zřízením tzv. intervenčních center, která poskytnou oběti potřebné služby. Intervenční centrum též plní koordinační úlohu mezi orgány sociálně-právní ochrany, obcemi, orgány Policie ČR a obecní policie, nestátními a charitativními organizacemi.

64. Positivním dílčím krokem v oblasti monitoringu a následného řešení problematiky domácího násilí je zavedení nové samostatné evidence počtu a kategorií přestupků v této oblasti, které budou využity pro zpracování analýzy.

---

²⁰⁵ zákon č. 91/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

²⁰⁶ zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

²⁰⁷ zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím

²⁰⁸ Násilná osoba je oprávněna si ze společného obydlí s sebou vzít osobní věci, cennosti a dokumenty. Policie násilnou osobu poučí o možnostech ubytování v daném místě a umožní jí si zatelefonovat za účelem zajištění si ubytování. Ve lhůtě tří dnů od vydání rozhodnutí o vykázání je policie povinna provést kontrolu ve společném obydlí za účelem zjištění, zda násilná osoba dodržuje rozhodnutí o vykázání.

Vzdělávání příslušníků Policie ČR

65. Projekt Ministerstva vnitra „Modelový mezioborový projekt k vytvoření právního rámce a metodických postupů pro zavedení interdisciplinárních týmů, spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí“²⁰⁹ (podrobnosti viz Třetí periodická zpráva o plnění závazků vyplývajících z Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW/C/CZE/3) čl. 6), obsahuje též plán vzdělávání pro policisty, kteří přicházejí do kontaktu s oběťmi domácího násilí. Ve spolupráci s nevládními neziskovými organizacemi byly uspořádány semináře: „Ochrana před domácím násilím – lektor“²¹⁰ a „Řešení domácího násilí“²¹¹.

---

²⁰⁹ usnesením vlády ČR ze dne 25. srpna 2004 č. 794

²¹⁰ Třídenní seminář pro učitele středních policejních škol a instruktory školních policejních středisek (cca 50 pedagogů - pro implementaci problematiky domácího násilí a nových institutů s ní spojených do výuky základní odborné přípravy, popř. specializačních kurzů).

²¹¹ Dvoudenní seminář pro řešení rizika hrozby v terénu (240 policistů okresních ředitelství + 80 policistů Služby kriminální policie a vyšetřování (SKPV PČR)) .

Doporučení č. 37:

Výbor vyzývá smluvní stranu, aby přijala účinná opatření proti obchodování se ženami, jakož i proti sexuálnímu zneužívání dětí.

66. Informace o naplňování tohoto doporučení ve sledovaném období jsou také uvedeny v Třetí periodické zprávě o plnění závazků vyplývajících z Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW/C/CZE/3) čl. 6 a ve druhé Periodické zprávě o plnění závazků vyplývajících z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech čl. 8.

67. Základním koncepčním materiálem pro boj proti obchodování s lidmi v České republice je dokument nazvaný „Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období 2005 – 2007)“ (dále jen „Strategie“)²¹². a navazuje na předchozí koncepční materiál „Národní strategii boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice“, která sumarizovala aktivity v této oblasti v období let 2003 – 2005. Tento nový koncepční materiál se zaměřuje i na další formy obchodování s lidmi.

Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi

68. Od roku 2003 v České republice probíhá projekt „Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi“. Za tři roky kdy Program probíhá do něj bylo zařazeno padesát jedna obětí (stav k 15. březnu 2007).²¹³

Tabulka č. 37a. Seznam jednotlivých projektů spolu s rozdělením finančních prostředků

období	Příjemce	obec	název dotačního titulu	přiznáno	čerp./vrác.	spotřeba	název projektu
2005	Rozkoš bez rizika	Praha	Obchodování s lidmi	986 000	986 000	986 000	Podivná samozřejmost
2006	Arcidiecézní charita Praha	Praha	Obchodování s lidmi	1 721 000		0	Pomoc a podpora obětem obchodování s lidmi a jejich dětem
2005	Arcidiecézní charita Praha	Praha	Obchodování s lidmi	1 400 000	1 400 000	1 400 000	Pomoc a podpora obětem obchodování s lidmi a jejich dětem
2005	La Strada Česká republika, o.p.s	Praha	Obchodování s lidmi	756 000	756 000	756 000	Sociální pomoc obchodovaným osobám
2004	La Strada Česká republika,	Praha	Obchodování s lidmi	883 000	14 336	14 336	Sociální pomoc obchodovaným osobám

²¹² Strategie byla schválena usnesením vlády č. 957 ze dne 22. července 2005.

²¹³ Pro účely koordinace podpory a ochrany obětí byla zřízena v roce 2005 na Ministerstvu vnitra interdisciplinární skupina, ve které jsou zastoupeny všechny zúčastněné resorty a spolupracující nevládní a mezivládní organizace. Úkolem této interdisciplinární skupiny je řešení otázek souvisejících s touto problematikou ze strany orgánů činných v trestním řízení, analyzuje získané poznatky a zkušenosti a navrhuje další opatření.

	o.p.s						
2004	Rozkoš bez rizika	Praha	Obchodování s lidmi	875 000	875 000	875 000	Pomoc a podpora obětem obchodování s lidmi a jejich dětem
2004	Sdružení Česká katolická charita	Praha	Obchodování s lidmi	1 820 000	1 812 902	1 812 902	Pomoc a podpora obětem obchodování s lidmi a jejich dětem

Komerční sexuální zneužívání dětí

69. „Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí“ (dále jen „Plán“) který je vyhlášen na dva roky je klíčovým dokumentem v boji proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí. Materiál vždy popisuje aktuální situaci, vyhodnocuje plnění uložených úkolů a ukládá nové na další období.²¹⁴

70. Popis situace v oblasti sexuálního zneužívání dětí vychází především ze statistik a kvalitativních analýz Policie České republiky. Mravnostní kriminalita tvoří pouze relativně malou část celkové kriminality (přibližně 0,5%), avšak vyznačuje se některými charakteristickými specifiky. V policejních statistikách se dlouhodobě (vyjma roku 1998) mravnostní kriminalita pohybuje kolem 2 000 zjištěných trestných činů za rok a objasněnost této trestné činnosti obvykle okolo 85 %.

71. Z tohoto důvodu nelze kriminální statistiky zjištěných trestných činů považovat za data, na jejichž základě by bylo možné objektivně popsat kvantitativní vývoj této kriminality. Tato data vypovídají spíše o tom, jak se v daném období daří Policii ČR tuto trestnou činnost odhalovat a vyšetřovat.

Tabulka č. 37b. Vybraná trestná činnost páchaná na osobách mladších 18-ti let (počty zjištěných trestných činů)

Název (přísl. ustanovení trestního zákona)	2001	2002	2003	2004	2005
Komerční forma sexuálního zneužívání v závislosti (§§ 242/2,243)	0	1	1	2	1
Komerční forma sexuálního zneužívání ostatní (§ 242/1,3,4)	2	7	4	12	8
Kuplířství (§204)	0	0	15	10	19
Obchodování s lidmi (§ 232a)	5	2	1	1	4
Svádění k pohlavnímu styku	-	-	-	30	35
Šíření dětské pornografie (§ 205/a)	-	-	16	26	28
Znásilnění (§ 241)	156	201	165	184	153
Pohlavní zneužívání v závislosti (§§ 242/2,243)	96	111	110	109	101
Pohlavní zneužívání ostatní (§ 242)	798	886	771	681	760

Tabulka č. 37c. Počty zjištěných dětských obětí vybraných trestných činů mravnostní kriminality

²¹⁴ Ve sledovaném období byly schváleny plány tři: na období 2006 - 2008 (usnesení vlády ČR ze dne 16. srpna 2006 č. 949), na období 2004 - 2006 a na období 2002 - 2004.

Název	2001		2002		2003		2004		2005	
	0-15	0-18	0-15	0-18	0-15	0-18	0-15	0-18	0-15	0-18
Znásilnění	63	156	105	201	69	165	84	184	68	153
Pohlavní zneužívání v závislosti	83	96	95	111	91	110	94	109	81	101
Pohlavní zneužívání ostatní	773	798	875	886	749	771	653	681	735	760
Komerční forma pohl. zneužívání v závislosti	0	0	1	1	1	1	1	2	0	1
Komerční forma pohl. zneužívání ostatní	2	2	7	7	4	4	8	12	7	8
Kuplířství	0	0	0	0	5	15	2	10	7	19
Obchodování s lidmi	1	5	0	2	0	1	0	1	2	4

72. Z uvedených kriminálních statistik je patrný nárůst odhalených případů sexuálního zneužívání dětí. To však neznamená, že by docházelo k objektivnímu nárůstu a tedy zhoršení situace. Dochází spíše k postupnému zvyšování úspěšnosti zavedených opatření, která vedou k efektivnějšímu odhalování případů. Značný podíl na nárůstu má také od 1. ledna 2004 účinné ustanovení § 217a trestního zákona (svádění k pohlavnímu styku), které nově postihlo ty, kteří vyhledávají placené sexuální služby dětí ve věku 15 – 18 let.

Doporučení č. 38:

Výbor vyzývá smluvní stranu, aby přijala účinná opatření k řešení problému:

a) nedostatku bytů přijetím programů bydlení, zejména pro znevýhodněné a opomíjené skupiny.

Programy na zajištění přístupu ke kvalitnímu a cenově dostupnému bydlení pro osoby znevýhodněné a ohrožené sociálním vyloučením

73. Stát podporuje bydlení formou více než 30 programů ze státního rozpočtu a z rozpočtu Státního fondu rozvoje bydlení v celkovém objemu cca 25 mld. Kč ročně (tj. cca 2,5% celého státního rozpočtu). Další forma státní podpory spočívá v nejrůznějších daňových úlevách v objemu dalších několika mld. Kč ročně²¹⁵. Některé státní podpůrné programy jsou zacíleny na domácnosti s nízkými příjmy, na osoby znevýhodněné v přístupu k bydlení; jiné jsou určeny mladým domácnostem do 36 let.

74. Podpora výstavby nájemních bytů pro osoby znevýhodněné z důvodů nízkých příjmů a pro osoby ohrožené sociálním vyloučením jsou financovány ze státního rozpočtu a z rozpočtu Státního fondu rozvoje bydlení:

75. Pro zlepšení přístupu ke kvalitnímu a cenově dostupnému bydlení pro osoby znevýhodněné a ohrožené sociálním vyloučením probíhá výstavba tzv. podporovaných bytů.

76. V rámci Programu na výstavbu podporovaných bytů mohou obce provádět výstavbu tří typů bytů: chráněné byty pro osoby se zdravotním postižením a osoby se sníženou soběstačností, byty na půli cesty (pro osoby a domácnosti se sociálními handicap, které žijí konfliktním způsobem života nebo v rizikovém prostředí) a tzv. vstupní byty (pro osoby, které v důsledku nepříznivých životních okolností nemají přístup k bydlení a to ani při využití všech stávajících nástrojů sociální a bytové politiky).

Tabulka č. 38a: Podpora výstavby podporovaných bytů“ v letech 2003 – 2006, dotace v mil. Kč

rok	dotační titul	počet zahájených bytů v daném roce ^[1]	celkové finanční prostředky na zahájené byty v mil. Kč ^[2]	finanční prostředky uvolněné v daném roce v mil. Kč ^[3]	
2003	Podporované byty	celkem	487	372,395	183,075
		Chráněné byty	447	350,615	178,095
		Byty na půl cesty	36	21,030	3,980
		Vstupní byty	4	0,750	1,000
2004	Podporované byty	celkem	813	607,800	199,968
		Chráněné byty	787	601,300	194,658
		Byty na půl cesty	0	0	0
		Vstupní byty	26	6,500	5,310
2005	Podporované byty	celkem	577	397,895	177,003
		Chráněné byty	561	381,095	173,353
		Byty na půl cesty	8	4,800	2,400
		Vstupní byty	8	2,00	1,250
2006	Podporované byty	celkem	794	575,350	271,796
		Chráněné byty	766	568,210	266,951
		Byty na půl cesty	25	6,390	4,095

²¹⁵ Jedná se o daňová osvobození v oblasti daně z příjmů, daně z nemovitostí apod.

	cesty			
	Vstupní byty	3	0,750	0,750

^[1] Počet bytů, jejichž výstavba byla zahájena v daném roce

^[2] Celková výše dotace na byty zahájené v daném roce, která je uvedena v Rozhodnutí o účasti státního rozpočtu na financování akce

^[3] Částky skutečně v daném roce uvolněné na akce zahajované, rozestavěné a dokončované

77. Pro zlepšení dostupnosti bydlení pro obyvatele s nižšími příjmy je určen Program podpory výstavby nájemních bytů a technické infrastruktury, jehož cílem je podpora výstavby nájemních bytů ve vlastnictví obcí určených pro příjmově vymezené osoby.

78. Za obdobných podmínek jsou od roku 2003 poskytovány státní dotace na výstavbu nájemních bytů pro osoby s nízkými příjmy Státním fondem rozvoje bydlení, a to podle nařízení vlády č. 146/2003 Sb. Toto nařízení vlády stanovuje, kromě jiného, podmínku, že v případě výstavby deseti a více nájemních bytů postavených s dotací podle tohoto nařízení musí být nejméně 10 % bytů tzv. upravitelnými byty – což jsou byty, které bez dalších stavebních úprav mohou sloužit osobám s omezenou schopností pohybu a orientace.

Tabulka č. 38b: „Podpora výstavby nájemních bytů“ pro osoby s nízkými příjmy v letech 2003 – 2005, částky uváděné v mil. Kč

rok	počet zahájených bytů v daném roce ^[1]	celkové finanční prostředky na zahájené byty v mil. Kč ^[2]	finanční prostředky uvolněné v daném roce v mil. Kč ^[3]
2003	1683	1031,000	nelze oddělit od původního programu
2004	813	467,266	189,864 + původní program
2005	371	186,810	350,247

^[1] Počet bytů, jejichž výstavba byla zahájena v daném roce

^[2] Celková výše dotace na byty zahájené v daném roce, která je uvedena v Rozhodnutí o účasti státního rozpočtu na financování akce

^[3] Částky skutečně v daném roce uvolněné na akce zahajované, rozestavěné a dokončované

79. Poskytovateli finančních prostředků na zřizování azylových domů jsou ministerstvo práce, kraje a obce (již ne okresní úřady, které v rámci reformy veřejné správy zanikly). Lze konstatovat, že z obecného hlediska je počet azylových domů dostatečný, mezi jednotlivými regiony však mohou přetrvávat rozdíly v dostupnosti těchto služeb. V současné době se provádí analýzy vytiženosti azylových domů. Ministerstvo práce dále vytvořilo integrovaný portál s databází poskytovatelů sociálních služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením z „marginalizovaných“ skupin obyvatelstva, kde mohou příslušní odborní pracovníci a uživatelé nalézt informaci o službě, kapacitě aj. azylových domů.

Tabulka č. 38c: Počty zařízení

Rok	Azylové domy	Domy "na půl cesty"	Noclehárny	Zařízení pro denní pobyt osob bez přístřeší	Celkem
2000	X	x	x	x	60
2001	X	x	x	x	62
2002	62	2	2	5	71
2003	63	8	4	6	81
2004	69	13	8	8	98
2005	77	16	9	6	108

zdroj: Ministerstvo práce (stat. výkaz V1-01)

Tabulka č. 38d: Vytíženost zařízení

Rok	Kapacita	Průměrný počet klientů	Průměrná vytíženost
2000	1872	1558	83,2%
2001	2047	1807	88,3%
2002	2424	2028	83,7%
2003	2598	2223	85,6%
2004	2843	2369	83,3%
2005	3399	3051	89,8%

zdroj: Ministerstvo práce (stat. výkaz V1-01)

80. Další opatření jsou zaměřena na podporu zvýšení dostupnosti bydlení pro mladé lidi, kteří též mohou patřit ke skupinám se ztíženým přístupem k bydlení viz bod 11.2.2.1.

81. Podpora hypotečního úvěrování pro mladé lidi do 36 let,²¹⁶ je zaměřena na koupi vlastního bydlení, tj. bytu nebo rodinného domu, který bude sloužit k trvalému bydlení příjemce dotace. Poskytování nízkoúročných úvěrů mladým lidem do 36 let na novou bytovou výstavbu zvyšuje dostupnost nového vlastního bydlení mladým lidem, kteří své bydlení nemají.²¹⁷ V případě narození dítěte v době po uzavření úvěrové smlouvy nesplacená může být část jistiny úvěru snížena o 30 tis. Kč za každé narozené nebo osvojené dítě.

82. Poskytování nízkoúročných úvěrů mladým lidem do 36 let na modernizaci bytu podle nařízení vlády č. 28/2006 Sb. je zaměřeno zvýšení kvality vlastního nebo družstevního bydlení. Tyto kroky jsou zdůvodněny tím, že mladí lidé jsou znevýhodněni při zajišťování vhodného bydlení souběhem počátku pracovní kariéry a zakládání rodiny.

Podpurná opatření zaměřených nejen na zvýšení nabídky bydlení

83. Většina podpurných opatření zaměřených na výstavbu, koupi, opravy a modernizaci bytového fondu je financována z rozpočtu Státního fondu rozvoje bydlení (dále jen „Fond“), který byl zřízen zákonem o Státním fondu rozvoje bydlení (č. 211/2000 Sb.)²¹⁸, a na něj navazující nařízení vlády, která upravují podmínky poskytování jednotlivých druhů podpor, z jehož rozpočtu je mnoho opatření financováno. Úkolem Fondu je vytvářet, akumulovat a rozšiřovat finanční prostředky určené na podporu investic do bydlení a používat je na podporu výstavby a oprav.²¹⁹ Státní fond rozvoje bydlení je samostatnou právnickou osobou. Majetek Fondu je součástí majetku státu.

84. Ve sledovaném období byla přijata celá řada opatření zaměřených nejen na zvýšení nabídky bydlení včetně dostupného finančního nájemního bydlení, ale i na péči o existující bytový fond (podpora oprav, modernizací) a na zkvalitnění prostředí panelových sídlišť.

²¹⁶ nařízení vlády č. 249/2002 Sb.

²¹⁷ nařízení vlády č. 97/2002 Sb. a nařízení vlády č. 616/2004 Sb.

²¹⁸ zákon č. 211/2000 Sb., o Státním fondu rozvoje bydlení a o změně zákona č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

²¹⁹ Konkrétně na podporu výstavby bytů, z toho především bytů nájemních, na podporu oprav bytového fondu, z toho především na podporu oprav domů vystavěných panelovou technologií, na podporu výstavby technické infrastruktury v obcích, tedy na zainvestování pozemků vhodných pro budoucí bytovou výstavbu.

85. Jako další podpůrná opatření lze uvést zákon o daních z příjmů (č. 586/1992 Sb.)²²⁰, umožňuje získat daňovou úlevu v souvislosti se splácením úvěru na bydlení a zákon o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření (č. 96/1993 Sb.)²²¹ který upravuje stavební spoření. Stavební spoření je účelové spoření v rámci kterého účastník stavebního spoření získá možnost poskytnutí úvěru ze stavebního spoření za účelem financování bytových potřeb a státní podporu k tomuto spoření.

86. V roce 2005 byla schválena nová „Koncepce bytové politiky“, jejíž hlavním cílem jsou jak ekonomické, tak sociální aspekty bydlení, důraz je kladen na zvýšení co nejširší dostupnosti kvalitního bydlení pro obyvatelstvo. Koncepce bytové politiky byla schválena vládou v březnu 2005²²² jako střednědobý politický dokument strategického charakteru, obsahující i krátkodobý program pro roky 2005-2006.

87. Od roku 2006 probíhá podpora výstavby družstevních bytů, zaměřená především na domácnosti se středními příjmy, které se mohou částečně finančně podílet na pořízení svého bydlení.

88. V roce 2006 vláda schválila nové opatření,²²³ na základě něhož bude možno poskytovat dotace na výstavbu nájemních bytů pro domácnosti s vymezenými příjmy i fyzickým a právnickým osobám, které budou mít zájem podílet se na zajištění bydlení pro tyto vrstvy obyvatelstva; poskytování podpory je podmíněno schválením Evropské komise z hlediska ustanovení komunitárního práva o veřejné podpoře.²²⁴

89. S cílem připravit nový účinný nástroj řešení bydlení osob ohrožených sociálním vyloučením byla v roce 2006 zahájena pracovní spolupráce Ministerstva pro místní rozvoj a Ministerstva práce a sociálních věcí s cílem prověřit možnost využití Rozhodnutí Evropské komise o použití čl. 86 odst. 2 Smlouvy o ES na státní podporu ve formě vyrovnávací platby za závazek veřejné služby poskytované určitým podnikům pověřeným poskytováním sociálních služeb obecného hospodářského zájmu. Mezi tyto služby jsou zařazeny i služby „sociálního bydlení“. Uvedený předpis Evropské komise umožňuje - za přesně stanovených podmínek - aby tento finanční příspěvek charakteru kompenzační „vyrovnávací platby“ mohl být prohlášen za slučitelnou veřejnou podporu podle komunitárního práva. Cílem této spolupráce je připravit během roku 2006 nástroj státní podpory bez rizika konfliktu s poskytováním protiprávní veřejné podpory.

90. Pro období 2007 až 2013 je, v rámci Integrovaného operačního programu, připraven systém využití finančních prostředků z Evropského fondu pro regionální rozvoj pro účely regenerace problémových sídlišť. Prostředky z tohoto fondu budou využity na regenerace panelových sídlišť a domů s cílem zachování sociálně diferencované skladby obyvatelstva v těchto lokalitách, což zabrání sociálnímu vyloučení znevýhodněných skupin obyvatelstva.

---

²²⁰ zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů

²²¹ zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

²²² Usnesení vlády ČR ze dne 16. března 2005 č. 292. Koncepce si klade za cíl zejména dokončit deregulaci nájemného a narovnání vztahů mezi nájemci a pronajímateli, zaměřuje se na ty osoby a rodiny, které nejsou s to hradit výdaje spojené s přiměřeným bydlením nebo si vůbec jakékoli bydlení vlastními silami na trhu zajistit.

²²³ Od roku 2006 se poskytují dotace na výstavbu nájemních bytů pro osoby s nízkými příjmy pouze z prostředků Státního fondu rozvoje bydlení podle nařízení vlády č. 146/2003 Sb.

²²⁴ O dotaci na výstavbu dostupných nájemních bytů bude moci požádat jakákoli fyzická nebo právnická osoba, která se zaváže nakládat s nájemními byty, postavenými s dotací podle nařízení vlády, po dobu 10, resp. 20 let stanoveným způsobem. Dotace bude poskytována nejen na zcela novou výstavbu, ale i na změnu existujících staveb

Ze státního rozpočtu jsou poskytovány dotace obcím na regeneraci panelových sídlišť s cílem prevence vzniku sociálně vyloučených komunit. Prostředky na opravy panelových bytových domů a opravy havarijních stavů jsou financovány i z národních programů z prostředků Státního fondu rozvoje bydlení, připravuje se rozšíření poskytování podpory i na domy, které nejsou postavené panelovou technologií.

Tabulka č. 38e Podpora bydlení ze státního rozpočtu (v mld. Kč)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Celkem	16,788	18,591	22,091	24,288	24,198	25,047
HDP	2189,2	2352,2	2464,4	2577,1	2781,1	2978,2
Podíl na HDP (%)	0,8	0,8	0,9	1,0	0,9	0,9
Výdaje SR	632,268	693,920	750,683	808,718	862,891	922,900
Podíl na výdajích státního rozpočtu (%)	2,66	2,68	2,94	3,00	2,80	2,71

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj

91. Zákon o hospodaření energií (č. 406/2000 Sb.)²²⁵ a vyhláška kterou se stanoví podrobnosti účinnosti užití energie při spotřebě tepla v budovách (č. 299/2001 Sb.) upravují úspor energií. Při poskytování dotací na výstavbu bytů je výše dotace odstupňovaná podle energetické náročnosti budovy.

92. Vyhláška č. 252/2004 Sb. stanovuje hygienické požadavky na pitnou a teplou vodu a četnost a rozsah kontroly pitné vody, a limit pro obsah olova v pitné vodě.

93. Od roku 2005 probíhá podpůrný program na odstranění olovených rozvodů pitné vody ve stavbách pro bydlení. Cílem podprogramu „Podpora oprav domovních olovených rozvodů“ je snížení koncentrace olova v pitné vodě, stimulace vlastníků domů k provedení výměny olovených domovních rozvodů za rozvody zdravotně nezávadné.²²⁶

Tabulka č. 38f: Podprogram „Podpora oprav domovních olovených rozvodů“

Rok	Počet opravených bytů v daném roce	Celkové finanční prostředky na v mil. Kč
2005	130	0,846
2006	687	12,597

Tabulka č. 38g: Zahájené, rozestavěné a dokončené byty v letech 2000 až 2005

Rok	zahájené		rozestavěné		dokončené		počet bytů, u nichž byla ve sledovaném období dokončena modernizace	
		index		Index		index		Index
2000	32 376	98,4	118 784	105,6	25 206	106,2	10 725	122,5
2001	28 983	89,5	121 705	102,5	24 759	98,2	13 435	125,3

²²⁵ Zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií, ve znění pozdějších předpisů

²²⁶ Příjemcem dotace jsou vlastníci trvale obydlených staveb pro bydlení s olovenými rozvody. Vlastník domu musí doložit kvalitu pitné vody, a to na základě metodiky vypracované ministerstvem zdravotnictví.

2002	33 606	116,0	129 609	106,5	27 291	110,2	13 599	101,2
2003	36 496	108,6	139 132	107,3	27 127	99,4	12 761	93,8
2004	39 037	107,0	146 801	105,5	32 268	119,0	15 469	121,2
2005	40 381	103,4	155 202	105,7	32 863	101,8	21 896	141,5

Tabulka č. Tabulka č.38h: Přehled o bytové výstavbě v České republice v letech 2000-2005

			2000	2001	2002	2003	2004	2005
Dokončené byty								
Počet bytů celkem			25 207	24 759	27 291	27 127	32 268	32 863
v tom:	v rodinných domech		10 466	10 693	11 716	11 397	13 302	13 472
	v bytových domech		5 926	5 912	6 393	7 720	10 722	11 526
	v nástavbách, přístavbách a vestavbách celkem		5 250	4 822	4 694	3 940	4 523	3 839
	v tom:	k rodinným domům	2 911	2 948	2 957	2 486	2 453	2 270
		k bytovým domům	2 339	1 874	1 737	1 454	2 070	1 569
	v domech s pečovatelskou službou		687	708	1 725	1 729	1 638	1 047
	v nebytových stavbách (budovách)		745	824	1 070	1 213	719	794
	ve stavebně upravených nebytových prostorách		2 133	1 799	1 693	1 128	1 364	2 185

Zdroj: Bytová výstavba v letech 2000-2005, ČSÚ, Praha

Tabulka č. Tabulka č. 38ch: Velikost bytů v dokončených rodinných domech (2000 - 2005)

Rok	Průměrný počet pokojů na 1 byt	Průměrná obytná plocha 1 bytu (m ²)	Průměrná užitková pl. 1 bytu (m ²)	Podíl z celkového počtu bytů v % garsoniéry	byty s kuchyní a				
					1 pokojem	2 pokoji	3 pokoji	4 pokoji	5 a více pokojů
Velikost bytů v dokončených rodinných domech (včetně nástaveb, vestaveb nebo přístaveb)									
2000	4,40	96,9	155,4	0,3%	1,1%	5,4%	17,0%	31,1%	45,1%
2001	4,37	96,3	151,7	0,4%	1,2%	5,4%	17,4%	31,7%	43,9%
2002	4,40	97	153	0,3%	1,1%	5,4%	15,9%	32,0%	45,3%
2003	4,40	96,6	152,7	0,4%	1,3%	4,6%	16,0%	33,5%	44,2%
2004	3,98	97	151,5	0,3%	0,9%	4,6%	15,8%	33,6%	44,8%
2005	4,15	98,1	145,9	0,3%	0,8%	5,4%	15,2%	34,2%	44,1%

Pramen: Statistika bytové výstavby na území České republiky v letech 1960 až 1995, ČSÚ, Praha
Statistická ročenka České republiky, ČSÚ, Praha, 2005

Tabulka č. Tabulka č.38i: Velikost bytů v dokončených bytových domech (2000 - 2005)

	Průměrný	Průměrná	Průměrná	Podíl z celkového počtu bytů v %

Rok	počet	obytná plocha	užitková pl.	garsoniéry	byty s kuchyní a			
	pokojů na 1 byt	1 bytu (m ²)	1 bytu (m ²)		1 pokojem	2 pokoji	3 pokoji	4 a více pok.
Velikost bytů v dokončených bytových domech (včetně nástaveb, vestaveb nebo přístaveb)								
2000	2,02	45,2	67,7	8,5%	22,8%	37,5%	25,7%	5,5%
2001	2,10	48,0	68,0	9,7%	21,3%	36,7%	25,1%	7,2%
2002	1,90	43,7	61,1	11,5%	31,5%	31,1%	20,7%	5,2%
2003	2,10	49,3	67,5	7,9%	21,2%	38,3%	26,0%	6,6%
2004	1,97	47,5	66,7	15,1%	27,0%	28,6%	21,9%	7,4%
2005	2,09	50,4	66,4	9,8%	19,3%	39,5%	25,4%	6,0%

Pramen: Statistika bytové výstavby na území České republiky v letech 1960 až 1995, ČSÚ, Praha
 Statistická ročenka České republiky, ČSÚ, Praha, 2005

b) Výbor vyzývá smluvní stranu, aby přijala účinná opatření k řešení problému nucených vystěhování a bezdomovectví respektováním obecných připomínek Výboru č. 4 a 7 a navržením souhrnného plánu k řešení a předcházení případů bezdomovectví.

94. Vztah vlastníka domu popř. bytu a nájemce je upraven v občanském zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb.). Tato základní právní norma poskytuje nájemci základní ochranu jeho práv. Nájemce lze vystěhovat z bytu pouze na základě exekučního titulu, který může soud vydat pouze v případě řádného ukončení smluvního vztahu. Nájemní vztah lze ukončit (kromě dohody a uplynutí určité doby) pouze na základě výpovědi, kterou je pronajímatel oprávněn dát jen při splnění zákonem stanovených důvodů; přitom je vždy povinen zajistit vyklizovanému minimálně přístřeší a některých, zákonem stanovených, případech pak bytovou náhradu.

95. Samostatná zákonná úprava zakazující jakoukoliv formu vystěhování neexistuje a ani se nepřipravuje. Vystěhování resp. vyklizení bytu je upraveno v občanském soudním řádu (zákon č. 99/1963 Sb.). Jedná se o časově náročný proces, který začíná rozhodnutím příslušného soudu o vyklizení a následně, při nesplnění povinnosti nájemce byt vyklidit, samotným výkonem rozhodnutí.

96. Počet soudně vystěhovaných osob ve sledovaném období není znám. Dojde-li ke ztrátě právního důvodu bydlení a není splněna povinnost nájemce byt vyklidit, je třeba domáhat se splnění této povinnosti u příslušného soudu žalobou na vyklizení bytu. Pak může následovat i výkon soudního rozhodnutí, spojený s vyklizením bytu.

97. V roce 2004 vláda schválila Národní akční plán sociálního začleňování na léta 2004-2006.²²⁷ V oblasti bydlení plán stanovuje cíle jako například odstranit ekonomické a legislativní překážky bránící vzniku funkčního trhu s byty, motivovat obce k plnému převzetí odpovědnosti za vytváření podmínek pro uspokojování bytových potřeb obyvatel v souladu se

²²⁷ usnesení vlády ČR ze dne 21. července 2004 č. 730

zákonem o obcích, pokračovat v poskytování státní podpory na výstavbu bytu plnících sociální funkci.

98. Ucelené statistiky v rámci jednotlivých krajů²²⁸ a na celostátní úrovni o počtech bezdomovců úřady ani zařízeními sociálních služeb vedeny nejsou a tak je počet všech těchto osob na území ČR jen odhadován.²²⁹ Neexistují ani ucelené seznamy všech poskytovatelů služeb bezdomovcům, informace o kapacitách a vytíženosti jejich služeb v rámci jednotlivých krajů.

99. Projekt Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR zahájený v říjnu 2004 Sdružením azylových domů v ČR²³⁰ si klade za cíl navrhnout komplexní strategii integrace sociálně vyloučených osob a zmapovat současný stav bezdomovectví a poskytovaných služeb.

100. Ačkoliv v roce 2005 bylo vyčleněno 100 mil. Kč na zlepšení situace lidí bez přístřeší ve velkých městech (Praha, Brno, Ostrava, Ústí nad Labem), „Analytická zpráva o současné situaci v problematice bezdomovectví na území Hlavního města Prahy v roce 2005“ upozorňuje, že „přes veškerá nouzová opatření nepostačuje celková kapacita dostupných zařízení poptávce. Denně jsou organizace nuceny odmítat 50 až 60 zájemců o přečkání noci“.

101. Speciální zákonná úprava omezující spekulaci s byty nebo realitami v ČR neexistuje. V boji proti spekulaci jsou využívány právní prostředky, které se vztahují i na jiné oblasti. Problém těchto spekulací není v ČR nijak závažný.

Místní opatření – Hlavní město Praha

102. Jako ilustrativní příklad opatření přijatých na místní úrovni lze uvést systematickou podporu na výstavbu nájemních bytů je v ČR dlouhodobě poskytována pouze obcím. Podpora jiných subjektů než obcí při výstavbě nájemních bytů se však rozšiřuje. Od roku 2006 mohou podporu na výstavbu nájemních – družstevních bytů získat bytová družstva, zajišťující bydlení pro své členy.²³¹

103. Nevládní neziskové organizace (dále jen „NNO“) také mohou získat finanční prostředky investičního a neinvestičního charakteru ve formě grantů. Tímto způsobem stát podporuje především bydlení zdravotně postižených osob a starých lidí, tj. bydlení spojené se sociálními službami.

---

²²⁸ Jednotlivé kraje přesné údaje za rok 2005 nemají, neboť tyto údaje ve statistikách ministerstva práce a sociálních věcí nejsou požadovány. Problém sběru těchto dat spočívá podle stanoviska krajů mimo jiné i v absenci jednotné metodiky. Pouze v hl. m. Praze proběhlo v roce 2004 první sčítání bezdomovců. Bylo zjištěno, že v Praze žije 3 096 osob bez domova. Po přihlédnutí k odchylce se jako konečné číslo uvádí 4 - 4,5 tis. osob. Přibližně 25 % českých bezdomovců jsou invalidní důchodci, 25 % má zkušenost s dětským domovem, 15 % s psychiatrickou léčebnou a 35 % s vezením.

²²⁹ Podle sčítání lidu, domu a bytu v roce 2001 žije v nouzových obydlích v celé ČR 45 tis. lidí. V roce 1990 jich bylo 6 000.

²³⁰ Sdružení azylových domů v ČR (S.A.D.) v současnosti sdružuje více než 100 azylových domů nejrůznějších typů - státních, nestátních, obecních i církevních. Členy S.A.D. jsou nejen NNO, ale také příspěvkové organizace zřizované městy a kraji. S.A.D. je jedinou organizací tohoto druhu v ČR a je také aktivním členem mezinárodní organizace FEANTSA (Evropská federace organizací pracujících s bezdomovci), která vznikla v roce 1991 a je poradním orgánem Evropského společenství a Evropského parlamentu.

²³¹ Základní podmínky pro poskytování státní podpory na výstavbu nájemních družstevních bytů do vlastnictví bytového družstva stanovují: zákon o podpoře výstavby družstevních bytů ze Státního fondu rozvoje bydlení (č. 378/2005 Sb.) a nařízení vlády č. 465/2005 Sb., které upravuje podrobnosti. Členové družstva se musí na výstavbě finančně podílet nejméně ve výši stanovené tímto zákonem a stanou se nájemci takto postavených družstevních bytů.

104. Například Magistrát hl. m. Prahy vlastní k 1. září 2006 celkem 433 bytů zvláštního určení a pro potřebu zdravotně postižených, což je cca 4,5% veškerého bytového fondu nesvěřeného Statutem hl. m. městským částem (z toho 186 bylo postaveno od roku 2000).

105. Jednotlivé městské části hlavního města Prahy provozují ve svých obvodech řadu zařízení.²³² V roce 2005 zprovoznilo město novou ubytovnu na Praze 5 – Zličíně s kapacitou 138 osob. Především se ale jedná o zařízení sociální péče, poskytující svým klientům trvalé bydlení.²³³ Dle podkladů odboru sociální péče Magistrátu hl. m. Prahy je kapacita v zařízeních sociální péče zřizovaných hl. m. Prahou i městskými částmi hl. m. Prahy cca 8.600 míst.

106. NNO také zřizují azylová zařízení pro osoby bez přístřeší, v současné době jich je na území hlavního města Prahy 16 s kapacitou 634 míst, přičemž dvě zařízení (95 míst) jsou provozována pouze v zimních měsících.

107. Podle sčítání bezdomovců, které bylo provedeno 19. února 2004, je v Praze 3 096 bezdomovců. Pouze necelých 37 % bezdomovců nocovalo v těchto zařízeních, přičemž kapacita byla využita téměř na 100 %. Zbývajících cca 63 % (to je cca 1950) bezdomovců tuto možnost využít nemohlo z důvodu nedostatečné kapacity.

---

²³² 11 sociálně ošetrovatelských center s celkovou kapacitou 482 míst; 21 domů s pečovatelskou službou s kapacitou 1935 bytových jednotek, minimální vybavenost by měla být 3 780 bytových jednotek; v a sociálně ošetrovatelských centrech by mělo být 7 500 míst; dům seniorů v Praze 9 s kapacitou 77 míst.

²³³ 13 domovů důchodců s celkovou kapacitou 2 787 míst; penziony pro důchodce s celkovou kapacitou 971 míst, přičemž minimální vybavenost by měla být 1 008 míst; celkem 15 ústavů sociální péče s celkovou kapacitou 1 630 míst, přičemž je dalších 1375 žadatelů o pobyt v; 2 azylová zařízení pro osoby bez přístřeší s kapacitou 102 míst (pouze pro muže), přičemž jedno zařízení (42 míst) je provozováno pouze v zimních měsících.

Doporučení č. 39:**Výbor vybízí smluvní stranu, aby přijala souhrnnou Národní strategii zdraví**

108. "Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva v ČR - Zdraví pro všechny v 21. století" (též program Zdraví 21) přijatý v roce 2003 plní funkci Národní strategie zdraví.²³⁴

109. Program Zdraví 21 je národní variantou programu světové zdravotnické organizace "Health for all in the 21 st century" a jeho hlavním záměrem je prostřednictvím 21 cílů vybudovat fungující model komplexní péče a podpory zdraví celé společnosti. Výše zmiňovaný program tak představuje rozsáhlý soubor aktivit zaměřených na stálé a postupné zlepšování všech ukazatelů zdravotního stavu obyvatelstva a předpokládá účast všech složek společnosti na jeho plnění. Plnění programu monitoruje vláda prostřednictvím Rady pro zdraví a životní prostředí, která si zřídila poradní orgán Výbor pro Zdraví 21, který se implementací programu výlučně zabývá. Implementace programu ZDRAVÍ 21 je také pravidelně monitorována a každoročně je vládě ČR předkládána zpráva o průběžném naplňování tohoto programu.

110. Při implementaci programu Zdraví 21 probíhají například dotační programy, v rámci nichž je každoročně finančně podpořena řada projektů, v různé míře přispívajících k řešení většiny cílů tohoto programu.

---

234 usnesení vlády České republiky ze dne 30. října 2002 č. 1046

Doporučení č. 40:

Výbor doporučuje, aby smluvní strana přijala účinná opatření k zajištění přiměřenějších životních podmínek pro postižené osoby. Výbor žádá smluvní stranu, aby byl v rámci druhé periodické zprávy informován o zákonech a opatřeních přijatých ve vztahu k osobám s postižením, včetně osob mentálně postižených, o počtu hospitalizovaných, materiálních možnostech, které mají k dispozici, a o právních zárukách přijatých k ochraně pacientů.

111. Podrobněji jsou jednotlivá opatření ve vztahu k osobám s postižením uvedeny v jednotlivých člancích, které pojednávají o jednotlivých oblastech Paktu. Informace uvedené níže jsou koncepčního a tedy obecného charakteru.

112. Vláda schválila v roce 2004 novou Střednědobou koncepci státní politiky vůči občanům se zdravotním postižením²³⁵ (dále jen „Střednědobá koncepce“) a v ní uložila členům vlády, aby ve své legislativní, řídicí, metodické a organizační činnosti, dotýkající se potřeb občanů se zdravotním postižením, vycházeli z této koncepce a realizovali jednotlivá koncepční opatření.

113. Národní plán podpory a integrace občanů se zdravotním postižením na období 2006 – 2009²³⁶ z roku 2005 vychází z cílů a úkolů Střednědobé koncepce. Návrh respektuje pojetí Standardních pravidel OSN pro vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením. Jednotlivé kapitoly Národního plánu obsahují stručné uvození dané oblasti, žádoucí cílový stav, kterého se má dosáhnout, a jednotlivá zřetelně formulovaná opatření s označením odpovědného resortu a návrhu termínu plnění.

---

²³⁵ usnesení vlády ČR č. 605 ze dne 16. června 2004

²³⁶ usnesení vlády ČR č. 1004 ze dne 17. července 2005

Doporučení č. 41:

Výbor vyzývá smluvní stranu, aby přijala účinná opatření k omezení kouření tabáku, zneužívání drog a spotřeby alkoholu, zejména mezi dětmi.

114. Základním zákonem pro oblast snižování poptávky po drogách je zákon o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami (č. 379/2005 Sb.).²³⁷ Zákon mimo jiné vymezuje zodpovědnost vlády, jednotlivých resortů, krajů, měst a obcí. Krajům ukládá zřízení funkce krajského protidrogového koordinátora na plný úvazek, městům a obcím ukládá zřízení funkce místního protidrogového koordinátora.

115. Vláda realizuje protidrogovou politiku na základě přijatých koncepčních dokumentů: Národní strategie protidrogové politiky na období 2001 - 2004, na který navazuje Národní strategie protidrogové politiky na období 2005 až 2009, kterou zpřesňuje Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2005 až 2006. Tyto dokumenty jsou v souladu s Protidrogovou strategií EU na období 2005 - 2012 a Protidrogovým akčním plánem EU na období 2005 - 2008.

116. Plnění Národní strategie a Akčního plánu koordinuje a vyhodnocuje vláda, resp. jí k tomu účelu zřízený orgán – Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky, která má k dispozici jako výkonnou složku Odbor pro koordinaci protidrogové politiky Úřadu vlády ČR. Jedním z jeho dvou oddělení je Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti zřízené v roce 2002, které se po vstupu ČR do EU stalo součástí celoevropské sítě těchto středisek metodicky řízené Evropským monitorovacím centrem pro drogy a drogové závislosti v Lisabonu. Národní monitorovací středisko vydává každoročně souhrnnou zprávu Situace ve věcech drog v ČR.

117. Podle výsledků „Výběrového šetření o zdravotním a stavu a životním stylu obyvatel České republiky“, které proběhlo na podzim roku 2004 má alespoň jednu zkušenost s užitím některé ze sledovaných nelegálních drog 22 % dospělé populace (ve věku 18 až 64 let).²³⁸ Získání drog považují za snadné, nebo velmi snadné především mladí lidé.²³⁹

118. V ČR existuje síť léčebných zařízení a zařízení pro snižování škod uživatelů drog, jak pobytového, tak ambulantního charakteru. Léčba uživatelů drog a poskytování služeb pro snižování škod uživatelů drog probíhá pro pacienty a klienty bezplatně, z veřejných prostředků, a to jednak z prostředků veřejného zdravotního pojištění, tak z prostředků poskytovaných státní správou a samosprávou formou dotací.

Tabulka č. 41a: Údaje o počtu léčebných zařízení a zařízení pro snižování škod uživatelů drog. Vývoj sítě ambulantních pracovišť AT

Rok	Ambulantní
	pracoviště AT

²³⁷ zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

²³⁸ Zkušenosti s užitím konopných látek má 21 % populace ve věku 18 až 64 let; s extází 7 % populace, s lysohlávkami a jinými přírodními halucinogeny 3,5 % a 2,5 % osob s amfetaminy. Zkušenosti s ostatními nelegálními látkami jsou málo rozšířené. Nejsnáze dostupné jsou dle výpovědí respondentů látky se sedativním účinkem, těkavé a konopné.

²³⁹ Nejčastějším místem distribuce drog jsou kluby či diskotéky, dále bar nebo restaurace, kde bylo dealery osloveno 23,9 %, resp. 21,5 % respondentů. Asi polovině dotazovaných osob nebyla droga nikdy nabídnuta.

	počet pracovišť
2000	320
2001	330
2002	342
2003	368
2004	382
2005	401

119. Pro služby působící v oblasti léčby a snižování škod uživatelů drog byly zavedeny v roce 2005 standardy kvality, jejichž splnění je povinnou podmínkou pro získání státní dotace pro rok 2007.

Tabulka č. 41b: Psychiatrické léčebny - lůžka pro léčbu alkoholu a jiné závislosti

Rok	Počet lůžek
2002	1194
2003	1275
2004	1276
2005	1356

Tabulka č. 41c: Údaje o počtu kuřáků, rozdělené podle pohlaví, věku

Typ kuřáctví					
Věk	Struktura souboru respondentů podle typu kuřáctví (v %)				
	nikdy nekouřil	bývalý kuřák	příležitostný kuřák	Slabý kuřák	silný kuřák
	Muži				
Celkem	37,8	24,7	6,6	21,7	9,2
15-24	49,6	10,3	9,5	27,3	3,3
25-34	39,3	15,2	10,9	23,7	10,9
35-44	34,3	18,3	6,5	26,6	14,2
45-54	28,6	32,4	3,3	21,4	14,3
55-64	22,8	43,9	4,7	19,3	9,4
65-74	46,8	36,7	3,7	8,3	4,6
75+	55,4	30,4	1,8	8,9	3,6
	Ženy				
Celkem	59,1	17,3	5,5	15,8	2,3
15-24	61,7	15,0	8,3	14,1	1,0
25-34	56,5	17,1	6,9	16,3	3,3
35-44	50,3	14,1	6,1	25,2	4,3
45-54	41,5	25,2	5,6	24,4	3,4
55-64	61,3	18,1	5,5	13,1	2,0
65-74	72,5	15,4	2,7	8,7	0,7

75+	89,1	10,9	-	-	-

Zdroj: HIS CR 2002. Ve sledovaném období 2000-2005 bylo provedeno pouze jedno šetření (v r. 2002) a bylo zaměřeno na dospělou populaci v souladu s doporučeními WHO. Další šetření bude ÚZIS ČR provádět v roce 2007.

Doporučení č. 44:

Výbor vyzývá smluvní stranu, aby přijala okamžitá a účinná opatření k odstranění diskriminace romských dětí jejich přeřazením ze "zvláštních škol" a začleněním do hlavního proudu vzdělávacího systému.

120. Systém zvláštních škol a pomocných škol (speciálních škol pro žáky s mentálním postižením) byl v minulosti České republiky vždy rasově neutrální. Typ zvláštní školy nebyl v žádném případě vytvořen pro příslušníky romské či jakékoli etnické skupiny. Jeho účelem nebyla nikdy segregace romských dětí. Zvláštní školy představovaly druh speciálních škol, jejichž cílem bylo zajistit optimální formu vzdělávání pro žáky s takovými rozumovými nedostatky, které jim znemožňovaly úspěšně se vzdělávat v základních školách.

121. Jednalo se tedy o alternativní způsob vzdělávání, nikoli o nižší, či dokonce podřadnější způsob vzdělávání. Výrazem této skutečnosti bylo mimo jiné to, že vzdělání získané ve zvláštních školách bylo právně rovnocenné vzdělání získanému v základní škole. Kritéria pro zařazování dětí do zvláštních škol neměla nic společného s jejich rasovým či etnickým původem. Důvodem pro zařazení každého jednotlivého dítěte do zvláštní školy byly jeho mentální predispozice a speciální vzdělávací potřeby.

122. Jak již bylo zmíněno (bod 13.3.) nový školský zákon zavedl řadu opatření pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami včetně žáků se sociálním znevýhodněním ve školách hlavního vzdělávacího proudu, pokud rodiče žáka nezvolili školu jinou. Nový školský zákon neodděluje základní a zvláštní školy, vytváří v rámci základního vzdělávání podmínky pro to, aby všem žákům bylo poskytováno vzdělání a podpora odpovídající jejich specifickým vzdělávacím potřebám.

123. Zákon také vymezuje a definuje jednotlivé skupiny dětí, žáků a studentů a způsob jejich vzdělávání.²⁴⁰ Je nutné zdůraznit, že tato možnost je právně připuštěna pouze pro žáky se zdravotním postižením, nikoliv pro žáky se zdravotním či sociálním znevýhodněním. Tyto žáky nelze v žádném případě, a to ani s výslovným písemným souhlasem zákonných zástupců, umístit do samostatné školy či třídy.

124. Nový školský zákon ustoupil od důrazu na instituce zajišťující vzdělávání a nahradil je vzdělávacími programy, jejichž smyslem je poskytovat občanům ČR celoživotní vzdělávání. Zákon přinesl řadu významných právních změn do oblasti vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a do organizace tzv. speciálního školství. Základní změnou je, že zákon již nerozlišuje školství na tzv. „běžné“ a „speciální“ školy, tedy na rozdíl od původního školského zákona (č. 29/1984 Sb.) tak již nedochází ke stanovení žádných právních rozdílů či případných bariér mezi dosavadním „běžným“ školstvím a školstvím „speciálním“.

125. To konkrétně znamená, že jediným druhem školy v oblasti základního vzdělávání je pouze základní škola. Záměrem bylo odbourat instituci zvláštní školy jako handicapující prostředí, které romským dětem nezaručovalo dosažení takového vzdělání, které by odpovídalo jejich schopnostem.

---

²⁴⁰ Jedná se o zdravotní postižení (do kterého patří mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus, vývojové poruchy učení nebo chování), zdravotní znevýhodnění (zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učební a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání) a sociální znevýhodnění (rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením ohrožení sociálně patologickými jevy, nařízení ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova nebo postavení azylanta a účastníka řízení o udělení azylu).

126. Úspěšným ukončením vzdělávacího programu základního vzdělávání v základní škole získá žák stupeň základního vzdělání. Všechny základní školy (včetně dosavadních zvláštních škol či speciálních základních škol) tedy poskytují vzdělání shodné úrovně vyjádřené jedním stupněm vzdělání.

127. Nelze tak již v žádném případě hovořit o „nerovnocenném“ vzdělání získaném ve zvláštní škole. Pokud šlo o uvedení výrazu „zvláštní škola“ na vysvědčeních vydávaných po 1. lednu 2005, školský zákon stanovil, že tento název musí být upraven do konce března 2006.

128. Zákon nově zakotvuje tzv. informovaný souhlas v případě převedení žáka do vzdělávacího programu základního vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením nebo do vzdělávacího programu základní školy speciální. Ředitel školy může žáka do takového vzdělávacího programu převést pouze na základě písemného doporučení odborného lékaře a školského poradenského zařízení, a to pouze s předchozím písemným souhlasem zákonného zástupce žáka. Zároveň je ředitel školy povinen informovat zákonného zástupce žáka o rozdílech ve vzdělávacích programech a o organizačních změnách, které ve spojení s převodem do jiného vzdělávacího programu mohou nastat. Tyto kroky jsou zákonnou podmínkou pro vydání správného rozhodnutí o převedení žáka do jiného vzdělávacího programu. Pokud tato podmínka není splněna správním rozhodnutím je nezákonné.

Opatření ke zlepšení vzdělávání Romů (školský zákon)

129. Školský zákon přináší řadu opatření ke zlepšení situace romské menšiny. Jsou to vytváření přípravných tříd pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí²⁴¹ (dále jen „přípravné třídy“) a využívání asistentů pedagoga (dříve označovaných jako „romští pedagogičtí asistenti“). Záměrem zavedení této praxe asistentů pedagoga je eliminovat případné adaptační a komunikační obtíže ve školách u dětí, žáků a studentů se sociálním znevýhodněním.

130. Školský zákon také zavádí přípravný program v mateřských školách, což je bezplatné vzdělávání v mateřské škole v posledním roce před nástupem do základní školy. Využívání přípravných tříd by mělo významně napomoci hladšímu začleňování dětí se sociálním znevýhodněním do základních škol.²⁴² V jednotlivých oblastech vzdělávání působí romští asistenti, kteří na škole pomáhají pedagogům ve výchovně vzdělávací činnosti při komunikaci s romskými dětmi, při individuálním přístupu k žákům a odstraňování výchovných a vzdělávacích obtíží.

131. Dosud byly přípravné třídy zřizovány pouze na základě metodických doporučení ministerstva školství. Školský zákon nyní legislativně zakotvuje tzv. přípravné třídy základních škol stává se z nich standardní zákonný institut přípravy na vzdělávání pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné, a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj.²⁴³

---

²⁴¹ Školský zákon definuje sociálně znevýhodněné prostředí jako rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožené sociálně patologickými jevy, v případě nařízení ústavní výchovy nebo uložení ochranné výchovy, nebo jako postavení azylanta a účastníka řízení o udělení azylu na území České republiky podle zvláštního právního předpisu.

²⁴² Hlavním úkolem vzdělávání v přípravných třídách je vyrovnat případný handicap zapříčiněný sociokulturně znevýhodňujícím prostředím, či handicap z neúplné znalosti českého jazyka, tak je i možnost vyrovnání zejména jazykových rozdílů a pravděpodobné snížení počtu do speciálních škol u těchto žáků.

²⁴³ Podrobnosti upravuje vyhláška č. 48/2005 o základním vzdělávání a náležitostech plnění školní docházky.

132. Přípravné třídy základní školy mohou zřizovat obce, svazek obcí nebo kraj, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 7 dětí, nejvýše však 15 dětí. O zařazení žáků do přípravné třídy základní školy rozhoduje ředitel školy na žádost rodičů dítěte a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení.

Přípravné třídy pro děti se sociálním znevýhodněním - školy, třídy, děti - podle území

Školy, třídy, děti v přípravných třídách											
Celkem				v tom							
školy	Třídy	Děti		v základních školách				ve speciálních školách			
		celkem	z toho dívky	školy	třídy	děti	školy	třídy	děti	celkem	z toho dívky
111	123	1 441	611	73	79	972	397	38	44	469	214

(databáze UIV)

133. Dosud byla funkce asistentů pedagoga zřizována pouze na základě vnitřních předpisů ministerstva školství. Školský zákon legislativně zakotvuje funkci asistentů pedagoga ve všech třídách mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol, ve kterých se vzdělává žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Tato funkce je tedy využitelná nejenom pro žáky se zdravotním postižením, ale také pro žáky se sociálním znevýhodněním – např. tzv. „romští asistenti“ (viz níže).

134. Činnost asistenta pedagoga upravuje zákon o pedagogických pracovních (č. 563/2004),²⁴⁴ který upravuje potřebnou odbornou kvalifikaci asistenta pedagoga. Asistenti pedagoga jsou z velké části financováni prostřednictvím rozvojových dotačních programů MŠMT, z rezervy krajských úřadů, nebo dotacemi z úřadů práce.²⁴⁵

Asistenti pedagogů v přípravných třídách 2000-2006 - ZŠ, střední školy, speciální školy a zařízení ústavní výchovy

Školní rok	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006
Celkem pracovníků	246	376	296	246	235

Zdroj: databáze ÚIV

135. Dalším institutem, který může napomoci zlepšení situace kritizované výborem jsou kurzy pro získání základního vzdělání. Základní a střední školy mohou pro osoby, které nezískaly základní vzdělání, organizovat v souladu s rámcovým vzdělávacím programem základního vzdělávání kurzy pro získání základního vzdělání. Do tohoto kurzu může být přijata každá osoba, která po splnění povinné školní docházky z jakýchkoli důvodů nezískala stupeň základního vzdělání.²⁴⁶

136. Cílem programu Škola s celodenním programem je umožnit žákům ze sociokulturně znevýhodněného prostředí a žákům z romské komunity: dosahovat vyšší školní úspěšnosti

²⁴⁴ zákon č. 563/2004 o pedagogických pracovních a o změně některých zákonů

²⁴⁵ Směrnice č. 33 377/2004-45 Ministerstvo školství stanoví závazné zásady, podle kterých provádějí krajské úřady rozpis finančních prostředků přidělovaných ze státního rozpočtu, a podle kterých provádějí obecní úřady obcí s rozšířenou působností návrhy rozpisů rozpočtů finančních prostředků státního rozpočtu.

²⁴⁶ Podrobnosti o organizaci kursu stanoví vyhláška (č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky).

prostřednictvím specifických aktivit, snížit absenci školní docházky v jednotlivých školách a zvýšit motivaci žáků jednotlivých škol ke vzdělávání.²⁴⁷

Tabulka č. 44a Asistenti pedagogů v přípravných třídách 2000-2004 - ZŠ, střední školy, speciální školy a zařízení ústavní výchovy

Školní rok	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006
Celkem pracovníků	246	376	296	246	235
z toho žen	205	322	257	206	191
z toho mužů	41	54	39	40	44
Přepočtený počet pracovníků	225	330,6	266,9	230,4	215
z toho žen	x	278,5	229,6	191,3	172,7

Zdroj: databáze ÚIV

Tabulka č. 44b Asistenti žáků se zdravotním postižením 2005/2006 (údaje bez osobních asistentů)

Školní rok 2005/06	MŠ	ZŠ	SŠ	VOŠ	Spec.ZŠ	Zařízení ústavní výchovy
Celkem pracovníků	94	857	34	4	619	8
z toho žen	91	796	29	2	544	7
z toho mužů	3	61	5	2	75	1
Přepočtený počet pracovníků	58,9	575,4	28	2,2	506,1	8
z toho žen	57	537,2	24,9	1,5	440,4	7

Zdroj: databáze ÚIV

Další opatření ke zlepšení vzdělávání Romů - programy

137. Ministerstvo školství vyhlásilo v roce 2005 rozvojový program ve vzdělávání „Asistent pedagoga pro děti a žáky se sociálním znevýhodněním ve školách, zřizovaných registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi na rok 2005“. Finanční prostředky tohoto programu jsou určeny právníckým osobám, popřípadě organizačním složkám státu vykonávajícím činnost školy na podporu vzdělávání romských žáků a studentů, jež jsou občany ČR a jejichž rodinám způsobují náklady spojené se středním nebo vyšším odborným vzděláváním značné potíže.²⁴⁸

138. V roce 2006 byl tento rozvojový program rozšířen na všechny školy a to proto, že krajské úřady začaly z finančních důvodů snižovat počty asistentů pedagoga v souvislosti se snižováním počtu učitelů v důsledku úbytku dětí. Program byl určen těm školám, kde byl již asistent pedagoga zřízen a školám, které měly zájem asistenta pedagoga nově ustanovit. Cílovou skupinou programu byly však jen asistenti pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním.²⁴⁹

²⁴⁷ Dále tento program usiluje o zlepšení spolupráce a vztahu mezi rodinou a širší romskou komunitou – školou – žáky, zvýšit informovanost rodičů žáků škol o potřebě a možnostech vzdělávání jejich dětí a vytvořit podnětné prostředí, ve kterém se bude střídát práce s aktivním odpočinkem a děti dostanou příležitost upevnit si své vědomosti a schopnosti, získat nové zkušenosti a schopnosti a smysluplně trávit čas.

²⁴⁸ Celkem byly schváleny 3 projekty- školy s 11 romskými asistenty ve výši 1 877 202 Kč.

²⁴⁹ V roce 2006 bylo podpořeno 330 míst asistentů pedagoga ve výši 70 734 090 Kč.

139. „Koncepce (projektu) včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí“²⁵⁰ (dále jen „Koncepce“) uvádí, že včasná péče v oblasti vzdělávání bude poskytována dětem ze sociálně a sociokulturně znevýhodňujícího prostředí a jejich rodinám především v období od tří let života dítěte do zahájení školní docházky.²⁵¹

140. Koncepce dále stanovuje pojem včasné péče, který je definován jako souhrn opatření, které mají za cíl identifikovat možná rizika v rozvoji osobnosti dětí a předcházet hrozcím negativním důsledkům sociokulturního znevýhodnění ve vzdělanosti, morální a sociální kultuře osobnosti vymezené skupiny dětí. Programy včasné péče mají být poskytovány tak, aby přispívaly ke zvyšování vývojové úrovně dítěte v oblastech, které jsou ohroženy faktory biologickými, sociálními a psychologickými.

141. Tento dokument dále ukládá ministerstvo školství ve spolupráci s ministerstvem práce a zdravotnictví průběžně koordinovat činnost jednotlivých institucí, které o děti pečují (sociálně-právní ochrana dítěte, zdravotnická zařízení, pedagogicko-psychologické poradenství) ve sjednoceném systému tak, aby se dosáhlo šance vytvářet společně sociální a pedagogicko-psychologické diagnózy problémů dětí z rizikového prostředí, včetně prostředí znevýhodňujícího sociálně a sociokulturně.

142. Ministerstvo školství iniciovalo v roce 2006 vzdělávání projekt „Střediska integrace menšin“. Realizátorem projektu je Institut pedagogicko – psychologického poradenství ČR.²⁵² Součástí tohoto projektu bude příprava a pilotní ověřování Koncepce projektu včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí.

143. Dále jsou zřizovány tzv. střediska včasné péče při mateřských školách nebo základních školách, kde jsou zřizovány přípravné ročníky,- vytvoření a realizace pobytových kurzů pro rodiče a děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí ve věku od tří let do zahájení školní docházky, vytvoření a realizace prezenčních dlouhodobých kurzů pro rodiče a děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí ve věku od tří let do zahájení školní docházky.

144. Ministerstvo školství vyhláší od roku 2003 dvakrát ročně program „Podpora romských žáků středních škol“ a prostřednictvím krajských úřadů a magistrátů oznamuje školám možnost a podmínky programu. Tento program podporuje studium těch romských žáků, jejichž rodinám způsobují náklady spojené se středoškolským studiem značné finanční potíže.

145. O finanční prostředky mohou žádat právnické osoby zapsané ve školském rejstříku, které poskytují: - střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem, střední vzdělání s maturitní zkouškou, vyšší odborné vzdělání a vyšší odborné vzdělání v konzervatoři.

Tabulka 44c Přehled dosud poskytnutých finančních prostředků v letech 2000-2006.

²⁵⁰ usnesení vlády ČR ze dne 11. května 2005.

²⁵¹ Jedním z očekávaných dopadů veškerých opatření na podporu vzdělávání žáků ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí je zvyšování počtu těchto žáků v hlavním vzdělávacím proudu a zvýšení jejich školní úspěšnosti. Pravděpodobnost, že tito žáci budou pokračovat ve svém vzdělávání, ukončí úspěšně střední či vysokou školu nebo přípravu na povolání a budou úspěšní na trhu práce, vzrůstá.

²⁵² Soustřeďuje a zpracovává informace o službách pedagogicko-psychologického, speciálně pedagogického, výchovného a kariérového poradenství ve školství;-provádí analýzy a průzkumy související s poskytováním poradenských služeb a s pedagogicko-psychologickými aspekty vzdělávání;-vytváří koncepcie vyplývající z potřeb ministerstvo školství v oblasti poradenských služeb.

Kolo-rok	Počet žádostí	Částky v Kč
I/2000	333	2 344 000
II/2000	561	510 000
I/2001	511	3 437 000
II/2001	1 021	3 400 000
I/2002	941	3 488 000
II/2002	1 409	4 992 948
I/2003	1 136	5 230 599
II/2003	1 441	4 742 833
I/2004	1 069	5 015 063
II/2004 řádný termín	894	4 054 700
III/2004 dodatečný termín	350	922 200
I/2005	1292	5 986 000
II/2005	1391	5 503 600
I/2006	1 315	6 713 500
CELKEM	13 664	56 340 443

146. K podpoře zvýšení dostupnosti vzdělávání pro děti z romské komunity je každoročně vyhlašován „Program na podporu integrace romské komunity“²⁵³. Ministerstvo školství, které tyto programy vyhlašuje, podporuje projekty napomáhající inkluzi romských dětí a žáků do hlavního vzdělávacího proudu.²⁵⁴ V dotačním programu bylo v roce 2005 schváleno celkem 128 projektů ve výši 10 099 770 Kč. V roce 2006 bylo schváleno celkem 90 projektů ve výši 9 700 000 Kč.

147. Ministerstvo školství dlouhodobě spolupracuje s neziskovými organizacemi, které se zabývají vzděláváním. Jedná se např. o činnost poradních sborů zřizovaných při Ministerstvu školství (dějepis, pedagogika, občanská výchova, Montessori), v nichž jsou zástupci NNO z dané oblasti, účast na seminářích a konferencích, pořádaných ministerstvem pro NNO nebo naopak organizovaných NNO, vypisování dotačních a rozvojových programů, výběrových řízení a udělování grantů na činnost NNO, neformální porady a jednání při přípravě dokumentů, spolupráce na konkrétních projektech, spolupráce při vytváření právních předpisů, aj.

²⁵³ Např. v roce 2005 byly vyhlášeny následující tématické okruhy: podpora zvýšení účasti romských dětí v předškolním vzdělávání, podpora metod a forem práce zvyšujících efektivitu předškolního vzdělávání romských dětí, podpora dalšího vzdělávání pedagogů a asistentů pracujících s romskými dětmi v předškolním věku ve využívání efektivních metod vzdělávání romských dětí, podpora aktivit zvyšujících šanci romských dětí na úspěšné zahájení školní docházky, podpora aktivit směřujících k zapojení rodiny do předškolního vzdělávání dětí a podpora doprovodných aktivit základních škol podporujících romské děti při překonávání obtíží v průběhu povinné školní docházky.

²⁵⁴ Jedná se zejména o tyto oblasti: předškolní příprava romských dětí, vzdělávání žáků z romských komunit na základní škole, metodická podpora učitelů, volnočasové a zájmové aktivity pro romské děti a mládež v návaznosti na jejich vzdělávací potřeby

Doporučení č. 45:

Výbor vybízí smluvní stranu, aby zajistila výchovu k lidským právům na školách všech stupňů a pozvedla informovanost o lidských právech, zejména hospodářských, sociálních a kulturních, mezi státními úředníky a v soudnictví.

148. Výchova k lidským právům je realizována v oblasti vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech v souladu s „Pravidly vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech“.²⁵⁵ Uplatňuje se v souvislosti s etickým kodexem ve vstupním vzdělávání úvodním, které se zahajuje bezprostředně po zahájení zaměstnaneckého vztahu, šířeji je rozvíjena ve vstupním vzdělávání následném jako součást tématických okruhů zaměřených na základní práva a svobody, obecné zásady etického chování a rovná práva žen a mužů, ale také v prohlubujícím vzdělávání.

149. V rámci prohlubujícího vzdělávání byli zaměstnanci ve správních úřadech v roce 2006 vysíláni k účasti na čtyřdenním kurzu Institutu státní správy²⁵⁶ „Etika jako nezbytná součást profesionality ve veřejné správě“, který je vedle dodržování etických zásad a chování věnován také aktuálním problémům ochrany lidských práv v ČR. Další využívanou formou při výchově k lidským právům byl e-learning distribuovaný pro potřeby zaměstnanců ve správních úřadech Institutem státní správy se zaměřením na rovné příležitosti žen a mužů.

---

²⁵⁵ usnesení vlády ČR ze dne 30. listopadu 2005 č. 1542.

²⁵⁶ Institut státní správy (ISS) byl vytvořen k 1. červenci 2001 (usnesení vlády ČR ze dne 23. srpna 2000 č. 814). Hlavním úkolem ISS je příprava a realizace vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech.